

دهزگای توپژینه‌وه و بلاوکردنه‌وهی موکریانی

بو فوئندنه‌وه و داگرتنی سه‌ره‌به‌هه کتیبه‌کانی دهزگای
موکریانی سه‌ردانی مالپه‌ری دهزگای موکریانی بکه...

www.mukiryani.com

بو په‌یوه‌ندی..

info@mukiryani.com

MUKIRYANI
ESTABLISHMENT FOR RESEARCH & PUBLICATION

گه نجینه ی وشه ی زمانی کوردی

هۆتوم - شیندلەر

دهزگای توژیینهوه و بلاوکردنهوهی موکریانی

● گهنجینهی وشه ی زمانی کوردی

● نووسینی: هۆتوم - شیندلەر

● وهرگیترانی: دکتۆر حمید عهزیز

● نهخشهسازی نارهوه: طه حسین

● بهرگ: رزگار فهقی عهولا

● ژماره ی سپاردن: (۱۰۲۰)

● نرخ: (۲۵۰۰) دینار

● چاپی یه کهم: ۲۰۰۸

● تیراژ: ۷۵۰ دانه

● چاپخانه: چاپخانه ی خانی (دهۆک)

زنجیره ی کتیب (۲۷۳)

هه موو مافیکی بو دهزگای موکریانی پارێزراوه

مالپه: www.mukiryani.com

ئیمهیل: info@mukiryani.com

گهنجینه ی وشه ی زمانی کوردی

۱۸۸۴ لایپتسیگ

دکتۆر حمید عهزیز

له ئەلمانیه وه کردوویه به کوردی

کوردستان

ههولیر - ۲۰۰۸

۱۸۳ چەند نمونەيەك

۱۸۴ كرداری ناواز

۱۸۵ ئەو كرادارنەي گەردان ناكړين

۱۹۲ چەند كورته رستهيەك

ناوهرپوك

۱ پيشه كى وەرگير

بهشى يەكەم

۳ پيشه كى

۴ كورته باسيكى ميژويى

۹ بهشى ۱۹ كتيبي يوستى

۱۳ پيرپستى وشەكان

بهشى دووهم

۱۴۹ چەند تيبينيه كى زمان و ريزمان

۱۷۱ رستهكان له زارى موكرانييدا

۱۷۳ رستهكانى زارى گوزان و كه طور

۱۷۶ رستهكانى زارى گوزان

بهشى سيپه م

۱۷۹ قاموسه كەي پيشخدمەت

۱۸۰ كرادره واز و ناساييه كان

خوینەری کوردی زمان دەرکەوی، بیانییەک- ئەلمانیک- چۆن لە زمان و وشە ی کوردی گەیشتووە. ئەو شوینانە ی کە بەپیتی لاتینی نووسیوتی، بەشیوەی نووسینی ئیستا نووسیومنەتەووە.

- وەرگێر-
قەلادزی

پیشەکی وەرگێر

هیچ لە خوینەری خۆشەویست ناشارمەووە ئەگەر بلیم ئەو باسە ی ئیستا بە کوردی دەبجوینیتەووە لە گوڤاری زانستی ئەلمانیدا بەدوو جار بلاوکراوەتەووە و من بەرێککەوت بەسەریدا کەوتم. بەدوای شتی تردا دەگەرپام و لە پیرستی ئەم گوڤارەدا چەند باسیک سەرئەنجی راکیشام و بەدواداچونی ئەم باسە زانستییە زمانەوانییانە چەند شتیکی سەیریان بۆ روون کردمەووە، یەکیک لەمانە ئەمەییە:- لە کۆتایی سەدە ی هەژدەهەم و سەرانبەری سەدە ی نۆزده و تا ئەوکاتە ی ولایەتی شارەزور- مووسل لە کوردستانی ژێر دەستی عوسمانلی کراوەتەووە و خراوەتە سەر ئەو دەوڵەتە ی ناوی عێراقی لێنراوە، مامۆستا و پرۆفیسۆر و میژوونوس و گەرپیدە ی ئەلمان بە شیوەیەکی سەرئەنجاکیش بایەخیان بە کورد و زمان و میژوو و خاکی کوردستان داووە و چەندین لیکۆلینەووە ی جیا جیا یان لەسەر بلاوکردۆتەووە، هەر لە رێزمانەکی پرۆفیسۆر بوستییەووە تاووە کو لیکۆلینەووەکانی لێرخ و ئەم باسە ی ئیستا بە کوردی بلاو دەکریتەووە تا دەگاتە دەفتەری کوردەواری هووگو ماکاس سالی ۱۹۰۰ و باسی (زمانی کوردان) ی ئەلبییرت سووسی سالی ۱۹۰۱ و چەندین باسی تر.

ئەو باسە ی ئیستا کە لە نیوان قاموس و لیکۆلینەووە ی فیلۆلۆجی زماندا یە توانیویەتی وشە ی زۆربە ی هەرە زۆری زاراوەکانی زمانی کوردی رۆژەلاتی کوردستان کۆیکاتەووە.

لە هەندیک شویندا دەکری رەخنە لە بریارو بوچوونی نووسەر بگیری. بەلام من بەبێ دەسکاری نووسەر چی وتووە کردوومە بە کوردی. لەمەشدا مەبەستم ئەو بوووە بۆ

هيوام وايه ئەم كارەى من، ئەگەرچى بى كەموكورى نيبه، وەك بەشداريبه كى بچووك خزمەتتەك بىت بەو بەرهەمه بەپىزو مەزنەى پرۆفیسۆر يوستى.

روونکردنەوه و كورته باسيكى ميژوويى

ليترەدا سەرەراى چەند خالتيكى ميژوويى ئەو نيشانە و پىتانە روون دەكەمەوه كە لە باسەكەدا بەكارم هينان.

ئا: نيشانەيه بۆ ئەو وشانەى لە زاراوهى زمانى كوردى ئەمارلودا بەكاردين و قسەيان پى دەكرى.

كوردى ئەمارلو بە فرمانى نادر شاھ لە نيەوى يەكەمى دوا سەدەدا لە كوردستانەوه بۆ خوراسان راگوپىزاوون. ئەمانە ئىستا نزيكەى ۵۰۰ مالى دەبن كە لە پىنج تيرە پىك هاتوون. ناوەكانيان ئەمانەن:

- بەگى ئارلو
- ئوركو تانلو
- ئيزوولو
- هەفتاد دوو ميللەت.
- بايى.

سەرۆكى بالى يەكەمى خىل هەميشە سەرۆكى تىكرای هۆزەكە بووه. لە سەرەتاي ئەم سەدەيهدا محەمەد حۆسەين خان سەرەك خىلى ئەمارلو بوو. كورە گەورەى ئەم خانە، حۆسەين خان، كە چەند سالىك لە جىنگاي باوكى دانىشتووه، بە فرمانى ئاسف ئەد دەولەى فرماندارى خوراسان، نزيكەى سالى ۱۸۳۰ لەمەشەد زىندە بەچال كراوه. كورە بچووكە كەشى ناوى زۆراب خان بووه لەلايهن باوكى ئىلخانى ئىستاي كوردەكانى قوچان و بود جنورد كويز و ناينا كراوه.

كورى حوسەين خان، كوردۆ خانى يەكەم، چەند سالىك لەمەوبەر مردووه، كورى ئەم كوردۆخانە ناوى كوردۆ خانى دووم بووه، ئىستاكە سەرۆكى خىلى ئەمارلو. ئەم

بەشى يەكەم

پيشەكى

ماوهى چەند سالىك بوو سەر گەرمى كۆكردنەوهى وشە و دانانى پىرستىكى وشەى كوردى بووم كاتىك دوو سال لەمەوبەر كاك پرۆفیسۆر فرديناند يوستى، قاموسى كوردى- فەرەنسى م. ئۆگۆست ژاباي سالى ۱۸۷۹ و، ريزمانى زمانى كوردى پرۆفیسۆر يوستى خۆى، كە سالى ۱۸۸۰ز بلاوكراوهتەوه، گەيانده دەستم. ئەم دوو بەرهەمه ئەرك و بارى سەرشاغيان سووك و كەمتر كردووه، بۆيه پىارمدا ئەو وشانە كۆبەكەمەوه كە لە قاموسى ناوبراودا نين و بياندهم بە گۆفارى^(۱) (D. M. G) بۆ بلاوكردنەوهيان. سالى ۱۸۸۱ ماوهيهك لە ساوجبلاغى كوردستانى فارس بووم دەرەتتەكى چاكم بۆ هاتە پيشەوه وشەى كوردى كۆبەكەمەوه. دواتر رىگام كەوتە خوراسان و نزيك توركىسمين و باكورى نيشاپور، لىرە كوردى ئەمارلو نىشتەجىن، توانيم گەنجينهى وشەكام پتر و دەولەمەندتر بكەم.

گەشت و گەران و سەفەرى يەك لەدواى يەك و نەپساوه دەرەتتەيان نەدام سەرچاوه و كتيپى پيوست بۆ لىكۆلېنەوهيهكى بەراوردىي ئىتيمۆلۆجى بەدەست بهينم. بۆ ئەوهى ئەم بەرهەمەم لە مەترسىي دەستى سەفەر و گەشت دەرباز بكەم كە هەرەشهى فەوتانى لى دەكەن، پىارمدا هيجى تر نەخايەنم و بلاوكردنەوهكەى پتر دوانەخەم،

(۱) ئەم باسە بەدوو جار لەم گۆفارهدا بلاوكراوهتەوه:

Zeitschrift der Deutschen Morgenländischen Gesellschaft. Leipzig. Bd. 38
سالى 1888 Bd. 42 سالى 1884.

خېلە له باکورری رۆژتاوی نیشاپور له نشیوی سەفید رود له نیوان هەریم و ناوچەى رووبارى مەعادین (کە تورکومانان لەوین) نیشته جییه. ئەم نشیوییه چەندین ناوی هەیه وەك: کوردستان، چاکی ئەمارلو، جولگی هی ماروس، دیریهی سفید روود... هتد. ناوی سەفید روود له سەرچاوەیە کەو هەلده قوڵی نزیكە ۷۰ کیلۆمەترە لەولای نیشاپورەو دەورە و ئەم رووبارە کێلگەکانی دەشت و زەوی چەند کیلۆمەترەیهك له رۆژتاوی شارى نیشاپورەو بەراو دەکات.

ئەمارلو شیعهن. فارسەکان ناوی ئەمارلوو بەم جوړه دەنووسن: ئیمرانلو، ئینبارلو، ئیمارلو.

ئەر: مەبەست له عارەبییه.

ئەرم: ئەرمەنى.

ب.: بلوچى

بەخ.: ئەو وشانەم مەبەستە کە له زارى خێلى بەختیاریدا بەکاردهینرین.

بەختیاریهکان یاخود لوړی گهوره له دوو بەشى سەرەكى پیک هاتوون:

- هەفت لینگ

- چەهارلینگ. ئەم دوو بەشه:

بەسەر چەندان باڵ و لقیكدا دابەش دەبن. ئیستاكە له ناوچە چیاو شاخە سەرکیش و سەخت و چرەکانی نیوان ئیسفەهان، شوشتهر، بروجرد و گول پایگاندا دەژین. سنووری باکووریان دیزفول روودە، له باشوورەو تا بیهههەان و چیاکانی مامەسەنى دریز دەبنهوه.

خ.: بۆ نیشاندانی ئەو وشانە مەبەستمە کە له خوراسان بەتایبەت له دەوروبەرى تورکمانەکان له ناوچەى بارى مەعادین کۆمکردوونەتەوه.

ف.: ئەو وشانە کە له فارس، له شیراز تاوهکو بووشههیر و له باشوورەو له کرمان، جیروفت، روودبار.. هتد بەکاریان دەهینن.

گ.: وشەکانی زاراوهی گۆرانى. ئەوانەى بەزاراوهی گۆران دەبیژن و دەدوین له خۆرئاوای کرمانشاه له دەوروبەرى کرماند نیشته جین. ئەمانە دەبن بەدوو بەشهوه:

- گۆرانى سیاھ.

- گۆرانى سەفید هەردووکیشیان خۆیان بەشیعه ناودەبن. گۆرانى سیاھ، هەندى جار یاخود جاروبار، بەناوی تیره سەرەکییە کەیانەوه ناودەبرین کە گۆرانى قەلعهى زەنجیری پى دەوترى، ئەمە پیکهاتوو له ۱۶ هەزار مال له دەوار و خيوەت و گوند و ئاوايیدا دەژین. ئەمانەى نزیكەى چوار هەزار خیزان جافى سوننەن. کە له باکوورەو تا سنە Sinna دەکشین. ئەم بەشه هەزار سەرباز بۆ مېرى ئامادە دەکات، کە بارهگای فەرماندە کەیان له ناوچەى گەهواری خۆرئاوای کەرینده.

ئەم تیرهیه نزیكەى هەزار سەرباز بە دولهت دەدات.

تیرهکانى گۆرانى سیاھ ئەمانەن:

- قەلعهى زەنجیری

- کەلخانى.

- نیریى.

- تایشى.

- توفانگچى.

- بیامیهى.

- تەختگاهى.

گۆرانى سەفید له کیریند و بیوانیج دادەنیشن له ۶ هەزار مال پیکهاتوون، ئەمانیش هەزار سەربازیک بە دولهت دەدەن.

گی: زاراوهى گەیلانى.

(J) یان (ی): قاموسى كوردی — فەرەنسى ئۆگۆست ژابا کە سالى ۱۸۷۹ ف.

یوستى له سانت پیتربورگ چاپى کردووه.

یو: له جیاتی ناوی کتیبی ریژمانی زمانی کوردی ف. یوستی به کاریده هیتم که سالی ۱۸۸۰ له سانت پیترسبورگ چاپ کراوه.

ک: وشه ی زاراوه ی کوردی که لهور.

ل: زاراوه ی لوړ، لوړی بچوک یا خود فهیلی، هسی تیره ی پشکو که مه لبه ندی سهره کی یان خورم ناباده و نهوانه ی له نیوان بوروجیرد و دیزفول داده نیشن: زوربه ی هره زوری نه مانه کۆچهر و شیعه ن.

م: وشه کانی زاراوه ی خیللی موکری نه م خیلله له ده وروبه ری ساوجوبلاغ^(۲) له باشووری ده ری اچه ی ثورمیه نیشته جیبه. موکری سونین.

ما: زاراوه ی مازنده رانی.

فن: فارسی نوی که نه م سهرده مه به کارده هیتری.

پ.: وشه ی کۆن و ده گمهنی فارسی.

پا.: فارسی کرمان و یه زد.

ت.: تورکی.

س.: زاراوه ی سوو، نه مه گوندیکه له نیوان نیسغه هان و کاشاندا نزیکه ی ۵۰۰ خیزان به م زاری زمانه ده وین به تایبه تی نهوانه ی له ده وروپشتی سوو ده ژین، نه م زاراوه یه له نه تنز روژهلایتی سوو به ده گمهن به کاردی ت.

سی: سیمنان.

ز: زاری زمانی خیللی گوره ی زینگه نی ه^(۳) و خیلله کورده کانی تری ناوچه ی کرمانشاه. نه م زاری زمانه له هی لور ده چی و بگره وه ک یه کن. خیللی زینگه نی ه درپژه ده کیشی تاوه کو ده گات رام هورموز. باللی گوره ی نه م خیلله له روژهلایتی کرمانشاهه.

(۲) نووسهر نووسیویه تی ساوجوبلاغ، بیگومان مه به سستی شاری نیستای مه هاباد- سا بلاخه. - وهرگیپ -

(۳) من وای بۆ ده چم نووسهر مه به سستی له - زهنگه نه - بی ت. - وهرگیپ -

هروه که له مه و پیش گوتم وشه کانی زاری موکریم له ساوجوبلاغ کۆکردو ته وه. له م کاره مدا رو شنبیریکی کورد که له زمانی عه ره بی و فارسی و تورکیدا ده ست رویشتوو بوو یارمه تی دام و کومه کی پی کردم. هروه ها قازی شار یارمه تی دام. سهره رای نه م یارمه تیبه هه میسه پرسیارم له لادی نشین و کۆچره کان ده کرد و له گه لیاندا ده دوام.

وشه کانی نه مارلو و خوراسان له ناوچه ی توکیسمن، که ماوه یه ک له وی مامه وه، کۆمکردنه وه. هه رچی کردم و کۆشام نه و به خته م نه بوو بۆشم نهره خسا مرۆقیکی زمانه وان و شاره زای ریژمان بدۆزمه وه بۆ نه وه ی کومه کم پی بکات نیتر ناچار بووم خۆم به وشه ی ساده و ساکار و ناساییه وه خه ریک بکه م.

کوردی نه مارلو به تایبه تی گه مژه و حۆل و نه فامن. نه و وشه مازنده رانی و گیلانیانه ی له پیسته که دا هاتون له دوو که سی سهر به خیللی به رفوروش و ره شتن و، پیاو و خزمه تچی خۆم بوون، وهرمگرتوون.

وشه کانی زاری گۆرانی له نه فسه ریکی گۆرانی سه فیده وه وهرمگرتوون. نه م نه فسه ره چه ند سالی که له گه شته کاغدا یاره رم بوو. فارسی و تورکی و عه ره بی قسه ی ده کرد و زور له نه فسه ریکی ناسایی فارسی ژیرو ناقلتر بوو. وشه زینگه نی هییه کاغ له پیایو یکی خۆمه وه وهرگرت که سی سال خزمه ت چیم بوو نیستاکه چۆته وه ولات و ریوشوینی خۆی له هه رسین خۆره لاتی کرمانشاه (کرمانشانی نیستا - وهرگیپ). کاک ر. می. گۆن سهر په رشتیاری نینگلیزی زمانی تیلیگراف له سوو، نیوان کاشان و نیسغه هان دۆستانه لیسته ی وشه ی به کاره اتوری نه م ناوچه یه ی خسته به رده ستم. وشه کانی تر له کاتی گه شت و سه فهره کاغدا له م شوین و جیگایانه دا کۆمکردونه ته وه:

پارسی له کیرمان. سیمنانی له سیمنان، فارسی له پارس (شیراز، کازیرون، دالیکی... هتد). له کرمان (سهردسیر، جیروفت، روودبار). وشه ی زاری به ختیاری له نیوان شووشته رو نیسغه هان، لوری له خوره ماباد... هتد، کۆمکردونه ته وه. یا خود له

چەند کتیبیک وەرمرگرتوون^(٤). من تەنیا ئەو وشانەم لە پێرستە کەدا نووسیوه کە لە قاموسە کە ی ژابادا نەهاتوون و نەنووسراون، جاروبار هەندی وشەم هێناوە لە قاموسی ناوبراودا هەن، بەلام لەلای من بەجۆریکی تر دەوترین و بەکار دەهێنرین.

چەند تیبینییهك دەربارەى بەشى XIXى كتیبى یوستى:

بەپێی قسەى شەریف ئەل دین (بەشى سیپەمى كتیبى سیپەم- تەئریخی ئەكراد) لە سەر دەمی دەسلەلتی تەھماسی یەكەمدا (١٥٧٢ مردووه) كوردی سیاھ مەنسوری، چىگىنى^(٥) و زىنگەنى ھى (لەمەولا، زەنگەنە - وەرگىپ-) بۆ خوراسان راگوێزراون. دواتر لەسەر دەمی دەسلەلتی عەباسی یەكەمدا (١٦٣٠ مردووه) شادىرلو، كىوانلو و زەعفرانلو، لە سەر دەمی دەسلەلتی نادر شاھدا (١٧٤٧ مردووه) ئەمارلو لە خوراسان نىشتەجى بوون. دەربارەى سى تىرەى یەكەم ھىچ شتىكم دەستگىر نەبوو. ئىستاكە كىوانلوھەكان پەرش و بلاون. لە دیھات و گوند و ئاواىیەكانى دەورۆپشتى مەشھەد، چىنارام و رادكان دەژین. لەم سەر دەمدا شادىرلو لە ھەموویان بەھىزترە، زەعفرانلوش بە ژمارە گەورەترین خىلە لە ناوچە پەرفەر و بەرەكەتەكەى قووجان، بو جنورد و شىرواندا دەژین، ھەر وھا لەو ناوچە سنووریانەى شاھ عەباس بۆى راگواستبوون بۆ ئەوھى مەرزى خوراسان دژى ئۆزبەك و توركمان پاسەوانى بكەن.

كوردەكانى مازەندران و گىلان لەلایەن ئاغا محەمەد خان بۆ ئەم ناوچانە راگوێزراون. ئەو كوردانەى لە تاران و ویرامى و قەزوین دەبىنرین گەرمیان و كوێستان دەكەن. زستان بەرەو كرمانشاھ كۆچ و كۆچبار لىك دەتین و تاوھەكو بەھار لەوئ دەمىننەوھ.

ھەر وھا: Melgounof's essai Sur Les dialectes de Mazanderan et de Ghilan.-(٤)

ئەوى راست بى لەم كتیبەو بەكەمىن وشەم وەرگرتووه: Dorn's Caspia.

(٥) دەبى بوترى چىگىنى بە كورد ناو دەبرین. ئىستاكە ئەمانە خىلنىكى لورى فەبلى پشكوھن.

ھاوین بەرەو ئەلبورزى لای فىروز كو، تاران و چىكانى تاروم لە باكورى قەزوین كۆچ دەكەن. بەلام ھەندىكىان بەدرىژاى تاووسان ھەر لە ویرامىن دەمىننەوھ.

ئەو كەسانەى ئەستاخرى و چەند جوگرافىانوسى كۆن بە كوردیان داناون، رىى تىدەجى كە عەرەبى كۆچەرى رىگر و چەتە بووین، بۆ نمونە برۆانە ئىن خەلىكان (تەرجمە مەى ئىنگلىزى كتیبەكەى III. 514 لەلایەن M. Gukin de Slane)^(٦) لىرەدا عەرەبەكان بە كورد داناون. رىى تىدەجى و دوور نىبە ئەو عەمرىبەى ئىستاكە لە فارس دەژین بە عەرەب ناوبراون چەند تىرە و خىلنىك بن كە بە فارسى دەدوین. زۆرجار گویم لى بوو لىرە بە دز دەلین كورد یاخود كورت لە تەواوى ئازربايجان بەدز دەلین كورد!. زۆرىبەى فارسەكان وشەى كورد بە كوردى سوننە تىدەكەن و كوردى شىبە بە لور و لەك یاخود بە لورەكان ناو دەبەن.

لەوھ دەجى ئەو پىرستە وشە كوردىبەى كاك فلۆبەر لە كرمانشاھ كۆى كردوونەتەوھ چاپ نەكرابى و بلاونەبوو بىتەوھ ئەگەرچى سالى ١٨٧٧ (یوستى XXXI) راگەبەنراوھ.

لەو كتیبەدا كاك فلۆبەر نووسىو بىتەى^(٧)، نزىكەى ١١ لاپەرەى بۆچوون و تیبىنىبە ((دەربارەى چەند دىالىكتى خۆئاواى بلوچستان و خویشانىان)). نووسەر چل و چوار رستەى بچووكى بلوچى و ئەفغانى و كوردى نووسىوھ، بەلام نەىگوتووه ئەم رستانەى دوایى سەر بە چ دىالىكتى كوردین. ھەر ئەوھندە دەكرى بلین نووسەر ئەم وشانەى لە كرمانشاھ كۆكردۆتەوھ. لە كرمانشاھ ھەموو تىرە و ھۆز و خىلە كوردەكان ھەبە.

The Kurds are descended from Amr Muzaiqiya. They settled in the Country of the Persians, and there Propagated their race. Their offspring was very numerous and received the name of kurds.

ئەمە قسەى ئىن خەلىكانە كە كراوھ بە ئىنگلىزى.

Floyer, Unexplored Baluchistan... London 1882.

خوینهری نه‌شاره‌زای فیلۆلۆجی له‌م حه‌وت و‌شانه‌دا ئاوه‌ها ده‌بینی:
 سی وشه‌ی (یه‌ک و دوو چوار) له‌ هه‌موو فارسدا به‌کار دێن. سی وشه‌ی (سی و
 شه‌ش و حه‌وت) له‌ کوردستان و لورستان و به‌ختیاریدا به‌کار دێن. ته‌نیا وشه‌ی پینجه‌م
 به‌لای منه‌وه سه‌یر و نه‌بیستراوه‌.

وه‌رگێرانه‌کانی‌شه‌ هه‌میشه‌ راست نین، کوردیه‌که‌شی له‌ فارسییه‌کی مشتوماڵ
 کراوی نوێ ده‌چێ، تیبینییه‌کانی زۆر ساده و ساکارن، بۆ نمونه‌ رسته‌ی یه‌که‌م به‌
 ئینگلیزی: ((Come here)) واکراوه‌ به‌ کوردی: ((وره‌ لی من)) یاخود ((بۆوه‌ لی
 من)) که‌چی ده‌بێ رسته‌ی ((Come to me)) ئه‌م مانایه‌ بدات.

رسته‌ی شه‌شه‌م Dont Forget it ی به‌م جۆره‌ کردووه‌ به‌ کوردی: - ((فه‌رامۆش
 مه‌که‌ن))، که‌ له‌ فارسی نوێدا ((فه‌رامووش مه‌کونه‌)). کورد ده‌لێ: ((له‌به‌ر
 مه‌که‌ر)). رسته‌ی چواره‌م: ((Dont make anoise)) له‌ فارسی نوێدا به‌
 ((به‌نگ مه‌زن)) دیت نووسه‌ر ده‌لێ: به‌نگ زه‌ده‌ن شیوه‌یه‌کی ده‌رپرینی هه‌ست و
 نه‌ست و دارشته‌ن. من وای بۆ ده‌چم ئه‌م رسته‌یه‌ وه‌ک قسه‌ له‌ هه‌موو فارسدا باوه
 و به‌کار ده‌هێنری.

له‌ لاپه‌ره‌ی ۳۹۴ دا کاک فلۆیه‌ر لیسته‌کی وشه‌ ده‌خاته‌ به‌رده‌ست خوینهر گوايه‌ له
 خومه‌ین کۆی کردۆته‌وه‌ و ده‌لێ: لیسته‌که‌ ئه‌وه‌نده‌ درێژ نییه‌ بێته‌ مایه‌ی
 سه‌رلێشێواندنێ خوینهری نه‌شاره‌زا له‌ فیلۆلۆجی. وشه‌کان ته‌مانه‌ن:

۱- جه‌عاده weg

۲- ته‌هناف strick

۳- واسوت steh still (ئه‌م وشه‌یه‌ له‌ بیوست وه‌رگێراوه‌، له‌ بلوچیدا ده‌بێ

به‌ بوشت)

۴- تیغ Balkem

۵- سپر Steiniger Grund

۶- سوو Wasser topf

۷- واکیه‌ن^(۸) beele dich

(۸) ده‌مه‌وی خوینهر لێه‌دا دلتیا و خاتر جه‌م بکه‌م، من هه‌یج ده‌سکاری قسه‌ و نووسینه‌که‌ی
 نووسه‌رم نه‌کردووه‌ و وه‌ک خۆی چی وتوووه‌ و نووسیوه‌ کردوومه‌ به‌ کوردی. - وه‌رگێر -

پیرستی وشهکان

- ثاتهر (پهلهوی)
 - brav, tapfer (J. 7. a) - نازا (م).
 - Stelle hinter dem Backenzähnen wo keine Zähne, Backenzähne. - ناز و (ز). نازو (ی)
 - Wilde Birne - ناز کوه (گ). نهسکوک (ی).
 - mannbare Jung frau. (J. 281b) - نازوی (گ) بین نازهب (پا)
 - Maz. Igel - نارمیچی
 - Das Brüllen (J. 248b). - نور نوری (نا)
 - darum - نهژیننا باویت (گ). نهژین بایت (فن)
 - Woher? - نهژ کا (گ). نهژ کوجا (فن)
 - treiben - نازوان (م):-
 ده می نیستا و دادی: داژوم
 رابوردووی تهواو: نازوام
 پارتیتسیپ: نازوای
 نازوتین (ی).
 - Zählen - نهژماردن (م)
 ده می نیستا و دادی: دهژمیریم
 رابوردووی تهواو: نهژماردیم
 پارتیتسیپ: نهژمیراو
 نهژمارتین (ی)
 شیموردهن (فن)
 - Säule (J. 9b) - نوستون (نا). ستون (فن)

- Onkel, Vater's Bruder (J. 279 a) - ناپ، ناپی ه (نا).
 - Waise (J. 28b). - ناتیتم (س). یهتیم (نهر)
 - Sonne (J. 2a) - نهختاو (س) نافتاب (فن)
 - Mann - ناخی ه (س) ناقا؟
 - ich kaue - ناجاران (س)
 - Rost. Die durch wind und Wetter Verursachte dunkle Farbe auf den Bäumen. - نار زینگ (ز). زینگ (فن)
 - Schweiss - نارهق (م) عرق (نهر)
 - Für - نهپای (گ) بهرای (فن)
 - heute (J. 29) - نارو (س) نهوپو (م)
 - Gipfel eines Berges. - نارگینی ه (س)
 - Mehl - نارت (س) نارد (فن)
 - Mehl - نیرت (نا) نارد (فن) (J. 4b)
 - Mühle - نار (س)
 - Braut - ناروس (س). عروس (نهر)
 - Warum - نارپا (گ)
 - Feuer - نار (نا) ناور (م) ناگر (گ، ل، ز).

- قوريش (ئا) -
 - Himmel (م) ئەسمان
 - Der Himmel ist hente
 Sehr (stark) bedeckt. ئەسمان ئەورۆ زۆر مەخشوشە
 ئاسىمون (س) ئاسمىن (ئا).
 ئەسمان (فن).
 - Laus (J). - ئەسپى (م) ئەشپىشت (گ. س).
 شىپىش (فن).
 - Komet. - ئەستىرەى كلك دار (م)
 - Trommel Schläger - ئاشيف (ئا)
 (پیتەرمان: چەند گەشتىك ل - ۴۴۷) لە
 ناوچەى ئەموودەى نىوان نەسىپىن و
 ماردىن بۆى ساغ بۆتەوہ كە وشەى ئاشىق
 لە جياتى دۆم و قەرەج بەكار دەھىنرى.
 Zigeuner
 - Rückrat (J). - ئەرى كىمىر (خ). ئەررە (فن)
 - Höhle (J. 260) - ئەشكەوت (م) ئىشكىفت (ل. با)
 شىكىفت (فن)
 - Lieben (J. 279). - ئاشق بوون (م) عاشق (ئەر)
 - Müller (J. 11). - ئاشەوان (م) ئاسىبابان (فن)
 - Mühle (J. 11) - ئاش (م) ئىش (ئا)
 - Selbst. (J) - ئىشتەن (گ) خىشتەن (فن)
 - Kamel (J. 445) - ئوشتەر (س) ئوشتور (م) شتور (فن)
 - gehorsam (J. 12). - ئىتاعەت كەر (م) ئىتاعەت (ئەر)

- Schafbock. - ئىستاق (ئا)
 - Antilope. - ئاسك (م). ئاھو (فن)
 ئاھوك (پەھلەوى)
 - Dick. Grossier (J). - ئەستوور (م). ئەستىوار (فن)
 - Eisen (J. 439) - ئاسن (م) ھاسىن (ئا). ئاھن (فن)
 - Feuerstein (J) - ئەستى (م) بەردەستى. بەرھەستى (گ)
 - Pferd. - ئەسپ (م) ئەسپ (فن) ھەسپ (ئا).
 ئەسم (س)
 - Stern - ئەسارى ھ (ز). سىتارى ھ (فن)
 ئەستىرە (م) ئەستەرى ھ (س)
 - Weiss. - ئىسفى (ز. ل) سەفید (فن)
 - Thräne (J) - ئەسر (ز. گ) ستىر، ئىستىر، ھىستىر
 - Querholz des Spaten,
 Worauf der
 - Fuss gestellt Wird., (J). - ئەسپىرى ھ (م) ئەپپوى، ئىسپارتىن،
 سىپارتىن، ئەپپویر، سىپارىش (فن).
 - Hals (J). - ئەستوو (م) ئەستو (ئا)
 - Spinat. - ئەسپىناخ (م) ئىسفىناژ (فن)
 - nehmen. - ئەستاندىن (م).
 دەمى ئىستا و دادى: ئەست دىنىم.
 رابوردووی تەواو: ئەستاندىم
 پارتىنسىپ: ئەستىنراو.
 genommen.
 - Donner (J. 317). - ئەسمان قوررى (ز) قوررى تىراك (ف).

- Wasser. (J. 14) - تو (س) تاب (فن)
- Jener. (J. 27) - ئاوا (ز) ئاوی ه (ك)
- Feuer - ئاور (م)
- Das Feuer anzünder - ئاورکردین
- Das Feuer ist aus - ئاور کوژاوه
- Töden (J. 17) - کوشتن ن (فن)
- Seide - ئاوریشم (م) ئهبریشم (فن)
ئاوریشوم (س)
- Hungrig - ئاوهرا (گ) ئهوهراه
- Wolke. (J. 25) - ئهور (س) ئهبر (فن)
- Steppdecke. - ئورقاین (ئا) یورخان (ت)
- dieser (J). - ئهوه (م) ئاوی، ئاوی
- Diese (J). - ئهوانه (م) ئیوان
- Dort (J) - ئاوی، ئاویئندر (م) ئاوی ه
- Heute (J. 29) - ئهوپۆ (م) ئارو (س) ئیرو (ئا) ئیمرور
(فن)
- Schwanger (J). - ئاویس (م) (گ.ز) ئاوس.
ئاویستی ه (ئا) ئابیستان (فن)
- in diesem Jahre - ئهوسال (م) ئیمسال (فن) ئیسال (ئا)
- jetzt (J. 15). - ئهویستی (م)
- soviel (J). - ئاوهنده (م) وهقهته (ئا) هینده
- auf dieser Seite. - ئهولایه (م) ئین لا (فن)
- auf jener Seite. - ئهولا (م) ئان لا (فن)
- Pocken - ئهولاه (ز) ئولاه (گ)

- Steril (J. 9). - ئیسته ورده، سهو رده (ئا)
- Steril - ئاقیم (خ) عهقیم (ئهه)
- Häuptling. - ئاغا (م)
- Schnalle (J). - ئهغزونه (م) ئهغزوم
- Zerschneiden (J. 21). - ئهئجین (م)
دهمی ئیستا: دهی ئهئجیم
رابوردوی تهواو: ئهئجیم
پارتیتسیپ: ئهئجراو.
ئهئجیدهن (فن).
- Dort - ئا نا (گ) ئانجا (فن)
- Fingerring - ئهنگوستیله (م) ئهنگیلوس (ئا)
- Dachbalkem - ئالدوار (م)
- Pferdeherde. - ئهلفی (ز)
- Pfeffer. - ئالته (ز. گ).
- Geier. - ئولوه (س) ئالیی ه (گی)
- Wilde Kirsche. - ئالوبالوی کیویله (م) ئهلوبهلد (فن)
- eiserner Ring (J. 144) - ئهلقاو (ئا) حهلقه (ئهه)
- Johannes Käffer. - ئهلیکولو (ئا)
- Birne. - ئامروو (ز. گ) ههرمی (م)
ئیرمود (ئا) هۆرمۆد (پههلهوی).
- Pflug. - ئاموور (م)
- Vater's Bruder (J. 280) - ئهموو (س) عهموو (ئهه)
- Vater's Schwester (J. 248) - ئهمی (س). ئهمه ه (فن)
- dieser. (J. 13) - ئهو (م) ئهوان.

- jetzt (J. 457) - نيسه (گ)
- Jemand, einer (J. 462) - نيكى (گ) بيكى (فن)
- Mann, homo (J. 4) - ناييم (گ) ئادهم (فن)
- So - نينه (گ)
- Brennholz (J. 443) - نيزينك (نا) هيزوم (فن)
- Freitag (J. 31) - نينه (نا) ئاديني (پ)
- Mühle (J. 11) - شش (نا)
- Mittelholz, Führstange des Pfluges. - نىگدى ه (نا) سهنجيد (فن) ئيدى (ت) باسكيش (م)
- Arm له ((باسك)) وه هاتووه،
- Ziehen. كيش: له كيشانهوه
- Stimme, Ruf, Lärm. (J. 37) - بانگ (م)
- rufen - بانگ هيشتن (م)
- Solanum melongena - يايانجان (م) بادينجان (فن)
- Kissen - پاليشت (ز. س)
- underarm, auch für den ganzen Arm gebraucht. (J. 35) - باليسك، باسك (م. نا) بازو (فن)
- auch abhang eines Berges.
- Bohne - باقله (م) باقله (نهر)
- Flügel (J. 38) - بال (م. گ)
- له (ز) دا به گه لاي دره ختيك دهوترى.
- Eiche (J. 82) - بهلوت (ز) بلوت (نهر)
- ياخود دار بهلوت.

- Kuhfutter - ئولوفه (ز)
- aufhängen. - ئاويته کردن
- Hängen (J. 449) - ئاويتن (گ)
- jener - ئونه (گ) ئان، ئانها (فن)
- Schwanger - ئاويرى ه (س)
- Augenbraue. - نه وروو (س) نه برو (فن)
- Wohin? - ئاوکا (گ)
- Werfen - ئاويتن (م)
- دهمى ئيستا و دادى: داوى يم.
- رابوردووى ته واو: ئاوى تيم.
- پارتيتسيپ: ئاوى توويه
- Das Kind (J. 25) - ئويل (ز) عيل (نهر)
- inder Mitte, drinnen. - ئوورتى (نا) ئورتا (ت)
- anderer (J). - ئيديكه (م) ئيدى
- Abend (J) - ئيواره (ز) ئيوار (نا) ئايوار
- Soviel - ئيقارى ه (ز) ئين قه در (فن) ئيخه زهر (ف)
- auf dieser Seite. - ئيلا (ز) ئين لا (فن)
- Hier - ئيره (م) ليّره، ئيره ه
- Knochen (J. 444). - ئيسك (م)
- Pfeffer - ئيسيويت (م) ئيسى ئوت (ت)
- Malthier (J) - ئيست (م) نه ستهر (ف) نه ستهر
- dieser (J. 21) - نينه (گ) كۆيه كه ي: ئينانى ه
- hier - نينه (گ) ئينجا (فن)

- Unter- und Oberarm	- باهو (خ) بازوو (فن)
	بروانه: باسك
- Thür. Tür.	- بهر (س) بهر (فن)
Mache Tür zu	بهر دهره م بهس.
Öffne die Thür	بهر ته كيمنه
- Bruder des Mannes.	- بهرايي ميرى (س)
Der Schwager	
- Schwein	- بهراز (م)، ويراژ (ز)
	گوراز (فن)
- Halsband der Frauen.	- بهرمور (م). موهور (فن)
- eine Art Teppich.	- بارى (م)
Ein aus Kamee Lhaar	باريك (فن)
Verfertigtes Tuch.	بيريك (ى) بير، ((دهسرؤكهيه له مووى حوشتر دروست ده كرى)).
- Unten, Unter (J. 44)	- بهره ژير (م) زير (فن)
- Der Erste. (J. 47)	- بهرى (نا)
	ئايا ئه مه له (بير)ى توركييه وه نه هاتووه؟
- draussen.	- بهر (گ)
- Der Ring Finger	- براى تووته (گ)
- Stein	- بهرد (م) (به، ل، ف، گ)
- Höhe	- بهرزى (گ)
- messen	- برين (گ)
- Schneiden (J. 47)	- بريان (ك)
- Oben	- برژوور (نا)

- Ellenbogen	- بالا ميرك (ز)
- Kissen.	- بالگى ه (نا)
- Grossvater.	- باوه كال (نا. ز)
- Vater der Frau	- بابى ژنى (م) بابى ژن (ز)
- Grossvater	- باپير (م)
- gähnen	- باويشك هاتن (م)
- Das Gähnen.	- باويشك (گ)
- blöken, der Schafe	- بالبال كردن (م) باربار (نا) وهروهر.
- Füchern	- باوهشين كردن (م) باوهشين (ى)
- Gewicht	- باتمان (م)
	ئهمه بهرامبهر پودىكى روسييه
- Spaten (J. 65)	- بال (س). بيل (فن)
- Vater	- بابه (س) باب (م) باوك (گ)
	باوك (پ) باوه (ز)
- Grossvater	- باخاجى (س)
- Vater der Mannes.	- باخسوره (س) خه زور، خه زوره....
Schwiegervater	هتد.
- Armband	- بازنه (م)
- Wind (J 32)	- با (م) باد (فن) باى (ز)
- Heugarbe	- بايقه (م) باغى (ز) باق (ى)
- Schekig	- باز (ز)
- Der Wind	- بابى (ز)
- Der Nordwind	بابى زيلان
- Kleinhändler (J. 35)	- بازرگان (ز)

Felderirrigation.
 - Kleine Eule - با ده قووش (گ) بایه قووش (تا)
 - Open. Dach (J. 36) - بان (گ) بان (فن) بام
 - Die Woche - باناروژ (گ)
 Schenken - به خشین (م)
 ich Schenke - ده به خشیم
 ich Schenkte - به خشیم
 Geschenkt - به خشاو
 ich Schenke - دیبه خشینه م (تا)
 ich Schenkte - به خشاندم
 (J. 39). - به خشیده ن (فن)
 - eine Art Baum. - بوچوور (تا)
 - oben. - به را ژوو-وی (م)
 (J. 4) - ههروه ها - به ره ژوور له به راده هاتووه
 - Schafbock. - به ران (م)، وهران (گ)، ز باری (فن)
 - به رخ (تا) به رخیك: باررون (پ) ئاررون.
 - Hass, Neid. (J. 40) - بوخل (م) (نه): به خیلین
 - Hochliegender Grund. (J. 44) - به رز (ز) وهرز
 - Blitz - برویسك (م) بروسوو. بردوشك (تا)
 - gleich (J. 42) - به رامبه ر (م) بیرابه ر (فن)
 - Warum (J. 38) - بوچی (م)
 - Messer (J. 38) - بیچاك (تا)
 - eine der Leprosie ähnliche Krankheit weisse Flecken - به راش (م)

- unten (J. 44) - به رژی ر
 - Hungris (J. 44) - بیچی (تا)
 - Dresch Karren - بوردی، چه رخی بوون (تا)
 - Stachelschwein - بیزه نگوری (خ)
 - grosser Nagel (J. 50). - بزمار (م) مسمار (نه) بسمار (ز)
 - Schütteln. - بزواتن (م) بزده فتن (ی)
 - Ziege (J. 50) - بز ن (م. گ)
 - Ziegensanger. - بز ن مژك (گ)، بز ن مژ (م)
 - بزلیسك (فن)
 - Springen, bewegen - بزوتن (م)
 - ich Springe - ده بزوم
 - gesprungen, bewegt - بزوتوو
 - ich Sprang - بزوتیم، بزیده ن (پ).
 - altes Schaf - بوزه ستیر (تا)
 - der Riemen - به س (ز) به ست (فن)
 - übermorgen - به سته ریپیر^(۹) (م) په س فه ردا (فن)
 - binden - به ستن (م)
 - ich binde - ده ی به ستم
 - ich band - به ستیم
 - gebumden (J. 5) - به ستراو
 - Kleiner Erddammfür - باروو (ز)
 Erleichterung der

(۹) من وای بز ده جم نه مه هه له ی نووسه ر بی و مه به ست به سرپیتری نه بییت. - وه رگیتر -

- eine 2 jahre alte ziege Altes Schaf.	- باختی (خ) بهختی مش بهختی (فن)
- braten. ich brate ich briet gebraten	- برژاندن (م) ده برژانم برژاندم برژیو بریشته کهردهن (فن)
- 2 jahr altes Schaf (J. 46) Regnen Geregnet (J. 34) Schneiden	- بهرندیر (نا) - بارین (م) - باریو - برین (م) دهمی ئیستا: ده برین رابوردووی تهواو: پریم پارتیتسیپ: پراو بوریدهن (فن) (J. 48)
Brust - Theil - eim Drittel - eim Viertel	- بهر (نا) - بهش (م. گ. ز) سی بهش (م) (۱۱) چواری بهش بهشی سویه می، بهشی چوورومی (گ. ز).

(۱۱) جاریکی تر خوینهر خاترجه م ده که مه وه، نووسهر چی نووسیوووه وهک خوئی دهیکه م به کوردی. وه رگیپر

Zeigen Sich auf Backe, Hand, Rücken u. s. w., die Haut ist Sehr trocken, Krankheit ist nicht ansteckend, nicht erblich aber unheilbar. Man Schreibt ihre Ursache einem zu Starcken Genuss von Zwiebeln, Linsen und Ziegenfleisch zu, das Letztere namentlich Sollim Winter Sehr Schädlich Sein ^(۱۰)	به عهره بی ته برده ص و تورکی بهر ده چ. - بهرداش (م). بهرد — تاش - بهری دهست (م) - بردن (م) دهمی رابوردووی تهواو بردیم پارتیتسیپ براو برن (نا) ئهز دی ووم ئهز برم بوردهن (فن) (J. 48)
- Mühlstein (J 42) - das Innere der Hand, die Flache Hand. - tragen, bringen - bringen ich bringe. ich brachte	

(۱۰) کوردیه که می ته م فسانه ته مه یه: جوړیکه له نه خوژی گولیی و گهریی، په لئه ی سپی به سه ر روومه ت و دهست و پشته وه دهرده که ون، هتد. بیست وشک ده بی ته م نه خوژییه له نه خو شه وه ناگریته وه واته کهس له کهسی تر ناگریته وه، پشناو پشت نامینته وه، به لام چاره سه ر ناگری... .

- Band. - بهن (ز) بهند (فن) بن
- Der Gummi der Pistacea mutica - بنیشت (م)
- داری بن، داره بهن، بنوشت (J)
- Braut - بووک (نا. ی. م)
- Heiraten - بووک هینان (م)
- وو-وی، ویوی (گ) بۆوی، بویو (ز)
- ویوهک (پ)
- بی، بیوی ه
- Wittwe - بووری (م)
- Kleine Ente, Taucher, Schwarze Ente. پروانه: بوور
- Asche. - بوول (ز) بیلس (نهر)
- grau - بوور (ز. نا). بۆر (م)
- Weiss, Eis (J. 59) - بووز (نا) (ت)
- Schafencrement (J. 80) بووشقۆل (نا) پشکل
- darum - بهو سه به به، بو سه به به (م) بوو سه به به (ت)
- Brüllen (kuh) - بو پره کردن (م) بۆرین (J)
- Furt - بوار (م) و- وار (ز) گودار (فن) گوزار
- Frosch - بووق، بۆق (م). وهق (پ) بهق (J)
- eine Art Ulme ohne Früchte, - بوز (م). ویز (ک، ل، ز)

- Enterich - بهت (ز)
- Niere - بوللک (خ). پولک (فن)
- Blatt, Feder - بهلگ (ز)
- Was eigentlich Flügel - بال
- bedeutet, wird - بهرگر (فن)
- Auch Für Blatt ange wendet.
- nasturtium officinale. - بهلمهک (ز) بهرمهک (فن)
- Nchtigal - بولبول (زل) ته مه سی جوړی ههیه
- ۱- بولبول خوڅ ده خوینی، خوشی تاوازه
- ۲- سییره، خراب و ناخوڅ ده خوینی، بهد تاوازه
- ۳- بۆره په لمه. ناخوینی.
- Augenlied - بلک (نا). پلک (پ)
- Schwalbe. - بولوبی ه (نا. خ) بالوایه (فن)
- Wanken - به لاداچوون (م)
- ده می نیستا: به لادا- چین.
- پارتیتسیپ: به لادا چوو
- (ی) ده لئ ته مه له داچوون و پیشگری
- به لادا پیکهاتووه (لاپره- ۵۴)
- Weichel, Gebirgskirsche - به لا لوك (ز)
- Pflaume, Kirsche. - نالوو (فن)
- Eiche. - بیلوو، به لاولت (نهر)
- پروانه: بالوت
- Vielleicht (J. 55) - به لکوم (گ) به لکه (فن)

- Wittwe. (J. 63)	- بی (تا) بیوهه (فن)
- Brunnen (J. 65)	بیر (م) بیتر (نهر)
- Quitte. (J. 61)	- بید (ز) بی (م) بی ه (فن) بهی
- Hören (J)	- بیستن (م)؛ بیستن
- Nase, Geruch.	- بین (م). بۆن، بیهین (تا). بیهین (J)
- riechen	- بین کردن (م). بیهین کردن (تا). بیهین (J)
- riechen	- بین دادهن (م)
das Rebhuhn, Welches du mir brachtest riecht Stark.	ئهو كهوهی بۆ ئهمن هیئات زۆر بینى لى دى
- Beil	- بیور (م). بیویر (J)
- erinnern. Gedächtniss.	- بیرکردن (م). بیر (J)
- Vieharzt. (J 67)	- بیتال (م). بهیتەر (نهر)
- ein holaerner Spaten. Schüppe	- بییل (م) بییل، پیی ه.
- gleich	- بی درینگ (گ) بی يك رینگ (فن)
- eim grosses Sieb. (J 66)	- بیترینگ (م). ویترینگ (گ. ز)
- unnütz.	- بیکه لک (م) بروانه: كه لک.
"Kopf"	ده بی ئه مه له ((كه لسه)) ی فارسییه وه وه رنه گیرابی؟
- Schafstall (J. 66)	- بیری (تا)
- Rasiermesser.	- پاکى ی (خ) (فن)
- Blatt, feder	- پاڵ (گ) (بال- فن)

Sehr Hartes Holz, Schmuck der Kurd. Friedhöfe.	قه ره هئاخاج (فن)
- Sein, haben	- بوون (م). بوودهن، شوودهن، داشتهن ههستهن (فن)
ich bin	هه م؛
ich war	- بووم
Sei	- ببه
ich werde sein	ده بم
Seined (J. 60)	بوو
gewesen, geworden.	بوویه
- Klein.	- بووچکهره (گ)، بووچوک (J.)
- Für	- به (م)
- in	- بی (م)
- nach, von	- بۆ (م)
ich ergebe mich in Gottes Hand	خۆم به دهستی خولای دهدهم.
ich Schickte nach Haus.	بۆ مالى نهرديم
Mein Herz brannte um den Jüngling. (J. 32)	- دلم بهو جوانی دهسووتا
- Wind	- بی (تا) با
- Wiege	- بینیج (خ)
- Locke, Zopf (J. 5)	- بیسک (تا)
- Grossmutter	- بی بی (تا) (فن)
- Weide (Salix)	- بی (م) وی (گ) بید (فن)

- Nase eines Menschen (J. 74)	پیت (ز)
- Wiedehopf (J. 85)	- په پوو (م) پیپو (ز)
- über morgen	- پاچی یا (س)
-Rücken	- پهچ (س)
- Augenblick	- پاچی چه م (س)
- Zerreißen	- پچرین (م)
ich Zerreiße	ده پچرینم
ich Zerrisst	پچراندم
Zerrissen	پچراو
- Klein (J. 74)	- پچوک (م)
- Schrecken steime	- پارنگی ه (ز)
	وشه که له — پارین-، واته springen و وشه ی — گئی-وه که مانای ټه دات پیکهاتوه:-
Flussübergang	
- Haarflechte. Haar im Allgemeinen.	- پرچ (م). پرچ (J)
- Vorgestern. (J.)	- پیږه (س). په رهن، په ری (فن)
- Hemd.	- پروین (س) پیراهن. (J. 77)
- Brücke	- پرد (س) پرد (م)
	بروانه: پیل، پیپور، پورد.
- Fragen	- پرسین (م)
ich Frage	- ده پرسیم
ich Frug	- پرسیم

	بروانه: بال.
- znfuss. (J. 85)	- پایبیه (گ). پایه تی (ف)
- Ferse	- پاسوونئ ه (گ) پانئ ه (تا)
(J. 73)	بروانه:- پانییه
- Beiring der Frauen	- پوانئ (م). پابه ند (فن)
Im A. heist so eim eisernes Armband, von Frauen getragen.	
- Schmetterling (J. 75)	- پاپوی (ز)
- Namen eines Baumes	- پاکوسک (ز). ټه لکانگه (J)
- Hose.	- پاچیک (تا) په چه ه (فن)
- Dann, nach her.	- پاشی (م): پاشئ (تا) (J. 71)
er war vier Tage Krank, dann Starber.	چوار رۆژان نه خوښ بوو، پاشی مرد:
- anlehnen	- پاډ دادن (م) پالدان (J)
	په هلو داده ن (فن)
- Kleines Beil	- پاژ (م).
- ehrlich	- پاک داوین (م). پاک دامین (فن)
- Ferse	- پاینی ه (م) پانی (J)
	بروانه: پاسوونئ ه، پاشنی ه
- bellt (der Hund)	- پارس ټه کروو (س)
- im vorigen Jahre	- پایرکه ه (ز). پار (م) (J. 70)
- Packsattelriemen	- پالدم (ز). پالدم (J.)
- Rippe	- پارسوو (تا). په راسوو

Knacken der	
Knöchel	پسته شکهستن
- Kleine im Gürtel getragene	پشتوی (ز)
Pistole (J. 80)	
- Schaf	- پهس، پهز (J) (ئا. ز. گ.)
- Feuerfunken, Wassertropfen,	- پشك (ز) پیسك (J)
Spren.	
- Blüten	- پشكوتن (م) دهپوشكوم: ده می ئیستا. پشكوتیم: ده می رابوردووی تهواو. پشكوتوو: پارتیتسیپ. شگوفتهن (فن) شیکوفتهن (J. 52)
- niesen	- پشمین (م) ده می ئیستا: دهپشمین ده می رابوردووی تهواو: پشمیم پارشنی ه (پا) پوریش (ز) (بروانه: Tomaschek, Pamir dialekte 128)
- Lampendocht.	- پلیتهم (م) (خ). پلته (J) فتیله (ئر) له زازادا ده بی به پلیته و فتیله.
- Fruchtragende Ulme	- پهلك (م) نهرهون، نهرهوند (فن)

gefragt (J. 76)	- پرسراو
- Rippe	- پهراسوو (م). پرسوو (J. 7)
- Schwalbe	- په ره سیلبرکه (م)، په ره ستوک (فن)
- voll	- پر (م). پور (فن) (J. 75)
- Funken	- پریشك (م). پریرك (J)
- aus kuhfladen bereitetes	- پور زویره ه (ز)
Brenn material. Dünger	
- Finden, Schen.	- په ره سهن (گ). ژوستهن (فن)
- Finden, Suchen.	- په رین (ك)
- Springen (J. 77)	- په رین (گ) په ریدهن (فن)
- Nachmittag.	- پاژ نویش (م)
Nach dem Gebet (J. 424)	یاخود:
- Leere Stelle hinter den	- پیوی ه (ئا)
Backen zähnem	
- Buckel, Krummer Rücken.	- پشت کوم (م)
- Ferse, Hacken	- په شنه پی (ز) په شنه (س) بروانه: پانیی
- Abend. Spätere Theil des	- په سین (س) په سین (فن)
Tages	
- Gürtel	- پشتیئند (م) پوست بهند (فن)
- Jacke, Kurzer Rock	- په ستاك (م)
- Katze	- پشیله (م) پشی (ز) پشیک (گ) گورپه ه، گورپه ه (فن)
- Knöchel der Finger,	- پسته (ز)

- Nase eines Thieres	- پوز ^(١٢) (ز. گ. فن) (پا)
Nase der Menschen und Thiere (J. 59)	
- Stahl	- پۆلا (م) پولاد (فن) فولاد. پوله (J)
- Fischschuppe	- پوله کهی ماسی (م)
Knopf, Flitter	پولهک (فن) (J. 84) هتد
- Schuh, Sandale	- پوز ئار (ئا) (ب) پا شهزار (فن)
- Kopfhaar (J. 83)	- پور (ئا)
- Zusammen. (J. 89)	- پیکهوه (م)
- Haut, Borke. (J. 84)	- پیست (م) پوست (فن)
- Fuss. (J. 85)	- پی (ئا. م، ی. ز)
- Brücke.	- پییل (ز) پول (فن) پروانه: پرد.
- Mittag.	- پیسیم (س) (پروانه: پاشیوو: -Nachtessen - J. 72)
- Vorgestern	- پییری (م). پیترکه (ز) پییری (س)
- Schlecht	په ریر (په هلهوی) پیر (J.)
J:- Sale, désagréable, indecent.	- پیس (م) (ئا. ز)
- Schmutz.	- پیسی (م)
Fleckig, Schekig.	له پروسی (فن) پیس ه (پا)

(١٢) دای پی دهچی ئەم پوزە ی نووسەر ئەو پوزە نییه که له هەندێ ناچهی کوردستانی باشووردا به کار دێت. - وه رکێر -

- Schuh mit Hacken	- په لای (ز). پراو (J)
- gut, überall bewässertes Land.	- په لاه، په له (م).
- Schcht, halb bewässertes Land.	- نیم په له (J).
	په له (نارامییە) پروانه: (Socin, die neuaramäischen Dialekte S. 223)
- aufhängen	- په لامار بردن (گ)
Hängend, Welk	په ژمورده، په لمه رده (فن)
- Baumwoll	- پامیک (گ، ل) په مۆ
	پمبیک، په مبی ه (فن) (J. 82)
- Baumwollenstaude	- په مۆ (م)
- Baumwolle	لۆکه
- Baumwollen saane	- په موو دانه (م)
	په مبی دانه (فن)
- Schlagen.	- په ناندین (ئا)
- Platz wo Schafe gemelkt warden. (J. 72)	- په والگه ه (خ)
- Knabe	- پویر (س) پوهر (په هلهوی)
- Vater's Schwester.	- پور (م)
Schwester, Tante (J. 83)	
- Heu	- پوش (ز)

- das Gestell des Spinnrades.	- پیچیک (م)
Fuss, Füschchen? J.	واته: پیچیک (م)
- Lederner Wasser Schen	- پیسته (م)
	پیست (J). پوش- له پوست وه گیراو:
	(نا)
Haut	پیست
- Spaten	- پیچه ره (م)
- Talg	- پیو (م). پی ه (فن)
- Mänchen. Männlein.	- پیاکج ه (گ). پروانه: پیاو
- Vor	- پیشوهر (گ). (J. 88)
- Finden, Suchen	- پیاکردن (گ) پینداکهردن (فن)
	(J. 86)
- hölzerne Schaufel	- پیی ه پروانه: بیل. بیل (م)
- Flöte. (J. 294)	- پیك (نا)
- Wade.	- پیك (نا)
	نایا تم وشه یه له - په لهك-هوه هاتووه؟
	(J. 72)
- Schulter (J. 90)	- پیل (نا)
- Zopf	- تامیری (نا)
- Pest (J. 273)	- تا وون، تاعوون (م). طاعون (نهر)
- Amme	- تاین (م). دایی ه (فن). داین (J.)
- rasieren	- تاشین (م. ز)
	دهمی نیستا: ده تاشیم
	دهمی رابوردوی ته و او: تاشیم

J. 87. 88.	پیسك (پا)
- Lachen	- پیكه نین (م)
	دهمی نیستا: پیده كه نیم
	دهمی رابوردوی ته و او: پیكه نیم
	(J. 344)
- Mann, homo	- پیاو (م)
- das Männchen	- پیاو كه - پروانه پیاكه ه (J. 85)
- Der Mann, Leute.	- پیباه (گ. ز)
- Mass.	- پیماي (ز)
- Messen	پیمایی کردن
- Messen	- پیوان (م)
	دهمی نیستا: ده پیووم
	دهمی رابوردوی ته و او: پیوام
	پارتیتسیپ: پیوراو.
	پیوان (J.) پی موودن (فن).
- Klemben	- پیوه نان (م)
	دهمی نیستا: پیوه ده نیم
	دهمی رابوردوی ته و او: پیوه نایم
	پارتیتسیپ: پیوه نراو.
	پیوه ند كه رده ن (فن).
- Rotz, namentlich von Schafen	- پیزیك (ز)
Nase:	ته مه له ((پووز)) هوه هاتووه كه مانای
	ته مه یه:

Grab Husein's gebracht. Als heilig angesehen werden^(۱۳).

- Hagel - تهرزه (م)
- Wage, Sternbild Orion. - تهرزوو (م) (ز)
der bewegliche Theil dersel میل

bem and emdie Becken hängen. J. 404

die faden der Wage. قیش

- Rettig - تیریو (ز). تورب (فن) (J. 102)
- anders. - تهرزی دییکه (م)

- Verlassen - دیگهر (فن) تهرز (نهر) (J. 275)

- Zündhütchen. - تهرخ کردن (گ). تهرک (نهر) (J. 98)

Zerspringen, Zersplittern. - تهره کیی ه (گ). تهره کیدهن (فن)

- Sauer - تهرکییان (گ). (J. 99)

- Sauer - تورش (فن). ترش (م) (J. 99)
توروش (فن)

- Mauer Schwalbe. - تیرن ئابه بیله (م) تهرهن ئه بابیل (نهر).

شمشیربال (فن). ئوزون قهناد (تورکی)
(J.1)

(۱۳) ئەم لێكدانهوهیهی نووسەر بە ئەلمانی نووسیویهتی ماناکه‌ی ئەمه‌یه: شیعه‌کان له نوێژکردندا به‌رده‌مۆرهبه‌ك به‌كاردده‌هێنن و سه‌ری پێده‌که‌ن، به‌ شیوه‌ی زه‌نگه‌نه‌ پی‌ ده‌وتری‌ت توربی‌ت. ئەم توربی‌ته‌ له‌و گله‌ی که‌ریه‌لا دروستکراوه‌ که‌ گۆری حوسه‌ینی لیبه‌و به‌ پیروزی داده‌نێن. — وه‌رگی‌ر—

پارتیتسیپ: تاشراو. (J. 96)

- Sense, Sichel - تاش (گ. ل. ز. گی)
ده‌ش (پا)

- Sarg (J. 91) - تاوی (و). تابوت (نهر)

- onkel, Vater's Bruder - تاتی (ز). دات (J.)

- grosse eiserne mit hölzerner - ته‌پ ته‌پ (م)

Zunge versehne Glocke für

Maulthiere

und kamele بروانه: زه‌نگوله

- Trommel - ته‌پل (م). ته‌بل (نهر)

- ein jahr altes Schaf. - توخلی (خ). توقلی (فن. ی)

- Gras. - تاری (ز). تاریک (په‌له‌وی)

- Fleissig. - تهرده‌ست (م)

به‌ده‌گه‌ن ئەم وشه‌یه‌ له (فن) دا به‌کار دێت.

- Fürchten - ترسان (م)

ih fürchte ده‌ترسیم

ih fürchtete ترسام

gfürchtet ترساو (J. 98)

- Feige, furchtsam - ترسنۆک (م).

ته‌رسناک (فن). ترسونیک (J)

- von den Schiiten beim Beten gebrauchte Stücke Thon, welche von kerbela, wo das

- grosser irdener wasserkrug. (J. 115) (م) جاربی (نهر) (ثەر)
- Brunnen. (J. 125) (س) چالو (س)
- Flechte. Rolle. (ز) جار (ز)
- Baumwolle, Wolle, Haare werden in Jar gedreht oder gerollt um sie biegsam und weichen zumachen^(۱۴)
- Kleine Stücke der Stengel (ز) جایتر (ز)
- und Kapseln der Baum wollenstaudem die sich inder Baumwolle befinden und ausgelesen Werden müssen
- einmal (م) جاریک (م). جاریک (ی). جار fois.
- Pferdehändler. (م.ز). جامباز
- Harz, Gummi (ز.گ). زیتک (پههلهوی) جیتک (پا) پروانه: جی
- Mandragora. (فن) جان مهرگ (ز). جهوان مهرگ (فن) (J.113. 119)
- Jung (نهر) (J. 114) (نا). جاهیل (نهر)
- baumwollenes Zeug. (فن) جامی (نا). جاو و (نا)
- Linge, toile (J).
- Speer (فن) جرید (فن) پروانه: جلید (J. 115)

(۱۴) نووسهر دهلی: لۆکه و په مۆ، خوری و موو له جار ددهرین یا خود به جار لوول ددهرین و گروته دهکرین بو تهوهی شیبکریتهوه و نهرم و نیان و خار بینهوه و خوش بن. — ودرگیر —

- das Menschen, So Stirbt er (der Mann) دهمری
- تبغ (فن). تبغی (J) تبغ (فن). تبغی (J)
- rühren. (م) تییکه ل دان (م)
- ich rühre. تییکه لی ددهم
- ich rührte. تییکه لم دا
- gerührt. تییکه ل دراو
- reiben (م) تی هه لسون (م) تی هه لده سوم
- ich reibe تییم هه لسوو
- gerieben (J. 248) تی هه لسوراو
- Loos. (ز) تیر (ز)
- Pfeil ziehen له وشه ی — تیرکیشان — هوه.
- Kleine Wollener Sack. (م). (نا) توری ه (ز) (J. 107)
- Ziegenbock (فن) ته کی (فن) (J. 103)
- Stirn (گ). پروانه: توویل.
- Sperm (گ) تووماؤ (گ)
- واته: توو: Ei, told (توخم) فارسییه.
- ئاوو: Wasser. ئاب (فن) (J. 108)
- Zünd hütchen auch Salpeter Säure. (گ). پروانه: تیژی (ی. 111)
- Spinne. (م). (م). زه جال (فن) جولا (J)

- Kaun. (J. 121) - جوويتن (گ). جوويدن (فن) پروانه:
جوون
- Bilbas in Sulduz, Knöchel des Fusses. - جوويلايق
- weber. - جوولای (ز.م) جولا (پههلهوی). جولفه
(J. 117 a)
- Wollener Sack. - جووال (م). چووال (ج.هوال)
- kauen. - جوون (م) پروانه: جووتن. جوويدن
(فن)
- ich kaue ده جووم
- ich kaute جووم
- gekaute جوواو
- Eichel. - جهوت (م)
- Fohlen, junges Pferd Fohlen und Junge Mann. - جووا نوو (م) پروانه:
كوپ، كورره
- Joch. - جووك (تا) (خ). يوغ (پ). يوغ (فن)
- Harz, Gummi - جووی (م). جيتك (پا)، زيتگ
(پههلهوی)
پروانه: جاجيك (J. 114)
- Graben wassergraben (J.119) - جو (م. ی. س). جووی (فن) جووی
(پههلهوی)
- hübsch, jung - جوان (م) (فن)
- Kochen. - جوشي تاوردن (م) ههروهها:
جوش خواردن. جووشیدهن (فن) جوش

- Anstrengung (ج.هخت (گ). جههد (ئه) (J. 122)
- Kleiner Steimhüsel. - جووگ (ز).
- چووک، چووق، چيكا، چيكاك (ل).
- Reitkameel. - جو مبابيز (ز) جه مازه (ئه)
- kurze Lamze. - جليد (م) پروانه: جريت
- die woche. - جوومه (م). جوومه (ئه). جوومه
(خ) (J. 118)
- Binse, weiches Rohr, zum Maltenflechten Verwendet. - جه گهن (م)
- Stellen in Morast und Wiesen mit Gras bedckt aber ohne festen Boden, man sinkt ein und kommt nicht wieder heraus^(۱۵). - جه مجه می (ز)
- Schühein, wackein. - جيمياين (ك). جو مبيدهن (فن)
جووندين (گ)
- kleider - جينك (گ). جلك
- Dreschkarren mit kleinen Rädern ohne Reifen. - جه نجایل (ز).
- Lunge, Weisse Leber. - جگهر به ندى بووز (تا)
- anders, auf andere Art. - جوور هه نی (گ). جوور (فن)

(۱۵) نووسهر به ئەمانی وتویه تی: مەبەست لە مانە چەند شوینیکیە لە زەلکاو لە ئاو و قوور و لیتە پیکهاتوون. گيا له سهريان شين دهبي تهوی به سهرياندا پروات نعووم دهبی و جاریکی تر نایه تهوه دهی. — وه رگیتر—

- Gerste.	- جی هی ه (نا) جو (فن)
- dorniger Busch.	- چالویک (م)
- Dachs.	- چایریکه (ز)
- Brunnen.	- چالو (م). چال (س)
- Fett	- چهوری (گ. م. ز) چهبری (فن)
- gut, Schön (J. 125)	- چاک (م)
- Kinn (J. 132)	- چهناگه (م)
- Fett (J. 125)	- چاق (گ) (فن)
- Gesicht.	- چاره (گ) چههره (فن)
- Hammer	- چاقووی (گ) چهکوش (فن). چهکوش
Federmesser	- چاقوو (فن) (J. 125)
- niedrig. Tief.	- چال (م. ز)
- Streuen, Säen.	- چاندن (م)
	دهمی نیستا: دهچینم.
	دهمی رابوردوی تهواو: چاندم
	پارتیتسیپ: چاندراو
	تهفشاندهن (فن) (J. 126).
- Stachel	- چزوو. (م)
- Weiss	- چهرمی (م. ز) سپی.
- Korb.	- چارگینه (س)
- Fleissig.	- چووست (م)
- Ohrfeige.	- چهپالی ^(۱۶) .
- was	- چهت (نا). چی

(۱۶) ته وشهیهی نوسهر بهکاری هیئاوه، مانای (زلله) دهگهیهنی. - وهرگپتر-

	خوردن (فن)
- Konchen	- جوشانین (م) جوشه نیدهن (فن)
- Antwort	- جواو. (ز.گ). جهواب (تهر) (J. 119)
- Arznei	- جووشاین (ز)
- Wassergraben.	- جوگه له (م)
- Ackerbauer.	- جووتیر (م). جونت (فن)
	له جووت وهرگیراوه که مانای das paar ته دات.
	جوتکار، جووتیار (J.)
- Bett,Bettzeug,Schlafkleider.	- جوومه خاوو (س). جامهیی خواب (فن)
- Bett.	- جی گهه، جی گوهی نوستن (م). یاگی ه (گ)
	جییا، خینگه (J) جاگه ه (پهلهوی)
- Acker baner.	- جووت بهندهه (م)
- Mitgift der Braut	- جییاز (م). جیهاز (تهر) جیهاز (ز) (J.122)
- Quecksilber	- جییهه (م). ژیهیهه (فن) (J. 232)
- Theil	- جیناین (م)
Halb	دوو جینان (دوو جییان)
Drittel	سی جینان
- Zwillinge	- جوویک (م) جووتهک (فن)
(J. 122) Paar	جووفت
- 1 jahr altes Fohlen.	- جیهانی (نا) جووانوو.

- eine kleine, vom Müller als weizen und Mehlmass gebrauchte Schüssel. - چنگاين^(۱۷) (ز)
- Baumwolle. - چورله (س). شيله (فن)
- Schmutzig. - چلك، چلك (م). چرك (فن)
- wie viel. - چەندتە (م). چەند تاھ (فن)
- wie. - چوون (گ). چۆن. (J. 134)
- Gehen. - چگين (ك). روڤيشتن؟ (J. 134)
- Grille. - چحچك (ئا)
- Löffel. - چحچك (گ). چحچه (فن)
- Reis pflanze. - چەلتوك، چەلتوك (م)
- Aufwelche Art, wie? - چەلتوك، شەلتوك (فن)
- Lärm - چە لۆن (م). (J. 136a. 137)
- Fluss, Strom (J. 120) - چيرى (ئا)
- Hirt - چۆم (م)
- چووان، شوان (م. گ. ز) چيو (ف)
- چوپان (فن)
- rithe Rübe. - چەوئەندەر (م). چوقوندەر (فن)
- Spertling - چووندەر (ف). پروانە چونار
- kleine Pfeife. - چۆيلەكە، چۆلەكە (م)
- چووخ (ز). چبوق (ت). قەلون.

(۱۷) نووسەر بە ئەلمانى وتويەتى: ئەمە سەتلىكى بچووكە ئاشەوان بۆ پيوانى دەغل و ئارد بەكارى دەهيئى. هەرودها ئەو ربهيهكه كه ئاشهوان مزه ئاشى پى دەپيوى. — وەرگير-

- Muster der Teppiche. - چچيك (ز). چچيك (ت).
- Hammer. - چەك (ز) چەكووش (فن) (J. 129)
- eichorium. - چەقچەقى (ز).
- krumm. - چفت (ز. گ) چەفت (J). چەوت
- Fledermaus. - چەكچەكيلە (م). پروانە: شەم شەمە كویره
- Warum? (J. 136) - چووما؟ (ئا)
- unbändig, wild. - چەمووش (م)
- rothe Rübe. - چوونەر (ز) چوقوندەر (فن)
- پروانە: چەوئەندەر.
- Pappel, Platane. - چنار (ز) چنار (فن)
- عەرەبى خوزستان بەدارى Lotusbaum دەلین: کونار. چنار لە لای زەنگنە بە مووچ ناودەبرى. (J. 138)
- Schielend. - چەمگير (ز)
- eine Art mit Butter gebackenes Brod - چنگايل (ز)
- جۆرە نايىكە بەرۆنە كەرە سوور دەكریتەوہ.
- Casserolle, Löffel. - چانچى (ز)
- چەمچەھ (فن)، كەچك
- Schlosser. - چلانگر (ز). چلانگر (J)

- Rasen, Wiese. - چیمان (ز) چیمهن (فن) (J. 131)
- Wüste. - چوول (گ. ل. ز) چۆل. (J. 134)
- Buchsbaum - چیت (ل)، داری چیت.
- Kameelwolle. - چوویخه (خ). چۆق (ئا). چووخه (پ)
- Rosen strauch. - چیمیند (خ)
- لهم ئەم گولە، گولاًو دروست دەکری گولە کە یی دەوتری: - گولی گولتابی.
- Lampe. - چرا (ئا). چراغ (فن) (J. 127)
- Sperling - چووجک (ئا). چیغوک (خ) چوویک، چوک (J)
- Staar. - چمچک (ئا)
- eine, jahr alte Ziege. - چروش (خ)
- Bock - چهپوش (فن)
- Korn - حاسل (م) (ئەر) (J. 139)
- Hof - هەسار (م. ز) هەس (س) هیسار (ئەر) (J. 142)
- Turban. - هەلالی (م). میزەر
- Wünschen - هەز لئێ کردن (م)
- ich wünsche. - هەزم لئێ دەکا، یاخود هەزی لئێ دەکەم:
- ich - هەزم لئێ کرد، هەزی لئێ کردم: wünschte
- gewünschte - هەز لئێ کراو
- ئایا ئەمە لە وشەیی (حظ)ی عەرەبیبیەوه نەهاتوو؟ (J. 143)
- das Wiehern des Pferdes - هیلە هیل (م). هیلاندن.
- vom Europa importirtes - خام (م)

- Stock - چوو (ز. گ. س). چوب (فن) (J. 133)
- Stachelschwein - چویلە (ز) (فن)
- Hochzeitstanz. - چووی. (ز) چۆپی.
- ناوەکە لەو کووتەک و گۆپال و دارەوه کەوتۆتەوه کە لە زەماوەندی بووک هیناندا، شایب کازان لە کاتی هەلپەڕیندا بە دەستیانەوهیە. لە زەماوەندە کەدا هەلپەڕکی کاران دارەکانیان لە یەکتری دەدەن، بە پێی ئاوازی تووزە لەو دەهۆل و زورنا هەلپەرن. زۆرجار ئەم هەلپەڕینە شەڕ و هەرای گەورە لئێ بەریا دەبی. زۆربە ی کۆچەر و خێلە کبیەکانی ولاتی فارس ئەم جۆرە زەماوەندانە دەکەن^(۱۸).
- gehen - چوون (ئا) چگین (ک). چوون (J)
- ich gehe - دی چووم
- ich ging - چووم
- (J. 134). gehe. - بچوو! (فرمان)
- Fleissig. - چاووک (گ). چابووک (ت) (J. 123)
- Laut rufen - چیرین، چهرین (گ). (J. 129)
- Gebirge. - چی ه (ئا). چیا.
- stern - چک (ئا)
- die Pleiaden - چک ی هەمت بەری ه
- bunt, Scheckig - چل (م)
- کەپکی چل: جۆرە کەوتیکە لە ساوجبولاغ.
- Hügel. - چییا (ز)
- بروانە: جووگ، چی (J. 136)

(۱۸) نووسین ئەو روونکردنەوهیە بە ئەلمانی نووسیوە.

- بروانه: خار
- Stanb, Asche. - خایلی (تا) خۆلی (J)
- Mutter der Frau, Schwiegermutter - خاسی، خهسی (تا)
- Abwesend. - خووبایس (ز)
- Schlecht. - خهراب، خهرایب (م). (J. 153)
- Schafwolle. - خووری (م.ز) (J. 442)
- jucken, Kratzen. - خوراندن (م)
- دهمی ئیستا: ده یخوریتم.
- پارتیتسیپ: خوراندراو
- خوراندهن (فن) (J. 162)
- rund - خړ، خیر (م)
- Kleine Spindel für Bindfaden drehen. - خارهك، خهړهك (م)
- بروانه: خړ
- Stelle hinterden Backen zähne, wo keine Zähne. - خړینه (م)
- eine Pflanze, deren Blüthne dicht - خهړکویل (ز):
- beisammen auf einem Stengel Stehen. - کری خار (فن)
- Eselbeisser - خهړن گهزه (ز) خهړگهز (فن). کهرگهز
- Schnarchen. - خرخر (ز). پرخه
- بهو خیزانانه دهوتسری که ناوه پاستی زستان (چله) دهخل و دان و تارد و

- baumwollenes. خام (تهر) (J. 149)
- Zeug - خهون (م). خهون دیتن (J. 165)
- Traum, träumen. - خال (ز). خال (فن)
- Muttermal, Tätto wirung Tätto wirung. خال زه دین (J. 149)
- Schwester - خار (س) خوشک
- بروانه: خانگ
- Schwieger mutter - خه سروو (س)، خه زووره (ز) خه سروو (J. م)
- خاسی (تا)
- خووشوو (فن)، خووش (خ)
- Schwieger vater - خه زوور
- خووسروی (په هلهوی)
- gastfrei - خانه ی شوویی (م)، خانه خوی.
- Stube, Haus - خانوو (م) خانوی ه (فن)
- die als Schreibfeder benutzte Binse. - خامی (ز). خامی ه (په هلهوی)
- Ei, Hode. - خوو (ز). خایی (فن) هیلکه. (J. 150)
- gut, pur, gewährt, nobel - خاس (ز.گ). خاص (تهر)
- dreschen - خان کردن (گ)
- Lachen - حاینین، خه نین (گ). خه ندیدهن (فن) (J. 344)
- بروانه: پیکه نین.
- auslöschen. - خاوه کرن (تا)
- Schwester. - خانگ (تا)، خوشک،

	ده ميکوه ده لکي:
ich drehe	ده خوليمه وه
ich drehte	خولاندمه وه
gedret	خولاندر او ده وه
Kreis, J. 146	وشه که له —خول— وه که وتوتته وه:
- Asche	- خول (س). خولمه ميش (م). خولي، خول (J)
- der Abtritt.	خه لا (س). خه لا (تهر)
	خه لا (فن، په هله وي)
- Sack	- خيلته (خ) خه ريته (تهر) (J. 158)
- Asche	- خولمه ميش (م). خوول (س) (J. 165)
- Gott	- خولاي (م). خودا (فن) (J. 152)
	بروانه: خوا
- Halsband eines Hundes	- خالتي، خه ليته (ز)
	- بروانه: قه ليته. جوړه قايشيکه له ملي سهگ ده کړي.
- Holzkohle	- خه لوز (م) خول، خوول
	بروانه: ره ژوو، ره ژي
- Sinken	- خنکان (م)
ich Sinke	ده مي ئيستا: ده خنکيم
ich Sank	خنکام
- Gesunken.	خنکاو (J. 160)
- Lawsonia inermis	- خنه (م) خنه (J) حننا (تهر)
- Bräune	- خه نازير (م). خنازيل (ز). خه نازير (تهر)

	نازووقه ي ژيان ده کړن. واته شهو خيزانه له برسان مردنه وه نزيکه چونکه خيزاني
	ناسابي له پايزدا پيداويستي زستان ده کړي. (J) ده لي خرخر، راله له فارسي نويدا
	به پرخه پرخي نووستوو ده وتری. (154).
- ein Kleiner Gallapfel	- خرنووک (م)
- Eseldünger.	- خه رسا خوويل (ز).
Staub, Asche	بروانه: خايله، خوولي
Esel	له وشه ي ((خه ر)) وه رگړاوه: کهر
	سووکاله (فن)
- Wassermelone	- خه رويزه (ز) شووتي،
	خه ر بووزه، خه ربووز (فن). (J. 154)
- Asphodel.	- خه ربيش (ز): (وه ک ميوه ده خوري)
	سريش (فن)
- Thon, Erde, Schlamm.	- خارک (ک). هه پي (گ)
	هه ردي (تا) خري، هري (J.)
- dumm, Zweite Kindheit.	- خه ريفت (م. ز. گ). خه ريفت (فن)
altersschwach.	خه ره ف (تهر) (J. 155)
- Vater der Frau	- خه زوور (تا) (J. 155)
- Dienst	- خه زمه ت (ز. خ) خدمه (تهر) (J. 152)
- WERFEN	- خه ستن (ک) (J. 156)
- ein aus Ziegenwolle gewebter Szck.	- خه شاي (م)
- junges Lamm	- خيلامي (خ)
- drehen	- خولانده وه (م)
	پاشگري ((شووه)) به هه موو که س و

	(J. 165)	
- Suchen, Wünschen, wollen.	- خواستن (م)	
	تواستین (گ). خواستهن (فن) (J. 161)	
- anzünden.	- خوش کردن (م).	
	(زۆر جار به مهبهستی چاککردنهوه له نهخۆشی به کاردیت)	
Heilmittel	بروانه: دهرمان:	
- bigen.	- خوار کردن (م)	
Krumm	خوار:	
	خار (ئا) (J. 160)	
- Traum, das im Schlaf gesehne.	- خۆدین (ز)	
	بروانه: خهودین.	
- träumen, Schlaf sehen.	- خۆدین (ز)	
- unten, unter	- خویر (ز). خار (پ)، خوار،	
	بروانه: خواریزم، خوارزیم (زهمین)، واته شوینی نزم، ناوچهیه که له باشووری زیی ئهرا (J. 160).	
- Schafwolle.	- خوری (م) (ز) (J. 442)	
- ich selber.	- خووام (ک) خۆم.	
	خۆیت: Selbst	
er, wir, ihr, sie, Selbst (J. 160).	خۆی، خۆیمان، خۆیتان، خۆیان:	
- unten, unter,	- خوارهوه (م) بروانه:	
	خۆر	
- Schweiss,	- خووه (ئا) بروانه:	
	ئارهقه	

- Schlafen	- خۆیدین (ز) بروانه: خهوتن
- essen	- خواردن (م)
ich esse	دهخۆم
ich ass	خواردم
gegessen	خوراو
	خوردن (فن). بروانه:
geschmack	خوو، خووا (J. 163)
- Lesen.	- خۆیندن (م)
ich lese	دهخۆینم
ich las	خۆیندم
gelesen	خۆیندراو
Lesend	خۆینه
	خاندین (J). خاندن (فن)
- grosse Aprikose, Nektarine.	- خۆخ (م) (ئه)
- Salz.	خوی (م). خوا (گ). خۆ (J). خیی (ئا)
	خیوا (پ)
- Schwester.	- خوا ئهه (م). خار (س) خوو (پ).
	خواههه (فن)
- Sonne.	- خۆر (م. ز). خۆر (ل) خور (پهلهوی)
	خورشید (فن) (J. 162)
- Schwein.	- خوو (ز) بهراز. خووک (فن)
	بهرازی سی سالانه.
- Schwester	- خوشک (م) (ز).
	برا وا بانگی خوشکی دهکات. ژن به خوشکی دهلی: دتی: خووه (پهلهوی)

	پیوا مووی پی له خوئی ده کاته وه. پروانه:
Pfeffer. (J. 171).	دارو- گهرم (تا)
- Schwester	- دايدا (س). داده
- Saum eines Kleides.	- داوین (م). دامنه (فن) (J. 172)
- Geier.	- دال (ل. گ. ز) پروانه:
	دالاش (م)، دال، دالهه (فن).
- Mutter	- دايك، داك (م) تایی ه (فن) ته می
	داك (تا).
- Netz.	- دایوو (م) داوو (J). دام (فن)
- Grossmutter. Die grosse	- دا قایل (ز)
Muher	
- bellen	- دا دای کردن (ز)، پروانه: وهرین.
der Hund belt.	گه ماڼ دادا مه کهره:
- Sense, Sichel	- داس (م. ز)
	تاس (په هله وی. داش (فن) (J. 171)
- geben	- دان (تا. م)
ich gebe	ده ده م (م)
ich gab	دام
gegeben	دارو
gieb	بدهر (فرمان)
ich gebe	ته ز ده دهیم (تا)
ich gab	ته ز دام
gieb!	بیده
geben	دائین (گ)

er schwitzt (پ). خوو ده کا (تا):	er schwitzte (J. 160) خوو دیبه:
- Blattern, Pocken	- خوری (تا)، خوری (J).
- Kinder	- خیزاین (تا). ته م وشه یه له وشه ی:
	((خزیده ن)) ی فارسی نوی وهرگیراوه، که چو ن مندا ل به گا گو لکه ده پروات و
	ده خزی. (J). خزین و خیزاین. پروانه: مندا ل، زاروو.
- Zelt.	- خیهوت (م) خه یه (تهر) (J. 168)
- Blut	- خین (م)، خین، خوین. خوون (فن)
	(J. 165)
- Sand.	- خیز (م) (خیز) (J)
- Rotz.	خل (خ، فن)
- Traum.	- خه و (تا)، خواب ^(۱۹) (فن) (J. 160)
- Baum, Stock Holz, (J. 170).	- دار (تا. م. گ، په هله وی، ل. ز)
- Pflug.	- داری جو فت (ز)
- toder Baum, trochen	- داری ئونیشک (ز)
aussehender Baum mit Kleinen gelben Blähern.	
	- داری ستر: دره ختی که، گه لا و به ره که ی بو شتی مردوو به کار دیت. پروانه:
	مورتیک (م). سور (تهر)
- Buchsbaum	- داری کی کووم ههروه ها کی کووب
	ته مه له لای فارس و لور ((چیت)) ی پی ده وتری
- Eiche.	- داری مازوو (م). پروانه: مازوودار
- Arznei	- داروو (تا) (م) واته ته و دهرمانه ی

(۱۹) له وه ده چی نووسه ر- خه و و خه ون- لیک جیا نه کاته وه. - وهرگیر-

- an kleiden (J. 46)	- دهبەر کردن (م).
- Sieben	- دابینن (م). پروانه: دابیشتن، دابیژتن:
	ich Sebe دادهبیژم:
	ich Siebte دەم بیته:
	gesiebt دابیژراو:
	Siebend دابیژەر:
	(J. 64) بیختهن: (فن)
- bedecken	- داپۆشین (م)
	ich bedecke دیده پۆشیم
	ich bedeckte دام پۆشی
	bedeckt داپۆشراو
	پووشیدهن (فن)
- Mädchen, Tochter	- دووت (س)
Jungefran	دووتی کییاه
Heirathsfähige Mädchen	دووتی وهقتی کار
	دیت (گ) دیته، دیت (ز). دۆخت (پههلهوی). دوختەر (فن) دیته (ز) (J. 176)
- Spinnrad.	- دوخ (م). دوک (فن)،
- Ernte	- دهخل (م.گ)، دهخل (ئەر)، J.
- Zahn. (J. 176)	- دهدان (م). دهنان (ز)، دهنان (فن).
- Bruder	- دیده (س)، برا
- auskleiden.	- دهرکردن (م)
- Arsenik und Quecksilber	- دارشکنه (م.گ. ز): - له ههموو
	فارسدا به کار دپیت.
- Arznei, Medizin.	- دهرمان (م). پروانه:

	دایین (ك)
	دادهن (فن) (J. 173)
- Wegschaffen, hinlegen	- داناین (م)، دانان، داده نیتم: - ich Lege hin دامنا: - ich Legte
	دامراو، دانراو: hingelegt (J. 172)
- sitzen	- دانیشتن (م) داده نیشتیم، داده نیشم: ich sitze دانیشتم: ich sass دانیشتوو gesessen نیشتنه (فن) (J. 172)
- Mutter	- دالک (گ) (J. 172)
- Mutter	- دا (گ). پروانه دادا، داییر (گ). (J. 169)
- Grossmutter	- داینده (س)
- Wespe	- داینده ئهسهل (س) پروانه:
- Biene	ههنگ، میشه ههنگ، میشه ههنگوین. ئهسهل (ئەر) = ههنگوین. Honig
- in, an,	- ده (م)، پروانه: له دهستی دهگیرفانی ئهوی نا: er steckte die Hand in ihre Tasche. کهوش ده پیم کرد: ich zog schuhe an هه میشه ئهه رستهیه بهرگویی ده کهوی: دهمانگی سه فهدا
	im Monat Safar (J. 169)

	دیرون (J) دۆرون.	
	دوورانین (گ) (J. 181)	
- Zerreißen	- دراندن (م)	
	ددهپرینم	ich zerreiße
	دپراندنم	ich zerriss
	دپراندراو	zerrissen
	درانیدهن (فن) دیریدهن (J. 177)	
- ernte	- دهرآ ویدهن (م)	
	دهردروم	ich ernte
	درووم	ich erntete
	دراوایی، دراوهیو	geerntet
	درودهن (پههلهوی)، دهرآویدهن (پ)	
	درو کردهن (فن) (J. 181)	
- Gewicht, viele batman	- دریم، دیرهیم (م) (J. 180)	
- Thür	- دهرکا، دهرکه، دهرگا (م) (پ) (J)	
- draussen (J. 176)	- دهر (نا)	
- Spät	- دهرهنگ (م)، دهرینگ (پ)، دهر (فن)	
	دیرهنگ (نا) (J. 180)	
- Baum	- دهرخت (س) (فن)	
Wallnussbaum	دهرختی یوز (گوئیز)	
Mandelbaum	دیرهختی وایووم (بادام) (J. 178)	
- Riegel	- دهروان (م). دهربان (فن) (J. 180)	
- draussen	- دیرهوا، دهرهوه (م) (J. 179)	
- Verlobung.	- دهرگیستن (نا). بپروانه:	

داروو (نا)، دهرمان (فن)	دهرمانی دهشتیک:	Der in der Wüste Wachsende
		Wermut
	دهرمانی رشانهوه (م) (J. 180)	Brechmittel.
	له زۆربهی ناوچهی فارس بهو دهنکه شقارتیهی ناگری پی دهرکیتتهوه، دهلین:	
	دهرمان.	
- trockene Reiser	- دوور و مبه (س): بپروانه: دهرمان:	
- Dorn eines Baumes,	- درک (گ). دهریک (ز)، دروو (م).	
Sträuche.		
	درکی دارو دهرهه له فارسدا بهخار	
	ناودهبری.	
- Dorn	- دروو (م).	
Fischgräte (J. 181)	درووی ماسی، ته دوور (فن)	
- Schuster pfrieme. (J. 179).	- دهروشه (م). دهریفش (فن)	
- arm, verlassen.	- دهرمایین (ز). دهرمانده (فن).	
- Lüge	- درۆ (گ، م. ز) دروغ (فن)	
- Lügner. (J. 180)	- درۆزن (م)	
- Nadel	- دهرزین (ز). دهرزی (گ).	
Schneider	دهرزی (فن)	
Naht. (J. 178)	دهرزی	
- nähen	- دروون (م)	
	دهدرووم	ich nähe
	درووم	ich nähte
	درواو	genäht

- Handtuch (J. 184, 4) - ده‌سماڵ (م). ده‌ستمال (فن)
- Führstange des pfluges (خ) - ده‌ستمیاین (ئا. خ)
- Vogel (م) - ده‌عبا (م).
- Dieser Vogel ist ein Geier: ئەو ده‌عبایه دالاشه:
- Fest, hart, steiniger. (خ) - ده‌ق (ئا). ده‌ق (فن)
- Mit, gegen, (J. 187) - ده‌گه‌ڵ (م) له‌گه‌ڵ،
- Er kampfte mit des Königs Heer. ده‌گه‌ڵ له‌شکری پاشا ده‌وایی کرد
- Zahn. (گ) - دگان (گ). ددان.
- hohl, drinnen. (گ) - دلی (گ)
- Weibchen, Hündin (J. 199) - ده‌ڵ (ز)، دێڵ (گ). (J. 199)
- viscum album (م) - ده‌مکاینه (م)
- شله‌یه‌که له‌دار به‌روو په‌یدا ده‌بێ ژنان خۆشی ده‌که‌ن و بۆ موو له‌ خۆکردنه‌وه به‌کاری دینن.
- Blasebalg, auch Athem. (م) - دیمه (م) (س). ده‌مه‌ه (فن)
- grosse Pistole. (J. 175) (ت) - ده‌مانچه (م). ته‌پانجی (ت)
- hinten, hinter (J. 195) (م) - دویم (ز. گ). دیم (م)
- morgen, morgen früh (ز) - دوما - یاخود دووماسوو (ز)
- سوو له‌ وشه‌ی سووچی عه‌ره‌بیبیه‌وه هاتوو. هه‌روه‌ها پڕوانه:
- nachher, hinten. دوما:
- Mund (J. 189) (ز، گ) - ده‌و (ئا). زار.
- ده‌مه - پڕوانه: دیمه.
- Rippe (گ) - دینک (گ). ده‌ندی (فن) په‌راسوو
- ver lierne (گ) - ده‌نییان (گ). پڕوانه:

- ده‌زیران (ز). ده‌زگیران (م) (J. 180)
- Dieb (م. گ). دوزد (فن). (J. 182)
- Stehlen (م) - دزین (م)
- ich stehle: ده‌دزیم:
- ich stahl: دزیم
- gestohlen: دزراو
- دزین (گ). دوزدیده‌ن (فن) (J. 182)
- Faden zum Nähen (ئا) - ده‌زوو (م). ده‌زی (ئا)
- Verlobung. (م) - ده‌زیراین (ز). پڕوانه: ده‌زگیران (م) (J. 183)
- Zügel (ز) - دزگین (ز)
- قولابیکی ئاسنه، یاخود پارچه ئاسنیکێ درکاوییه، یاخود پارچه چه‌رمیکێ بزماراوییه وه‌ک درک له‌سه‌ر پشتی لوتی کارو به‌رخ و گوێره‌که قایم ده‌کری بۆ ئەوه‌ی ریگای شیر خواردنی لی بگێردی. ئەو درکانه‌ نازاری مه‌ر و بز و مانگاکه ئەده‌ن و نایه‌لی به‌رخ و کارو گوێره‌که که شیره‌که‌ی مژن.
- grosses Sieb umkalk, kies. (م) - ده‌ژگیر (م)
- Feind. (م) - دوژمن (م) دوژمه‌ن (فن) (J. 183)
- Hand (گ). ده‌س (گ). (J. 183)
- Verlobung, das Handnehmen. (م) - ده‌ستگیران (م)
- ده‌زیران (س)
- anfangen (J. 184, 20) (م) - ده‌ست پێ کردن (م)
- Handtuch, Halstuch (م) - ده‌سته‌ر (م) ده‌سه‌سر،
- Führstange des Pfluges (ز) - ده‌سته‌روم (ز)

دوندا (J. 190, 348)

- دهنگی ههور (م): له دووکهرت پیکهاتووه:

دهنگ: Stimme

ههور، هور: Sturm (J. 190)

- دهنك (م). دهنديك (J). دانى (فن)

- دانيشتن (م) دهنيشتن.

- دانيشتو (م)

- دينده (م)

داریکه پتی له درهختی میوه دهری بۆ میوه لیکردنهوه و بهردانهوه.

- دينگي (ز.ف)

- دندنانى شكان (نا)

- دهو (نا). دهوؤل.

- دووكهل (م). (J) (گ).

(دوخ- نارامییه)

- دهويت (م): ټو كهسهيه به پاره ژنهكهى خوی بۆ كهسانى تر بهریت! له دهیوت (ټهر) وهرگیراوه.

- دوشين (م). دووشيدهن (فن).

دهدوشم: ich melke

دوشيم: ich melkte

دوشراو: gemelkt

- دوو (م. س. ز). دوود (فن) (J. 191)

بروانه: دووكهل.

- دووشك (م. نا). دوو پستك (J)

- Donner

- Kern einer Frucht

- Wohnen (J. 172)

- Einwohner, Einheimischer.

- das Holz des Pfluges

- Zündhütchen

- paraphrase für Reis.

- Trommel (J. 186)

- Rauch.

- Melken,

- Rauch.

- Skor pion

وشهى دووپشك، وهك بۆ من روون كرايهوه، له دوو بهش پیکهاتووه:

پشك: بهش. دوور نییه دوو یاخود دووم (فن) مانای — كلك- بدات و پشك یاخود پشك مانای — بهرهو پیتهوه- بدات چونكه دوو پشك كلكى ناراستهى پیتهوه دهكات، یاخود ریى تیدهچی، پشك له —پشتهوه- وهرگیرا بى چونكه دووپشك كلكى بهسهر پشتییهوه رادهگری.

- دوويچه (ز). دوودچه، دوودی (فن) - Russ, Spinngewebe.

- دهوار (ل.ز) - Zelt

- ديوه (نا) (J. 196, 10) - anderer.

- ديوه (نا). حوشر - kamel

- دۆ (م.ز)، دوو، دوخ (فن) - Buttermilch

- دهوا (م). (دهواء- ټهر)؟! - aus Kuhfladen- Präpariertes Brenn material.

Brenn material.

- دوودنگ (ز) - Schnee und Regen

Zusammen

- دووگ (م) دوونگ (J) دووبى (فن) - Fett des Schaf- schwanzes.

- دووك (م) - Kamelhöcker

- دوزايم (م) گول، گهړی، جودام (ټهر). - Leprosie.

نهخوشی پیسته چاره ناکری و ټهوی گرتی چاك نابیتتهوه. كهچی خهلكی

موکریان دهلین: له موسل سهرچاوهی ټاوی گهرم ههیه ټهوی خوی لهوی بشوات

چاك دهبیتتهوه. بروانه: بهرهس. (J. 115)

- دويسك (ز) دويسكه (J). دووكه (نا) - gestern.

دوینى.

- دوينى (م) - gestern

دوینى سوبجهینى (J-196) - gestern morgen.

	(J.185)
- hinaus, heraus, draussen	- دهشت، ديشت (ز)
	وشه‌ی پيشو به‌شيوه‌ی ناوه‌لکار به‌کارده‌هينري.
- I jahr altes Kamel.	- ديلهک (ز)
- Mutter's schwester. Tante	- ديش (ز). دش (٢٠)
- irdener Topf (J. 199)- metallene Kasserolle.	- ديزه (م). ديزی (فن)
- Schmerzt	- ديشی (م) (J. 30)
- Hahn	- ديك (ثا) (ثر) (J. 199)
- bequem	- دمع (م)
- nochmals	- ديسان (م) (J. 199)
- er giebt	- ديت (ك) (J. 174a)
- gefangener	- ديل (گ)
	- راو (م) رهو (J)
- Jäger	راوکر
- aufstehen	- راست بوتن (م)
- stossen, treiben	- رانين (گ). پروانه: ره‌واندن (J. 208)
- Weg	- رايگی (گ) (راه، گهه- فن) پروانه: سه‌يران گاه (J. 250) ريگا، ری.

(٢٠) دش له کوردستاني باشور مانايه‌کی تری هه‌يه، ژن به خوشکی ميژده‌کهي ده‌لي: دش.
ته‌لمانيه‌کهي نووسر ماناي پور و خاله‌ته. وه‌رگيتر

- Grille	- دويکه‌ره‌ش (ز)
- gestern	- دوويکه (ك) دوويکه (J)
- Bergrücken- Bergabhang	- دوومينه (س). دامين، ديمنه (فن)
- Ziegenbock	- دووبوير (س). تييري، سابرين.
- Gesicht	- دوم (س) (J. 199)
- Schrank	- دو‌لاو (س). دو‌لاب، دولابچه (فن)
- Schwanz.	- دووچيك (ثا). دوو (J). دوم (فن). كلک
- blödsinnis, verrückt.	- ده‌ن (ثا) (J. 200)
- Mund	- دييون (س). ده‌هان (فن) ده‌هون. ده‌م. دهو
- Schnabel	- ديئونوك (و)؛ نوک، ده‌نوک، دندوک. ده‌هي (فن) ده‌هان، نوک
- gestern.	- دوهوو (ثا) دويني، دوو، دووهي، دووھين (J)
- Dorf.	- ديپه‌که (گ)، ديپه‌که‌ده (فن) دي، گوند، ناوايي.
- jungefrau Mädchen	- دويتته (ز). دوخت (فن) پياو به‌م ناوه بانگي ژنه‌کهي ده‌کات.
- Schwester.	- دويتي (ز). ژن ته‌م وشه‌يه به‌کارديني.
- Sehen	- ديتن (م). ديدهن (فن). ديهن (ك) (گ) ده‌بينم:- ich sehe ديتم: ich sah ديتراو: gesehen
- Wüste	- دهشت (ز.گ). چوژ، دهشت (فن)

- Bind faden aus Haar	- ره سین (ز)، دیسمان (فن)
- giessen. (J. 216)	- رشتاینن (گ) رختن (فن)
- eine Art Wohlriechende Melone	- روسته مېوی (خ)
- faulen.	- ریژین (م)، رزین
	دهمی ئیستا: دهرزم
	دهمی رابوردوی ته و او: رزیم
	پارتیتسیپ: رزیو
	رزین. (J)
- Reihe	- ریز (ز). رز (J)
- Garten, Weingarten	- رهز (س). پروانه:
	رهزی نهنگور (تری) (J. 206)
- giessen	- رژاندن (م)
	ده ریژم: ich giesse
	رژاندم: ich goss
	رژاو: gegossen
	رژانده: giessend
	ریختن (فن) (J. 216)
- Kohle	- رهژی، رهژوو (م) (J)
- Schildkröte	- رهقه (م). رهق (J)
- Ärger	- رق (م). رک (J)
- ärgern	- رق گرتن (م)
- Fest, trocken, hart	- رهق (م). رق (J)
	له کتیبیکي فارسیدا که سالی ۱۶۷۰ نووسراوه ته م رسته ییم بهرچاو کهوت:

- vergehen	- رابردن (م)
	دهمی ئیستا: راده برم
	دهمی رابوردوی ته و او: رابردم
	پارتیتسیپ: رابردو (J. 201)
- Schlafen, Schlaf	- راکیتن (نا) (J. 204)
- Tanz	- ره خس (گ). ره قس (نه) (J. 209)
- Schaf- und Ziegen- Dünger	- ریخ ^(۲۱) (ز)
Finte de vaches, buffes.	ریخ (J)
- Pflug baum	- رهخت (نا. خ)
- Fusstapfen, trace, vestige	- ریچ (نا). رچ (J)
- eine Saure Pflaume	- ریھیک (خ)
- Bart	- ردین (م)، ردین (J)
Weissbart, Greis.	ردین سپی.
- Schwarz	- رهش (م. ل. ک) (J. 207)
- Kleine Taucherente	- رهش بهش (م) پروانه: مراوی، بوره
	نایا وشه که له دووبهش پیکهاتووه؟:
Schwarz	رهش
	بهش، باش (ت): سهر Kopf
- erbrechen	- رشانه وه (م)
	دهمی ئیستا: دهرپشیمه وه.
	دهمی رابوردوی ته و او: رشامه وه
	پارتیتسیپ: رشانه وه (J. 299)
<hr/>	
(۲۱) وایزنام نووسر به هله له وشه که گه بشتووه. ریخ هی ره شه و لآخه و قشپیل و پشقل هی بز و مهره. -وه رگپر-	

((سابوونی رەقی)) دیارە مەبەست لە سابوونیککی رەق و سەخت و توندە.

- Steigbügel. رکییو (ك)، رکیف، رکاب
- (ئەر)(J.209)
- Pferdeheerde رەمک (ز). رەمەھ (فن)، رەوہ،
- Lanze. رم (م.گ). رمح (ئەر)
- Galopiren des Pferdes. رەمایین (گ)
- rennen رەمیدەن (گ) رەمییان (ك)
- Weglauten رەمیدەن (فن)
- die Flucht رەم (گ)
- krank رەنجور (ز) (فن)
- Schön, gut, klug رند (نا. ل)
- Sonne, Tag رۆژ (م) رۆژ، رۆژ (ی. گ. ز)
- die sonne geht aut رۆژ ھاتەدەری:
- die sonne geht unter رۆژ ئاوابوو:
- täglid رۆژ بەرۆژ:
- Sonne روو: (نا)، خۆر،
- die sonne ist aufgegangen روو، بولەند وویە
- Tag. روو (س)
- anzünden روناک کردن (م)
- hell روناک (م). (رەونەق) (ئەر).
- Gesicht روومەت^(۲۲) (م)
- Nackt. رووت (م)، لوت (ف.ز) لوخت (فن)

(۲۲) ئەو وشە ئەلمانییەیی نووسەر بەرامبەر روومەت دایناوە مانای دەم و چاو دەدات. -وەرگیژ-

(J. 205)

- entkleiden, nackt machen - رووت کردن (م)
- Kleider ablegen, nackt erden - رووت بوونەوہ
- دەمی ئیستا: رووت دەبەوہ
- رابوردووی تەواو: رووت بوومەوہ
- پارتیتسیپ: رووت بوونەوہ
- Ufer eines Flusses. (J. 212) - روویل (ز)
- Kleiner. - رووتە (ز)
- بالەندەییەکی پەرسپییە لە چۆلەکە دەچی.
- Fluss. - رووخاینە (س)، رووخانە (فن)(J. 212)
- Eingeweide. - روویە (س). رووتی (پا) رودە (فن)
- Garten - رووی لە (س): پروانە: باخ
- Wachsen. رویدەن، روودلاخ (فن)
- Butter - روون (ز) روغان (فن) روان (گ) رۆن
- Fuchs (J. 213) - رووہیس (گ) روبساک (فن) رووہ (ز).
- رۆوی
- Kopftuch - روومایل (گ) (فن) پروانە: سەرپۆش.
- Pferdehere - رەوہ (م). رەمک.
- رەوہ تەسپ.
- Wachsen nur von pflanzen. - رووان (م)
- دەمی ئیستا: دەرویم
- دەمی رابوردووی تەواو: روام.
- پارتیتسیپ: رواو... بو گیان لەبەر
- دەوتری:

- Kulturfähiger Boden	- زهوی (م.گ) زه‌مین (فن)
- Bräutigam auch Schwester's Mann (J. 219)	- زاوا (م.گ) دوماد (فن) زوماد (پا)
- Verstehen	- زانین ^(۲۳) (م) (گ). (J. 219)
	دەزانیم ich verstehe
	زانیم ich verstand
	زانراو verstanden
- Zunge.	زار (م) (J. 218)
- gebären	- زان (م)
	دهمی ئیستا: ده‌زیم
	رابوردووی ته‌واو: زام
	پارتیتسیپ: زاو
	زاده‌ن (فن). زاین (J).
- Akt des Gebärens, die Geburt	- زار ^(۲۴) (نا). پروانه:
Kind	زارو:
Schmerz, Wehklage.	زار (پ) (J. 218)
- Akt des Gebärens	- زاچ (خ) زاده‌ن، زاده (فن)
- Dünger.	- زبل (م) زبل (فن)
- Pinne, Papula	- زیپکه (م)

(۲۳) ئەو وشە ئەلمانییەیی نووسەر بەرامبەر- زانین- دایناوه مانای تیگە‌یشتنی دەدات. -وه‌رگیڤ-
(۲۴) من وای به باش دە‌زانم پسیپۆرانی زمان سەرنج بۆ کە‌له‌بەر و کە‌موکورتی ئەم نووسینەیی
نووسەر رابکێشێن باشتره. - وه‌رگیڤ-

gross warden	گه‌وره بوون
	رویده‌ن: (فن)
- Schwarzes Zinkoxyd, Zink.	- روح تۆتیا (م)
- gehen.	- روین (م)
	ده‌رۆم: ich gehe
	رویم: ich ging
	رویبو: gegangen
	ره‌خته‌ن: (فن) (J. 209)
- Bart.	- ری هی (نا). ریش. (J. 215)
- sitzen	- رو‌نیشتن (نا)
ich sass	رو‌نیشتم
ich sitze	رو‌ده‌نیم
Sitze	رو‌ونه (فرمان) (J. 214)
- Sand	- رخ (گ)، رگ (فن) (J. 217)
- Fuchs	- ریوی (م) رووی، روواس (س)
- Gedärme.	- ریخۆله (م). لیخه‌روو (گ.ز)
- Weg	ری (م.ز) (J. 215)
- Milchstrasse.	- رییه کاکێشان (م)
- giessen	- ریتن (نا)
	ئەز ده‌ریژیم ich giesse
	ریتن، هه‌روه‌ها مریت ich goss
	بریژ! (فرمان) (J. 216) giesse
- halbgar	- رچ (ك)، چیبیر، نه‌کولآو
- Alaun	- زاخ (م.ز). زاگ (فن). زاج (ئەر)

- Berberis. - زرك (خ). زريشك (فن)
- Regenbogen. - زهرينه سمينه (گ). كولكه زيپينه.
بروانه: زهرنجي، رهيي (J)
- Zunge - زمان (م). زبان (فن) زوان (گ)
(J. 224)
- Ladestock - زمي (ز)
- grosser Mörteltrog, wird von
zwei Leuten getragen. - زيمه (ز)
- Kleine Golcke. - زهنگوله (م). زهنگ گولي (فن)
- Lebendig - زيندوو (م)
Laben زيندوو بوون
- Ehebruch. - زينده (س). زينده (فن). (J. 225)
- Kleine Flöte - زيناھ (م). زنا (نهر) (J. 224)
- Kinn. - زونبارہ (ز). زه مبره (فن)
- Ellenbogen - زنايق، زناقديون (س). زه نه خ (پ)
- Ellbogen - زهنگه چي ه (خ)
- rauh - زه وور، زير (فن) (م)
زمانی پشيله زه وره. (J. 222)
- Sehr - زور (م)
ناسمان ته ورژ زور مه خشوشه.
- Schnell, bald. - زوو (م. گ)
Komm bald زوو ودره
Schön بهو زووہ
زود (فن) (J. 225)

- dünn - زيواو، زراف (نا)
- Kopfgrind. - زهرداريش (ز)
- Kine - زيواني (ك). زيوانوو (گ) ژنو (نا)
ته ژنو (J. 219)
- Knien - زهرايندهن (گ)
- Mais - زوپات (ز. گ). زره (نهر). زورهك (س)
- Hagel - زوراك (س)
زه رده ماسي (م)
چوره ماسييه كه (ه) پاوهند دهبي و له نارچهي ساوجبولاخ هه يه.
- Schreien des Esels - زه ره كردن (J. 222)
- Gefahr - زه رار (م)
رابرده ني چومي تهويستا زور زه راري هه يه.
وشه كه عه ره بييه.
- Kleine Wespe. (J. 221) - زه رگه ته (م)
دهبي هم ناوه له وشه ي زه و كه بتي فارسسيه وه نه هاتبي؟
- Galle, Milz - زراو (م). زه رباد (فن)
- Bauch, Magen (J. 222) - زگ، زن (م. گ. ل)
- Warze. - زگيل (ز)
- Ohrfeige. (J. 251) - زلله (م)
- Kleine dünne Baumzweige. - زهل (ز)
- Haar locke - زلف (ز). زولف (فن). (J. 223)
- aus schafencrement - زگيبي (خ)
zubereitetes Brennmaterial
سووته مه نييه له قشپلي مهر و بز ن دروست ده كريت.

- زینده. پروانه: زیندوو
- das Innere des Hauses. - ژوور (م)
- Drinnen
- oben - ژوور (کههور)، ژووروو، ژووری (J) زیور (فن)
- Knie - ژنوو (نا). ئەژنو. پروانه: زرانی
- Gummi - ژئی (س)
- Tragekant Gummi. ژئی گونە
- گوین، گوان، پروانه: ژاژیک.
- nehmen - ساینن (گ)، ستانیدن (فن) ئەستاندن
- Ziegenbock - ساورین (گ) سابیرین (ز). نییری
- im nächsten Jahre. - سالتیکی دی (م) (J. 233, 327)
- ساموورته (م). ئەو قەلئەدییه- وەك ملوانكەوايه - زەنگولەى پێوهیه دەكرێتته
- ملی تانجی - تاژی (سەگی پراو)
- Mühlstim - سان^(۲۵) (ز)
- wunde - ساریش (ز) پروانه: برین ههروهها: سهریه شه. (J. 238)
- Wade. - ساق (ز. گ. ج. ئەر)
- Hund - سان (نا)، سەگ
- Kalt, Kälte - سار (نا). ساردی (J. 232)
- Schwalbe - سپلیسانیک (ز)، پەرەسێلکە

(۲۵) سان یاخود ههساپ بەردیکی سهوز و بۆره تیغی پی تیژ دەکری لهو دههچى لای زهنگنهى کرماشان بەرداش بیټ. - وەرگێر -

- gerösteter Mais. - ژووتک (ز)
- braz, tapfer - ژوورمشت (گ)
- وشه که له دوو بەش پیکهاتوو به ههردووکیان مانای مستهکۆلهى بههیز دهدهن.
- Geschickt, Klug - زیر، زیرهك (ز) زیرنگ (فن)
- Kleine Beiher, - زیقاوهی (م)
- مه‌لینکی ئاوییه، پەرەکانی سپی و بۆرن و قاچی درێژن.
- Gold. - زیر (م). زەر (فن) (J. 220)
- Silber - زیسوو (م)، زیو (ئا) (J. 227) سیم (فن)
- Viel, mahr - زیرده (نا). زییاد (فن) (J. 227)
- ژار (ی. ز) پروانه: سوالتکه
- Gift. - ژار (گ، ز) پروانه: ژهر. زهر (فن)
- Rebhuhn. - ژریش. پروانه: کهو، سویتسه
- Igel - ژئی ژوو (گ). ژووتری (ك). ژووژیک
- ژیشك. جوجك (فن)
- Frau - ژن (م. گ. س)
- ژن هینام: Ich nahm aine Frau
- ژنم هینا، ژنم خواست؛ - Ich nahm eine Frau
- زەن (فن)
- grosse Wespe - ژهنگه سووره (م) پروانه: زهردهواله
- لهوه دهچی وشه که له دوو بهش پیکهاتیبی:
- ژهنگ وشهیهکی ئارامییه واتای بالدار دهگهیهنی.
- سووره، سورخ (فارسی) Roth

Baeumes.	
- Tanz.	- سه ما (ئا). ئايا ئەم وشەيه له سه ماعى عەرەبىيەوه نه كه وتۆتەوه؟!
- Schnurbart.	- سمىل (م). سىبىل (فن). سه به له ت (ئەر)
	سىول (گ). (J. 245)
- Huf	- سم (م). سوم (فن) (J. 244)
	- سمىن (م). كون كردن.
	ده سم ich bohre
	سمىم ich borte
	سمراو gebohrt (J. 248)
- Huftknochen.	- سم ت (م). سه مت (ئەر)
- Milz	- سول (خ). سه ل (فن)
- Sagapenum	- سه ننگ به نجىك (ز)
- kissen	- سه نىر (م)، سه رىن
- die Frucht des Sanjed Baumes	- سنجو (م)
	دارى سنجو
- Korb	- سه وه تى (م) سه به ته. سه به د (فن)
- Leicht	- سووك (م). سه بووك (فن) (J. 242)
	سووك (ز) سوو- وك.
- Masern	- سوورپژه (م.ز). سوورخى جى (فن)
	سوورخى جى، كه وى جى (خ)
- Rot	- سوور (م). سوورخ (فن). (J. 246)

- undankbar	- سپله (م)
- Klee.	- سى پەرك (ز). سى وه ره، سى په ره.
	ئىسپه رىك (فن)
- Weiss	- سى سى (م)، سه فید (فن). زورجار ده بىستى:
	ئىسپى، سپید، ئسفید.
- Zeigefinger	- سه ب باوى (خ) سه باباه (ئەر)
	موسه بىيحه (م). په نجهى شایه تمان.
- breiter Gürtel für Pistolen	- سىفرى (م). سوپرى (ز)
	بروانه: كیفى ده مانچه
- Morgen	- سوحيب (س) سووچ (ئەر) (J. 268)
- Blei.	- سرفت (گ.ز) سورب (فن)
- elaeagnus angustifolia	- سه ره نجىك (ز). سه نجید (فن)
- eine Art Baum	- سروك (ز). جو ره دره ختىكه
- Kypresse	- سه روو (م). سه لب (ز). سه رو (فن).
- grosse Sieb	- سه رىند (م.ز) بروانه: بىژنگ
- Eseldünger	- سه رگىن (ئا) بروانه: سه رگوىن
- Ruf, Stimme.	- سه س (ئا) (J. 232)
- Lutra vulgaris.	- سه گایى (م). سه كى ئاوى (J)
- Gewinnst. (J. 244)	- سه لىف (م). سه رف (ئەر)
- grosser Krob. (J. 244)	- سالى (م. ل. ز. گ)
- Teich	- سه لىق (ز). ئىسته ل، ئىسته ل، ئىسته خر (فن)
- Gummi des Anzerut	- سه فح (م). سه فح (ئەر)

- سوئین (ئا)، سوگه ند (فن) (J. 248)
- Grün - سهوز (ز.گ) (J. 247)
- Säule, Zeltstange - سوون (ز)، نه ستوند، ستون (فن)
- Kypresse. - سوول (گ) (J. 244)
- Höhle. - سونب، سومب (خ). سونبیدهن (پ).
- Eis - سههۆل (م)
- das Eis Schmilzt. - سههۆل ده بیته ئاو (J. 248)
- Kaufen - سه نین (ک). پروانه: کرین
- Eichhörnchen - سمۆره (م). سه مور (ل) (فن)
- Brust. (J. 251) - سینک، سینگ (م). سینه (فن)
- Nagel - سینگ. سینک (ئا) بزمار.
- die Grille - سیسره (م)
- Schatten - سیبهه (م). نیسی
- Staar, Lerche. - سایدیه (م)
- Scharz, Schatten - سی (ز). سیا
- Ziege - سیاونه (ز)، بز، سیاون
- vide bullbul - سیپره (ز)
- Ein Drittel - سییهک (م)
- Biene - سیرامویز (ل)
- Ente. - سیقای، مراوی، پروانه: هه مان گۆقار:
- ژماره - ۲۲ - ۲۱۴ .DMG. سیکا، سه وکه.
- سیل (ئا) ساج (فن).

- سووری (م)
- Bolnd
- Salzig - سویر (م). شور (فن) (J. 263)
- Zinsen - سووت (م) سوود (ئهه)
- Ente, hübsch. - سۆنه (ز) (م)
- Konchen - سووقان (ز) سووخان (گ) ئستوخان (فن).
- Kleine Schafherde. - سه وایل (ز)
- Schuh - سۆل (ئا) پروانه: پیناۆ
- Frauen schuh - سۆلی گورجی، پیناوی ژن (J. 248)
- Esist sehr Kalt - سووز (ز). هه وا سووز دارد
- Kleines Rebhuhni - سووسیرک (ز) سووسیارک
- Bach stelz - سیسالیك (فن)
- Baumwollen kapsel - سیوی (ز)
- brennen - سووتهن (م)
- ich brenne: ده سوتهیم
- ich brannte: سوتام
- gebrannt: سو تاو
- سوختهن (فن)
- سو زیان (ک). سوتان. (J. 246)
- Verbrennen - سوتاندن (م). سوزانیدهن (فن)
- Bettler - سوآلکهر (م). سوال (ئهه)
- Grosse Eidechse - سیسهه مار (م)
- Eid. - سویند، سویند (م)
- Schwören - سویند خواردن

نانی له سهه ده برژینری

- سیخهله (ئا). مهپر (J. 237)
 - سیخور (ئا). سیخور (فن)
 - شافک (ز)، شاف. سابورنه له جوړیکي تاییه تی ورد و پارچه پارچه ده کری بو هه لگرتن له دواوه.
 - شاهین (ز). شیهن (م)
 - میلی تهرازو
 - شاخ (م). پروانه: قوچ.
 - شارهزا (م)
 - شاه ره
 - شارپ
 - شایی (م)، شادی (فن)
 - شایی کردن، پروانه: ژن هیئان.
 - شاه مهگهز^(۲۶) (فن)
 - شار (م) (گ)، شههر (فن) (J. 252)
 - شایه تی (گ) شه هادوت (ئه)
 - شایی یچان (م)، شادی (فن)
 - شه بنیم (م)، شو نیم (گ) شیونیم (س).
 - شه ونم: شه بنیم (فن) (J. 254). ئاورنگ.
 - شهبهک (ز). شهبهه (فن)، نووشته
- بهردیکي ره شه وهک ملوانکه، ده کریته مل. ئه و که سهی هه لگریه تی خهونی

(۲۶) وشه ئه لمانیه که ی نووسه را ده رده خات، که نووسه مهگهز و ههنگ بهیهک شت داده نی. - وهرگیتر -

ناخوش نابینی، یاخود دهستی لی ناوه شیپنری. پروانه:

- شهو (م). شهوه بر دییه وه. شهوه منداډ ده باته وه. پروانه: (DMG 31. 492. J)
- شه تال (ز)
- شه تاییو (ز) شهت (ئه)
- ئاودانی زهوی و زار به ناریکو پیکی.
- شتل (م)
- شار دنه وه (م)
- دهمی ئیستا: ده شیپمه وه
- دهمی رابوردوی ته و او: شار دمه وه
- پارتیتسیپ: شاراوه (J. 300)
- شه پر (م). پروانه: جهنگ
- شه پر (ئه)
- شیشیش (ز) پروانه:
- چلهی زستان. واته ئه و روزهی ده که ویتته چلهی وه رزی زستانه وه
- شیش بهند (ز)
- شوش (خ.س). سوس (پا) شوش.
- (J.264)
- پروانه: سی، سیپه لاک.
- شه هید، شه هیدی (ئا) پروانه: تینو:
- شیگار (ئا). شکار (فن)
- شکستن (م)، شکان
- ده شکینم: ich breche
- شکاندم ich brach
- شکاو gebrochen

- Rübe.	- شیمیله (م). شهلغمه (فن)
- Mauerschwalbe.	- شمشیربال (ز.ل)
- Lange Flöte.	- شمشال (م)
- eine Kleine Flöte.	- شمشاد (ز)
- Fledermaus	- شه مشه مه (ز)
- Kerze. (J. 262)	- شه م (گ) شه مع (نهر)
- Wohlriechende Melone.	- شه مام (تا)، شه مامه، شه مام (نهر)
- Gemüse.	- شینایی (م) (J. 267)
- Gemüse	- شینگ (ز). شنگ (فن)
- Acker land	- شیناورد (م) پروانه:
	جیی شیناورد
- Säbel	- شور (تا). شیر (م). شمشیر (J. 263)
- Weidenzweige für Körbe.	- شوو (م)، شوول، لقی داری
- Licht von weiten.	- شهوق (م. ز.گ). شوق زهدن (ز)
- Fusstapfen. Narbe.	- شووین (م).
- Glass.	- شووشه (م). شیشه (فن) (J. 264)
	به گشتی به جۆرئیکی تاییه تی ده پردری بۆ شه وهی له په نجه ره بگری.
- Wasser melone.	- شووتی (م) (J. 258)
	شووتیک (ز). شوتک (فن). دوودک (ت): جۆره بلویر و شمشالئیکه له گل دروست ده کری.
- Krank, Kameldorn	- شور (ز)
- waschen.	- شوشتن (م)
	ده شووم: ich wasche
	شووشتم: ich wusch

- Zucke	- شه کهر (م). قهند
	له موکریان قهندی سپی به شه کر ناوده بهن و قهندی بۆر به شه کری مازنده رانی ناوده بری. نه گهر چی چه ندین ساله شه کر له مازنده ران نایه ته به ره هم. (J. 259)
- müde. (J. 253)	- شه کهت (ز.گ)
- Zweifeln.	- شك لی بوون (م). شك (نهر)
- brechen.	- شکاندن (م)
	ده شکینم: ich breche
	شکاندم: ich brach
	شکاندراو: gebrochen
	شکستهن (فن) (J. 259)
- Zwei jahre altes Schaf.	- شه ک (م.گ) شیشه ک (فن)
- Hosen	- شه لوال (س). شه وار (گ). شه لوار (فن)
- hinleen	- شه لین (م) شه ل.
	ده می نیستا: ده شه لم
	ده می رابوردوی ته واو: شه لیم
	پارتیتسیپ: شه لید
	شه لیدهن: (فن)
	- شلیتوه (م): به فر و باران پیکه وه
- Fusstritt	- شیلایق (م). شه للاق (نهر)
- einLiederliches	- شلیتته (ز). سلیتته (نهر)
Frauenzimmer.	
- Führstange des Pfluges	- شمشیره (م.ز) پروانه:

- Tragekant Gummi. - شیری گوان (ز)
- wackalig. Lose - شلویر (ز). (به پینچه وانه‌ی توند)، له قیو
- koralle. - شیلاین (م)
- Hochzeit. - شایلیچان (م)
- Stock - شیو (تا) چوپ (فن)
- auslachen, Gesellschaft - سوجهت کردن (م)، سوجهه (نهر)
- Langsam - سایبر (م) سهبر
تهو تهسپه زور سهبر به‌ریدا ده‌روا.
- Geduld. - سهبر (نهر)
- Morgens Früh. - سوبچه‌ینی زوو (م). سوبح (نهر)
- Morgen - سوحیب (س. ل. ل. پروانه: سوبح (نهر)
(J. 268)
- seife. - سابین (گ) سابوون (ت) (J. 268)
- تیلانق (تا) حوشتریک ته‌مه‌نی سالیك بیټ. حوشتری یه‌کساله.
- dunkelblau - ته‌ترا (م): ته‌ندامی له‌ش. ته‌عزا (نهر). عوز و (نهر).
- unverheirateter Mann - ثابی (م): شینی تاریک: ثابی (فارسی)
- - عازهب، نازهو، ته‌عزهب (نهر)
نازهب (فن). هه‌زاب (پا)
- Pudendum - عه‌ره‌ب، ته‌ده‌ب (م) (نهر)
- Speicher - نه‌نبار، عه‌نبار، عه‌نبر (نهر)
- Mass - ته‌قدی، عه‌قدی (ز)
عه‌قد (نهر).
- Knoten - عوقده (نهر)، گری،
- Regenbogen - تالم (س)، پروانه:

- gewaschen شو‌راو: شو‌شته‌ن: فن. شورین (گ). (J. 264)
- Sack - شوول، جول (ز). جوال (فن)
- Mann - شیوتی (ز). شکه نه‌مامیکه خو‌ی له داری میو ده‌تالینی.
- Mann - شوو (گ). شوهر (J. 262). پروانه:
می‌رد
- Schäfer - شوان (م). شیوان (تا) چوپان (فن)
- verbrannt - شو‌تی (تا). سووتا
- Morgenfrühe - شه‌وهق (گ) شه‌فهق، Morgenfrühe
وه‌قتی شه‌وهق morgen früh
- پروانه: شیوان، شوان.
- wiehern - شینه، شین، شیهین
- Rübe. - شیلم (م). شیلم (گ. ی. ز).
- Tal - شه‌لغم (فن)
- Tal - شیو (م) شیب (فن). پروانه: دۆل و رووبار
- verückt - شیټ (م). شه‌یدا (فن)
و شه‌که له‌وه‌وه که‌وتوتوه‌وه گوایه شه‌یتان ده‌ستی لی وه‌شاندوه‌وه و شیټ بووه.
- hinkend - شل (ز) پروانه: شهل
- Kranich - شیلانقه (م)
- Kneten - شیلاین (م)
- Leber - شیلانک (م) (۲۷)
- Abgrund - شیش (ز)

(۲۷) تهو وشه ته‌لمانیه‌ی به‌رام‌به‌ر شیلانک نووسراوه مانای جگهر و جه‌رگ ده‌دات. - وهر‌گپ -

	ددهبه خشی	
- Pistazie	- فنتیق (م) فوندهق (ئهر). فندهق و فستهق	
- Schlau.	- فهندار (م). فهن (ئهر) زانست.	
- anblasen	- فوو لی کردن (م). فوت (فن)	
- Gewohnheit. Lernen.	- فیبروون (م)	
- Lehren	- فیترکردن (م)	
- Pfeifen	- فیتوکردن (م)	
- Baumwollen kapsel	- قابوخ (م). قاپ (ت)	
- Adler	- قاش (ز) بروانه: خانه دان:	
- Finger	- قامک (م) بروانه: نه نگوست	
- Daum	- قامکی گه وره (م)	
- Zeigefinger	- قامکی شاده (م)	
- Mitted- und Ringfiner.	- قامکی نیوی (م)	
- Kleiner Finger	- قامکی چکۆله (م)	
- Mittagsessen	- قاوه لئی ^(۲۸) (م)	
- Käfer	- قالوجی (م)	
	- قالب (م): مه بهست له له شی مرۆقه. به لام به ده گمه ن به کار دیت.	
	قالب (ئهر). Form, Hülle, J. 304.	
- Lärm	- قالمه قال (م)	
- trocken	- قهق (ز) بروانه: وشک	

(۲۸) ئەو وشە ئەلمانییەیی نووسەر بەرامبەر بە قاوە لئی نووسیوویەتی مانای خواردن و نانی نیوهرۆ دەدات. - وەرگێر -

	کۆلکە زێرینە. شیعەکانی ئێران هەندی	
	جار بە کۆلکە زێرینە دەلین: شمشیری ئیمامی عەلی.	
- Knöchel	- غوزاک (س). گوزەک (فن)، بروانه:	
	پاژنە پی.	
- kasserolle	- غەلییف (ئا) لە زاری سیماندا هەمان وشە هەیه	
	بروانه: گۆفاری. DMG. 32. 536.	
	- غەسییل (م). غەسسال (ئهر) ئەو کەسەیه مردوو دەشوات.	
- Hühnchen	- فروج (م) فیروک (پ). فیرک (ت)	
- Träne	- فرمیسک (م)	
- Bote.	- فریستایده (م). فریستادەن (فن)	
- Viel, mehr	- فرە (گ)، فرەتار (J. 292)	
- Verkaufen	- فرۆتن (گ) فرۆشتن، فروختەن (فن) (J.291)	
- überfluss.	- فرایه تی (گ). زه به نده. (J. 292)	
- Bohrer	- فیرمای (ئا). پهرمه (فن)	
- Plauderei, Klatscherei.	- فیت فیت (ز) (J. 289)	
- Milz.	- فاتیق (ئا) (J. 288). بروانه: سپل.	
- Lügner, Schwindler	- فیلە (ز). فیل (م). فەریب (فن)	
	- فەله: کریست و عیسانی و ئهرمه نی ده گه به نی.	
	- فیکه نه: مه بهست له و لق و چله سه وزانه یه زارو و سه بییل و بلویری لی دروست ده کهن.	
	- فیکن، واته بلویر ژه نین	
- Laterne.	- فه نییر (م): مانای جووره چرایه ک	

- (فن)
- runder Korb. - قهرتاله (م). گرد (فن)
- Ecke, Kante. - قهراغ (م). کهران؟ (پ).
- Frosch. - قورواقه (م.ز). قورواق (گ) گورباغه
- (ف)
- Donner. - قورری (ز). قورری تیرایق (ف).
- قورریش (نا)
- بروانه: گورین، گورینین. (J. 368)
- Zigeuner. - قهرهچی (م). قهراچ (J)، قهراچی (فن)
- feuchte Erde, Erde, Schmutz - قور (م). بروانه:
- ههری، خهریک.
- Russ - قرم (م)
- Schwer - قورس (م)
- Karabiner - قهرهبینا (م.گ.ز): دهمانچهیهکی
- گهورهیه.
- Wachtel - قور قور (م): دهنگی گهدهی بهتاله.
- Wachtel - قور قور (ز). کور کوری (م)
- Steril - قهزوان. (م). کهزوان. گهزوان (فن) بهری داریکه بیستاسیای پی دهوتری.
- Steril - قیسر (گ.م). قهسیر (خ)، قیسیر (نا).
- بروانه:
- زهوی قیسر. نهزوک
- nie - قهت (م).
- So etwas habe ich nie getan. قهت نهو کارهه نه کردوه.

- قهیری (نا): نهمامیکه له ئاودا شین
دهبی و دهخوری.
- knöchel - قاپ (گ)، کهعب (نه).
- Riemen - قایش، قیش (م) (J. 226): -
جوړیکه له پشتین له پشت دهبهستری.
- dick - قالینگ (نا)، قالین (ت)
- hart. - قاین (نا) قهیم (نه)
- Gewinn. - قازانج (م). قازانجیش (م):
له دبی تو سالی چند قازانج دهبی؟
- قامیشه (م): جوړه ماسییه که له ناوچهی
ساجبولاغ له ناوی سازگاردا دهژی. جاری
وا ههیه ماسییه ۵۰ کیلو دهبی.
- قاز (ز): میوهیهکی بههارییه گهلا پان، لهسهه بهردو کهقر و تاشه بهردی
زه بهللاخ شین دهبی.
- Rippe - قهبرغه (خ). قهبورخه، قهپرخه، بروانه:
پهراسوو
- Pistolentasche - قوبور (ك) قوبولی (م) قوبویل (ز)
- قهپیلک. قوبوا (فن): نهو کیفهیه دهمانچهی تیدهخری.
- Mantel. - قهپوت (ز)، قاپوت (ت)
- Berberis - قهره مورک (نا)
- Binse. - قهرغو، کهرغو (نا)
- Knorpel - قهرقه روچکه (م). غهرغر (نه)
- Kehle - قیرتیق (نا)
- Krabbe. - قرژال (م). کهرت جال (ف) کلینجار

- (جوانووی یهک ساله). جوانووه شهسپ.
- Podex - قنگ (گ). قن، کن (ل). قوون (م).
کون (فن)
- gebrochenes Rohr für Matten - قه میش (ز). قامیش
- قه متیق (ز): داریکی کونکراوه له ناو شورشه ناوی نیترگه له دا.
- Oberarm - قؤل (م) (ت)
- Rebhahn - قیویخ (س). کهو (م). کیبک (فن)
- Rock - کهوا (م). قهبا (فن) (J. 316)
- Teller - قوشقاب (م). بوشقاب (فن). قاپ
- Tief - قول (م) (ز). کور (پ). قول (فن)
- hässlich - قوتی (تا). کوتی (J)
- Löffel - قه وچیک (م). قاشوق (ت). که وچک
- قویی (م):
چهند شوینیکه له زه لکاودا ته گهر مرؤف بکه ویتته ناوی نقوم ده بی و جاریکی تر
نایه ته وه دهره وه.
- Zucker - قهند (تا). کهند (فن) قهند (تهر)
- gross, Fett - قالین، کالین (ز). کیلان (فن). خالین
(J)
- Ziege - کاهیر (س). کار، کاریک (گ). کایویر
(تا). کاویر
- Fluss. - کال (خ). کیل (تا)
- Melone - کال (تا). کالهک. گندور.
- Löffel. - کاشوک (س). قاشوق (ت).
- Scheideeiner - کالاین (م). کالان

- Teil - قوت (م). قهت. قیت. قهت (تهر)
- Ein Drittel - قوت سی یومی
- Windel - قومار (خ)، قیمات (تهر)
- Spalten, Platzen - قه لشین (م)
دهمی نیستا: ده قه لیشم
رابوردووی ته واو: قه ل شتم
پارتیتسیپ: قه لیشراو. ههروهه قه لشین، ده قه لیشیم، قه لیشیو
- Fett. - قه لاییو (م). پروانه: قه لینگ، کالین
- Ferstung, Burg - قه لای، قه لات (م). قه لعه (تهر).
- قه لا (گ) (J. 314)
- Hunde halsband - قه لیدد، قه لهدی (م) (له ملی گه مال)
ده کری
- pfeife - قه لنه (م)، قه لیان (فن):
قه لنه ی من پر بکه.
- Pappel - قه له مین (س). پروانه: درهخت.
- Zinn - قه لایی (م). قه لعه (تهر)
- Dienst. - قولوئیق (تا.ت) (J. 318)
- eine kurze Lanze - قه له پرم (م). رمح (تهر):
- رمیکی کورته.
- unehrlich, (J. 315) - قومار باز (م)
- grosse dickbäuchige Eidechse. - قوم قوموکه (م). قوم قومیک (گ).
- ein Jahr altes, weibliches Fohlen - گوم گومیک (فن)، خوم، قوم، قوم قومه
- قوناجی (تا)

- شکاوہ کہدا گریبہک پهیدا دہبی مہبہست لہو گریبہ .
- Schlagen, Klopfen - کوتان (م)
- دہمی ٹیستا: دہکوتم، دہکوتیم
- دہمی رابوردووی تہواو: کوتام.
- پارتیتسیپ: کوتراو. کوفتنہ (فن).
- (J. 345)
- Nase - کہپوو (م). کوپ (فن). پروانہ: گوپ:
- Fallen - کاتہن (گ) کہتین (ل). کہوتن.
- Junge Schaf - کاوپ، کاویر (نا). پروانہ: کوور.
- Zeltstangenknopf - کوچیل (ز)
- (مہبہست لہو گریبہ بہسہر دیرہگی خیوہتہوہیہ).
- husten - کوخہکردن (م). کوخین (ل)
- Mädchen - کیژ (م). کیژہ. قز (ت)
- Jungfrau کیچیک (نا) پروانہ:
- Heiratsfähiges Mädchen. کیچیک گہہشتی.
- Reif گہہشتی
- Löffel - کہفچی (نا). قاوچیک، کہفچہ (فن)
- (J.33)
- Sohn - کوپ، کوور، کوپہ (م). کورہہ (گ.ز. ل)
- Fohlen - کووری (گ.ز). کورری (ل) کوری (فن)
- پروانہ:
- (جوانوہ نہسپ).
- Klitoris. - کورکی (م). خوروژہ (فن) پروانہ:
- میتکہ، قیتکہ.

- Stiefel - کہوش (م). کہفش (فن)
- Sandale - کالہ (م). کہلاش (ز) (J. 356)
- Vater, Bruder. - کاکہ (ز) (ف) (J. 338)
- Welche, wer. - کامہ (م). کیّ ہہ. (جوړیکہ لہ راناو)
- Schaumlöffel. - کہوگیر (م) کیفیر (گ). کیفگیر (فن)
- Kamin, Rauchfang. - کاینہ (ز). کیندہن (فن). کولانہ
- Nachbar - کاسیمسای (ز) پروانہ: دراوسی:
- Hure - کاولی (م). کولی (من)^(۲۹).
- تایا لہ وشہی کابولیبہوہ ہاتوہ کہ مانای قہرہج Zigeuner دہدات؟
- Quelle, Brunnen. - کانی (م) کاہنی (ز). کانی (نا) قہنات
- (نہر)
- Rebhuhn. - کہو (م) قیوخ (س) کیبک (فن)
- Stroh - کا (م). کاه (فن) (J. 321)
- Wieder käuem. - کاویژکردن (م) (J. 349)
- Buch (J. 325) - کتیب (م). کیتاب (نہر)
- Kleine Eule. - کیپکیپوکہرہ (ز). کوکہہ (فن)
- کوکوہہ
- (جوڑہ کوندہبہبویہکی بچووکہ).
- Schafstall - کیپیر (ز) (م) (فن): نهم وشہیہ دوو مانای
- ہہیہ: ناغلئی مہرو بزن - گہور یاخود:
- نیسقانی شکاو نہگہر باش نہگیرایہوہ چاک ہلنہبہسترایہوہ لہ جیگا

(۲۹) نهم وشہیہ نووسہر بہرامبہر بہکاولی نووسیویہتی: Hure لہ نهمانی نویدا بہو ژنہ دہوتری
کہ بہپارہ لہشی خوئی بفروشی. — وەرگیر—

- Igel. - كيسه‌ل^(۳۰) (م)
- Reiher - كولینگ (م) كولنگ (J). بولبول
- gar, gekocht: speise - كولاو (م)
- Hahn - كه‌له‌شیر (گ. ز.ل). كه‌له‌باب (م)
- Hüfte, weiche - كيله‌كه، كه‌له‌كه (م)
- Finger - كلک (ز.گ) بروانه: قامک، نه‌نگوست
كلک قووته - كلک (فن): der kleine Finger
- Kollyrium - كل (م). كوحل (نهر)
- Bulle - كه‌له‌گا: گايه‌كي ۱ - ۴ ساله
- Büffel - كه‌ل
- Schlüssel - كيل (س). كليل (ز). كلید (فن)
- Sieb - كۆليگیر (س) بروانه: بیژنگ
- Hut. - كيلاه (س). كلاو (م). كولاھ (فن)
- Schwanz - كلک: دوو مانای هه‌یه به‌پي زار و ناوچه:
- له‌هه‌ندی زار (به‌مانای نه‌نگوست و له‌هه‌ندی شوینی تردا به‌كلک و ده‌ك بلیکی: کلکی و لاخ، کلکی گه‌مان. هتد.
- کلاش، کلاش (م): پینلاویکی تایبه‌تییه له جاوو لۆکه دروست ده‌کری

(۳۰) وشه‌ی Igel که نووسەر بۆ کيسه‌ل دايناوه مانای ژيشك ده‌دات. — وه‌رگير-

- گرامه‌وه: geöffnet.
- Kourtan (م) (J. 308)
- كراس (م). كيراس (J). كير پاس (په‌هله‌وی)
- كيرباس (فن) گيراس (نا)
- كورت (م). كورت (J)
- كينفير: بروانه كه‌وگير
- كاسپی (م). كاسپی (فن - نهر)
- كوژاندینه‌وه (م)
- ده‌كوژاندینه‌وه: ich Lösche aus
- جوړی تری ره‌گ و چاوگم له‌م وشه‌یه نه‌بیستوه.
- Knie - كه‌شکی زانو: بروانه: نه‌ژنوو
- Hüfte. - كيشایل. بروانه: ناوچه‌د
- Erbsen - كزن (م):
- وه‌ك نالیک ده‌دری به‌گاو مانگا.
- Töden. - كوشتن (م).
- ده‌می ئیستا: ده‌كوژم.
- ده‌می رابوردوی ته‌واو: كوشتم پارتیتسیپ: كوژراو.
- Ziehen, rauchen - كیشن (م) کشیده‌ن (فن)
- وشه‌كه بۆ جگه‌ره و بۆ شت راکیشن به‌کار دیت.

- Müller - کهله و اینچه (ئا). زهزه ئاره زانجی،
ئاشه وان:
- Knorpel - که کهر دیک (خ). کرت کرتک (ئا)
- Kurz. - کنک (ئا)
- Vogel - که میر (گ)
- Zerschlagen - کوتایین (ک)
- Zerschlage des Mund
schlundes - کوك (خ)
- graben - کناین (گ). کندهن (فن). کنین (ک)
- Hyäne. - که متیار (گ) که متیار (م) که فتار
(فن) که متایر
- Hüfte - کومت (گ)
- Magen - که م (گ). شکم (فن). کون (ف).
گه ده
- grosse Eule - کونت (م). کوند، (J. 319)
- wasserschlauch - کوونه (ز). کونده، خینگه
- که نوو (ز). که ندوو، که ندوور (فن):-
مه نجه لیکه گه وره یه له گل دروست ده کری ده خلودانی تبادا نه مار و هه لده گیری.
- Kürbiss. - کوندوور (ئا). کوندوری (پ)
- Zelt. - کون (ئا). (خیوه ت).
- die Jagd - کوو-وی (ئا). کینوی پروانه: شگار
- grosser korb - که واره (ئا)
- alt - کۆنه (م). کووه نه (فن)

- Zopf. - کلنجک (ز): کلکیکی بچووک
- کلیل: پروانه کیل.
- Schild - که لخاین (گ.ز)، قه لغان (ت)
- Pistacia mutica - کولینگ (ز): بهری داری فسته قه
- Heuschrecke - کولله (گ.م). کولی (ل). مه له خ (فن)
- kochin - کولانن (گ). کولاو (م)
کولانندن، کولانندین.
- Lerche. - کولکولوی (گ.ز) کولکولاتی (ف).
بولبول. هوزار
- wachtel - کولافیر (گ) - وهک مریشکه کیسوی
وایه -
- Fluss, Thal - کال (خ)، کهل (ئا)، کیله
- Skorpion. - که لاژ دوم (ز) دوو پشک، که ژدوم (فن)
- Kürbiss. - کوله که (م.گ)
- Kochen - کولانندن (م)، کیلانندین (ئا)، کلی
ده کولینیم: ich koche
کولاندم: ich kochte
کولاو: gekocht
ئاو ده کولئ: das wasser kocht
- kamin, Rauchfanu - کولانه (م)
نایا نه م وشه یه له کولاننده وه هاتوو ه؟
پروانه کولیدهن (فن). کولان (م)، کیلانه.
- Kohl - که لارم (ز.ف) که له م (فن) (J. 340)
- Leder - کیفه ل (م) پروانه: چه رم. قایش

- Blasebalg.	- کوره دهم (م.ز). دهمی کوره، کوره (فن)
- Hund.	- کوی (س)
- der Hund bellt	کوییه پارس ته کهروو (وهپین)
- der Hund heult	کوییه دووله ته کهروو (قورانندن)
- der Hund knurrt	کوییه تهغورومبو (حهپانندن)
- Schildkröte.	- کوسه، کوسی (تا) پروانه: کیسهل:
- Schuh	- کوش (س. گ. ف. ز). کهفش (فن).
- Taube.	- کوفتهر (س). کوتر (م). کهوو د(تا) کهفتهر (فن) کهبوتهر، کهبووده-.
	وشه که له ((کهبود)) هوه هاتووه که مانای رهنگی شین دهدات
- Fallen	- کهوتن (م). کهوتن (J. 325) ده کهوم: ich falle که وتم: ich fiel کهوتوو: gefallen له نه سپی کهوت er fiel vom Pferde
- Säule, Stütze, Balken	- کوله که (م). (J. 354).
- grosser Topf für Weizen, Wein, u. s. w.	- کوپه (م). کوپ (فن). کوپ (J. 345)
- Wo	- کوی (م) بو کوی: wohin? له کوی: woher کوجا (فن) (J. 344)

- packsattel	- کوهایین (ز)
- Pleiaden.	- کو (ك). کوی (ز)
- Rücken	- کوول (خ. ز. ف). کوول کوول کردن auf d. Rücken tragen Dorn's Abdurrahim's Sayen, Nr. 9. بروانه:
	به کوول: auf der Schulter. کوول (فن) Schulter
- Stock, Prügel.	- کووتهک (ز) داریکه بو لیدان به کاردیت). - کویور (ز) بهرخی یهک ساله. پروانه: کاوپر
- Kleiner Pfad	کووره پی (م). کووره راه (فن):
Blinder weg	بهو جوره ریگا دهوتری که ناگاته هیچ جینگایهک
- Regenbogen	- کوله که زیرینه (م)
- nasturtium officinale.	- کووله (م)
- Hund	- کوی چک (تا) پروانه: کهمال، سهگ
- Loch	- کونا (گ). کون (م). کون (فن)
- Stein	- کوچک (گ. ز). پروانه: بهرد
- bucklig	- کوور (م) پروانه: خوار Krumm
- krumm	- کوم (م)
- Bogen	- کهوان (م)، کیمان (فن) (J. 337)
- Blind.	- کویر (م) پروانه: نابینا. کور (فن)

ich zog : کیشام:
 gezogen : کیشراو:
 که شیده (فن) (J. 335)
 - Berg - کیتو (م). کوو (فن) (J. 337)
 - Rücken, Felsen. - که مەر (س). که مەر (فن)
 - Gürtel. که مەر به ند
 - Stube. - کییاه (س). کد (پ)
 که ده. پروانه: ناماره ت (س). شماره (تهر). Haus
 - Floh - کیخ، کیخ (م) کیك (فن) (J. 352)
 - Grab stein (J. 338) - کیل (م): تاشه به ردی کی قیته
 - Eule. - کف (نا). کوف (فن)
 - Stroh - کی، کا (گ). کاه (فن) پروانه:
 پا، پی، کا، کی، را، ری
 - reich, gross - کیخای (گ). کیخای (پ). (J. 352)
 (b22)
 - Messer - کیرد (م). کیر (J). کار (فن)
 - Igel - کیسهل (ز)
 زهنگنه به ژیشك ده لئین: کیسهل
 - کیله، کیله (ل) بو پیوانی ده خل و دان له رۆژتاوای ئیران به کارده هیئیری.
 (J. 354)
 - Vielleicht - گاهاین (نا). گاهی (فن)
 - pflugeisen - گاسن (م). گاواسن (ز.گ)
 - گاهویر (ز): واته دریتترین رۆژ.
 - گاودانه (ز). شولوفه (فن): ده دری به مانگا و ره شه و لایخ وهك نالف.

- Baum wollenstaudekapsel. - قۆزاخ (م) پروانه: په مۆ
 - graben, aushöhlen. - کۆلین (م)
 ich grabe : ده کۆلم:
 ich grub : کولاندم:
 gegraben : کۆلراو:
 کۆلیده (فن). پروانه:
 - Loch, Fluss, tief, kamin, - کول، کهل، کور، قول، کولانه.
 Grube.
 - کون، کان، کانه، کونا (J. 350)
 - کۆکردن (م)
 - Husten. - کۆخین (م)
 ده می ئیستا: ده کۆخم.
 ده می ئیستای ته و او: کۆخیم
 پارتیتسیپ: کۆخیو (J. 347)
 - Haus, Nest. - کهه (گ)
 - Zu Hause. - ناو کهه، که ده (پ)
 - Sack - کیسه (م): به گشتی له جاوو لۆکه
 دروست ده کری
 - wer - کی (م)
 کی بوو: Wer was es
 مائی کی: Wessen
 به کیتدا: Wem (J. 352)
 - Ziehen - کیشاین (م)
 ich ziehe : ده کیشم:

	(گ.نا)
	گوردهه (فن) (J. 359)
	- گورچيک: کوردی قووجان بۆ گوی
	به کاری دینن.
	- گرده: جوړه برنجیکسی دهنک خپه.
	(م.ز.گ)
- Wandeln, gehen	- گهړان (م)
	ich gehe ده گهړیم:
	ich ging گهړام:
	gegangen گهړاو:
	گهړان، گهړیان (J).
	گهړیدهن، گهشتهن (فن) (J. 358)
- Weinen	- گریان (م)
	ich weine ده گریه م:
	ich weinte گریام:
	geweint گریاو:
	گریان (J. 361 b)
- donnern	- گرمه گرم کردن (م) پروانه:
	(خورونب، خورونبه)
- umkehren	- گهړانه وه (م).
	ich kehre um ده گهړیمه وه:
	ich kehrte um گهړامه وه:
	umgekehrt گهړانه وه:
	گهړیدهن (فن) (J. 361)

- Kopulare	گان کردن (م.گ). گادهن (فن) گایدن
- Gurgel, Kehle	- گای شوره (گ) (تا)
- Kuh	- گا (م). گاو (فن)
- Käfer.	- گانزیک (گ). کازولوک (ز)
- auslachen	- گه پ پی دان (م)
	ich lache aus گه پی پی ده ده م
- Champignon	- گه ب بالیک (خ) پروانه: قارچک و دو مه لان
- Backe.	- گوپ (گ). کوپ (فن)
- zusammen	- گه دیسه ک:
	- گهرو: پروانه: گایوره (س)
- Hühnerauge	- گورایب (ز)
	- کوژد (س): زهوی چاندر او.
Garten	له باشووری کرمان دهوتری: گهرد، گهرد
- grindig	- گووره (تا). گر (J)، گه له
- gross.	- گر (تا)
- greifen	- گرتن (تا)
	ich greife نه ز ده گرم
	ich griff مگرت یان گرتم:
	greifen گرتن (م):
	gegriffen ده گرم، گرتن، گراو یان گراو
	ich greife میرایم (گ)
	ich greife گیروین، گرم: (ک)
- Niere	- گورچیله (م). گورده لی (ز). گورچک

- Lunge, Lsber	- گزه پچيك (نا) (J. 363)
- Jader	- گي كه سي (گ)
- Blatt	- گه لا (م)
	- گه لوان ^(۳۱) (م): جوړه دره ختيځه بهره كهي له جوړي مازوو ده چي.
- Filzteppich	- گولايږ (نا) (J. 339)
- Spiel.	- گالته (م).
	گالته كردن: Spielen
- Schafstall	- گه له خان، گه له خاين (ز): پروانه:
	ئاغه له مهر:
- Augapfel	- گوللاري (گ)
- Hirse.	- گول (گ) (پروانه: هه رزن)
- rund	- گولوير (نا)
- Hund	- گه مال (ز) - پروانه: سه گ. گه مبول
	(J)
- Weizen	- گه نيم، گه نم (م). گه ندوم (فن).
	(J. 366)
- Zecke, wanze.	- گه نه (م). كه نه (فن)
- Hode.	- گون (م. ی. گ. ز). پروانه: باتوو
- wespe	- گونج (ز). پروانه: زهرگه ته:
grosse wespe	گونجي كافره
- Astragalus	- گوويني (م). گوهن (ف) گوني (J).

(۳۱) گه لوان، بهره كهي ته وده ندي گويزيك ده بي. دانيشتواني ناوچه ي پشدهر ده يكو تن و پيستي ناژه لي پي خوش ده كهن. -هرگير-

- worf	- گورر (نا). گورگ (فن) (J. 368)
- kater, katze.	- گورپه (م). گوربه (فن): پروانه: پشيله كتك.
- Tasche	- گيرفان (م) (گ)
- grosses Sieb	- گورگير (گ). پروانه: كولگير (س).
- Spaten	- گه راويز. گوراز (فن).
	- گوزره. گوزري (خ). گرگاز. گيزري (نا)
	بنه كهي وهك سه لكه پيواز وايه به هاران پيدا ده بي و ده خوري.
- beissen	- گه ستن (م)
	ده گه زم: ich beisse
	گه ستم: ich biss
	گه زراو: gebissen
	گه زیده ن: (فن) (J. 363)
- hungrig	- گووشته (ز). گورسسه (فن) گوشنه. برسيي
- eine Art Tameriske.	- گه زي چار (م)
- drücken.	- گوشين (م):
	ده مي ئيستا: ده گوشم.
	ده مي رابوردوي ته واو: گوشيم.
	پارتيتسيپ: گوشراو (J. 364)
-alle	- گشتي (گ). پروانه:
	گي، گيشك، گيش، گيسك
- alle zusammen	- گشت وديهك (گ)
Allein, einzig	گشتك يهك

	گهوزيم
	گهوزين
- Sperchen, Reden	- گوتن (م)
	دهمی ئیستا: دهلیم، دهلیی، دهلی، دهلییم، دهلین، دهلیین.
	دهمی رابوردوی تهواو: گوتم.
	پارتیتسیپ: گوتراو
	گوفتهن (فن). فرمان: گوو
- Kleine Hirse.	- گویری (نا)
- Rasier messer	- گویران (م)
- Dorf	- گووند (ك). جونند(پ). گوند (J)
	بروانه: لادی، ئاوابی، دی.
- Kalb.	- گور (گ). گوهر (ز). گوٹلك.
- Knöchel	- گوینگ (م). گوزهك (فن)
- Pilz	- گویرگ، گوارك (نا). بروانه: کارگ.
	گه ببهلك (خ)
- Ziehen	- گشن (ك) گستن (گ): راکیشان:
- überall	- گیاگه (گ) بروانه: له هه موو جییهك
- Laus.	- گیاندار (ز). جاندار (فن) بروانه:
	ئه سپی
- Magen	- گهیه (ز). گهده
- Mohrrübe.	- گیزهر (م)
- Schwindel	- گیزتی، گیزی (م) گیجی (فن)
	ئاوه ئناو: گیز
- Better	- گهیا (ز). گهدا (م) (فن) بروانه:

	گوان (ز)
Pflanze	گونه (س) گون (فن)
- Backe.	- گوپ (م). کوپ (فن)
- Zitze	- گوان (م). (نا)
- Kuheuter.	- گواندن (م)
- gross, Häuptling	- گهوره (م) گورا (گ)
- kalb	- گوٹلك (م) گولوك (نا) گوٹلك
- Dachs	- گزیرویش كهنه (ز) پروانه: (گوپ) هه لكه نه
- Muskatnuss	- گویتز (م). گوز (نا). گوز (فن)
- Ohr	- گوئی (م). گو (J). گوش (فن)
- Strumpf	- گۆرهوی (م). گوری (نا). جوراب (فن)
- Ohrring	- گواره (م). گوش واره (فن)
- Wassertopf	- گۆزه (م). كوزه (فن)
- Kleiner see	- گۆل، بروانه (ستیلک و گۆلاو)
- Frucht des Zizyphus jujube	- گینوژ (م). گویوج (ز)
- Kalb	- گوی سیله (س). گوساله (فن) بروانه: گویتزه كه، گوٹلك.
- Stein	- گهور (نا) كهفر، بروانه:
Feuerstein	گهور ئهستی
	ئهستی: ئاسنیكه پیی له بهردیگی تایبهتی ئهدری، پریشکی لی ده كه ویتسه وه و ئاگر ده کریتسه وه.
- Wälzen	- گهوزین (م). گوزین (J.)
	ده گهوزم

	موکریان.
- Mager.	- لاواز (م) (J. 376)
- Das Bein	- لاق (م) پروانه: قاچ
- wade	- لولاك (م)
- Dünger von Pferden und Kühen	- لاس (م): پروانه:
	تهرس و تهپاله
- Mager (J. 375)	- له، لار (ز). لآخر (فن)
- überschwemmung	- لافاو (گ). وشهکه دوو کهرته:
	لاف: بی کهلك unnutz
	ئاو wasser پروانه (J. 375)
- Frauengemächer	- لاژناین، لاژنانه (بهخ) (ك.ل)
	تهندهرون (فن) پروانه: حریم
- Männergemächer	- لامهرداین، لامهردانه (بهخ، گ، ل)
- Soldatenschuh	- لاپچین (ئا)
- Filz	- لباید، لباد (م) (تهر)
- ein Kleines Stückchen	- لهت (م). لهت (تهر)
Zerstuckeln	لهت کردن
- Boot	- لوتکه ^(۳۲) (م). لودکا (روسی)
- Kopftuch	- لهجیک (ز) لهچک.
- Geizig	- لهچیر، لهچیری (م) پروانه: بیسکه و
	رهزیل
	لهچیر (فارسییه و مانای بیس و پوخلی

(۳۲) وشه تهلمانیه که ی بهرامبهر به لوتکه دانراوه مانای بهلهم دهدات. - وهرگیپر -

	- سوال و دهروازه کردن
- ankommen	- گه‌یشتن (م)
	ده‌گه‌می: ich komme an
	گه‌یشتمی: ich kam an
	گه‌یشتوو: angekommen هه‌روه‌ها: rief
	میوه گه‌یشتوو: reife Frucht
- dreschen	- گنیره کردن (م)
	- گیسک (ئا): کاروگیسکی یهک ساله.
- von, in, aus	- له، لی (م)
	له‌بهر شه‌وه: darum
	له‌کوی: woher
- Früher	له‌پیشدا:
- von aussen	- له‌ده‌روه:
- vergessen	- له‌بیرکردن:
- von hinten	- له‌پشت:
- seit	- له‌وه‌تی:
- von unten	- له‌ژیر:
- von Weiten	- له‌دوور:
- von dort	- له‌وینده‌ری:
- hinterher	- له‌دوایی:
- in Seinem Hause	- له‌مالی خوئی
- Weige	- لانک (م) پروانه: بیشک:
- Knabe	- لاوک (ئا). لاو (J)
	- لاسور (م): جوره هه‌رمییه که له

- Kleben - لکان، لکیان (گ)
- Bauch - لهم (گ.ز)
- Pelikan - لهم بیتر (مازندهران)
- Zufällig - له ناکاو (م)
- rennen. - لینگدان (م) (J. 381)
- Ausschlagen eines Pferdes - لوشک ناویتن (م) (پروانه: لهقه)
- Schienbein - لولک (م)
- Wade. - لولایک، لولاک (م). پروانه: (لاق- قاچ)
- Auswuchs der Eiche - لومیشکه (م)
- Rotz - لونج (س). لک.
- Fuchs - لوبای (س). روباه (فن) پروانه:
- Lippe - لیو (س). لیو (گ). لهب (فنه)
- Weiden - لهوهراندن (م)
- Müller. - لو-وینه (ز) (پروانه: تاشهوان)
- Rohr. - لولوله (ز). لویلیک (نا). لولی ه (فن)
- Binse. - لوخ (نا). لوخ (فن)

- gern, von Herzen (J. 188 a, 30) - له دل (م)
- bedecken. - له خای کرن (نا) پروانه: داپوشین، لیغه
- Gedärme - لیخارو و (گ) (ز) ریخولّه (م)
- draussen - لهرد (گ، کرمان) (J. 5a,34)
- zittern - لهرزین (م):
- Leichnam - دهلهرزیم: ich zittere
- Lecken - لهرزیم: ich zitterte
- Lecken - لهرزیمو: gezittert
- Lecken - لهرزیدهن (فن) (J. 378)
- Lecken - لهش (ز) (فن) (J. 3.75)
- Lecken - لهستنهوه (م)
- Lecken - ده می نیستا: ده لیسمهوه.
- Lecken - ده می رابوردوی تهواو: لهستمهوه.
- Lecken - پارتیتسیپ: لهستنهوه.
- Lecken - لهسیدهن (فن) ههروهها: لهستن (م)
- Lecken - ده لی سی: er leckt
- Lecken - لهستنهوه: gelect
- zügel - لغاو (م)، لیقام (گ). لوان (نا)
- zügel - لگام (فن) (J. 379)
- Fusstritt - لهقا، لهقه (ز). لهگه د (فن) لهکه د.
- Zweig - لهقه زه دن (ز) (J. 380. Ausschlagen eines Pferdes)
- Zweig - لهق (م)

-Stöckelknecht, Schlagend	لیّ دهر:
- Wickeln	- لیکّ ئالان (م) دهمی ئیستا: لیّ ده ئالیم، لیّ ده هالیم. رابوردوی تهواو: لیّ هالام، لیّ ئالام پارتیتسیپ: لیّ هالراو، لیّ ئالراو
- Decke	- لیفه (م). له حاف (نهر. فن)
- dumm, blödsinning	- لویر (ز.ل) پروانه: حۆل، گه مژه.
- Schlagen	- لیخستن (ئا)
- Rotz	- لیک، لك (ئا): پروانه: لونج
- spielen	- لیستن (ئا)
- bleiben	- مانین (گ). مینین (ك). ماندن (فن) مان (م). دهمیتم: ich bleibe مام: ich blieb ماو: geblieben (J. 388)
- Mondfinsterniss	- ماه بیگیراته (س). پروانه: مانگ گیران
- Grossmuher	- مامه (س). مامه (فن) پروانه: نه نك
- sperling	- ماردهنجی (س) پروانه: چۆله كه، چویل كه چیشكه
- Haus, Hof eines Hauses	- مالّ (ئا.م.ك.گ) وه ره مالّ (ئا): komm herein
Segnen	مالّ ئاواکردن (م)

- dort	- لهویّ (م) (J. 379)
- danach, nach	- لهویّ پاش (م). له پاشی (J. 375)
- Liederlich.	- لهویّك (گ.ز) له بیك (فن): کلیلی دار. - لۆده (خ) زهنی لوده Hure ئایا ئەمه له لوتی عمره بییه وه نه هاتووه؟ - لاز (ك). لیز (J). - لیّ نان (م) - چیشت لیّ نان، بار لیّ نان. هتد. لیّ ده نیم: ich koche لیتم نا: ich kochte لیّ نراو: gekocht
- hier.	- لیّره (م). (J. 29b)
- Schlamm	- لیته (م) (J. 382)
- Schlam	- لیگین (ز). لۆین (فن). لشان (کرکان)
- Schmecken	- لیچیشتن (م) لیّ ده چیتم: لیتم چیشت: لیّ چیژراو: چه شیده (فن)
ich Schmecke	
ich Schmeckte	
geschmeckt	
- Schlagen	- لیّ دان (م) دهمی ئیستا: لیّ ده ده م. دهمی رابوردوی تهواو: لیتمدا پارتیتسیپ: لیّ دراو.

- müde.	- ماندوو (م)
	ermüdet warden : ماندوو بوون:
	ماندی ه (فن)
- Stute.	- ماین (م. گ. ز) ماهین (ئا). مادیان (فن)
- Schild	- مه‌تال (م)، میرتال، مه‌تال (تارامییه)
- Waare	- مه‌تایع (م) (ئه‌ر) (J. 389)
-Drillbohrer	مه‌تکده‌ب (م) (ت). مه‌تقده‌ب (ئه‌ر)
- Tante	- مه‌تی (ئا). بروانه: پور، خوشکی باوک
- Zwirn zum Nähn	- مه‌چیر (گ) بروانه: ده‌زوو. داو.
	- ده‌زووی درومان
- Augenwimpern	- موجوده‌ل (م). موژگان (گ) بیژه‌نگ (ئا)
	میژه (خ). میژانک (J) میژی. موژه‌نگ (پ). بیژۆلک
- Kleiner mit Blech bedeckter	- مجری (م)
- Küche.	- مدبه‌ق (م). مه‌تبه‌خ (ئه‌ر)
- Kleine Eidechse	- مارمولوک (گ). مارمیلک (م)
- todt	- مردیک (گ). مورده (فن)
- Ente	- مرادی (م) مورغی ئابی (فن)
	(J. 394)
- Feile	- مورمه‌ند (م). بروانه: بره‌ند. مه‌بره (ئه‌ر)
- Haushuhn	- مریشک (م) مریشت (ئا). مریشک (J)
- tidt	- مردوو (م). مورده (فن)

	خانه ئاباد کرده‌ن (فن) (J. 386) Glück wünschen
- Huhn	- مایپر، مامر (گ) Haushuhn. مامر مائی: مریشکی مائی
- Kallapfel (J. 386)	مازوو (گ.م)
- Kuh.	- مانگاو (گ) مانگا. ماگاو (ز). مایه‌گا (س) مادیگاو (فن).
- reiben	- مالستان (گ). مایییان (ک). مالیده‌ن (فن)
- onkel, vater's Bruder	- ماموو (گ.ل). مام (م)
- Abgrund	- ماه (م)
- Heirat	- ماره‌یی (م). مهر، مه‌ریاگه (J)
- Hauptling	- ماقوول (م). مه‌عقول (ئه‌ر): سه‌ره‌ک خیل
- Mondschein	- مانگه شه‌و (م): له دوو که‌رت پینکه‌اتوو
	مانگ mond
	شۆق، شه‌وق: Licht رووناکی.
- Vollmond	- مانگی چارده (م)
- Schlangenähnlicher Fisch.	- مارماسی (م) مارماهی (فن)
- Weiblich.	- ما (ز.گ.ل). می (م)
- Feuerzange	- ماشی (م) ماشیک (J)
- Steril	مازویک (ز). مازۆک (م) بروانه: نه‌زۆک
- kopftuch	- مایشته (ز) بروانه: په‌چه و سه‌رپۆش

- Scheere	- مه قهشت (م). مه قهس (نهر) پروانه: قه چي
- Gesang	- مه قام (م) (نهر) پروانه: به سته و مه قام مه قام گوتن: Singen (J. 403)
	- مه قره ز (تا): پروانه: مقهشت. مقره ض (نهر)
- Salbe. (J. 405)	- مه لهه م، مه لهه م (م). مه رهه م (نهر)
- Heuschrecke	- مه لوی (ز). مه له خ (فن) پروانه: کولله
- Katze	- مه لوی (س) پروانه: پشی، پشيله. مه لو موو ته که روو katze miaut
- Bulle	- مهيله ه (س). پروانه: گا، که له گا
- Geistlicher	- مه لا (م) موللا (فن)
- Schwimmer	- مه له وان (م). مه له واین (گ). مه له کردن: Schwimmen ته م وشه یه له (مه للاح) ی عه ره بییه وه که وتوتته وه.
Nacken	- مل (م. گ. ز) پروانه: ته ستو (م) - مل ته ستور: dicknackig گه رده ن کولوفت (فن)
- sperling	- مه لوی چک (گ. ز)
- Brüste	- مه مه (گ. ز). مه مک (م)
- Antilope	مه ماير (تا). پروانه: مامز
- Wespe	- مונج (خ). گونج (ز). مونج (فن). (زه رگه ته).
- Kind	- مندال (م) پروانه: زاروو. مینال (گ) مندال بوون: gebären

- sterben	- مردن (م) ده مرم: ich sterbe مردم: ich starb مردوو: gestorben مورده ن: (فن) (J. 396)
- Schnarchen	- مرخه مرخ کردن (م) پروانه: پرخه
- Knurren	- مپه مپ کردن (م)
- Auktion	- مه زاید (م) (نهر) مه زاد (J. 396)
- Turban eines Geistlichen	- مه زار (ز) (م)
- Saugen	- مژین (م) ده می نیستا: ده مژم ده می رابوردووی ته و او: مژیم پارتیتسیپ: مژراو مژانین (گ). مکیده ن (فن). متینی (J)
- Nebel	- مژ (م). موژ (پ) (J. 397) پروانه: ته مومژ.
- Rinde	- میشک (م). پروانه: تو یکل، تو یلک.
- Säge	- موشار (م). منشار (نهر) (J. 399)
- Faust (J. 398)	- مست (م). موشت (فن)
- Zeigerfinger.	- موسایبیحه (م) سه باباه (نهر)
- Maus	- مشک (تا). موش
- Biene, Fliege	- مه گه س (ز). مه قهس (س). مه گه س (فن)
- Langwolliger Teppich	- مافووره (م) (نهر)

- Schafherde. - مینگهل (م). پروانه: رانه مهپر
- Tante - ميلم ئاۋ، ميللاو (م). ميللى ئاب (فن)
- Warze, Pinne, Nagel - ميللىكە دەخرىتتە ناۋ ئاۋى نېرگەلەۋە.
- Weinstock, Wachs - ميمك (م). ميمى (ز) (خوشكى باوك)
- Klitoris. - ميخەكە (م) ميخ (فن)
- Mann - ميۋ (م). مى ھ (فن) (J. 412)
- Mann, maritus - بەدوۋ مانادىت: دارى ميۋە كە ترى دەگرى. ياخود ميۋە كە لە شانەى ھەنگوين دەگرى.
- Urin - ميتكە (م). لە موكرىيان سوننەت دەگرى.
- Rasen - ميركوى (ز). ميخ كوب (فن). جۆرە چەكويچىكە لە دار دروست كراۋە سينگى خيوەتى پيدا دەكوترى. (پروانه: J. 409 a). بە پرواى من ئەو ئيمۇلوجىيەى لەۋيدا باسكراۋە ھەلەپە.
- Gastmal (J. 412) - ميتر، ميترك (ئا). ميترد (س). ميتر.
- Lager Platz - ميترە (س). ميترد (م). ميرە (پ)
- Kessel - J. 392 - ئەو فۇرمانەى پىتى - د - يان پىۋە نىيە پىدەچى كوردى رەسەن بن.
- Gewicht - ميز. ميزكردن. ميزتن (J). ميختەن (فن)
- Nelke, Nelkenfarbe. - گوميز (پا). ميز (پ). (J. 411)
- Schaf - ميتر، ميترگ (م). مەرك (ز)
- Kessel - لە سولدوس دەگوترى: ميترگ. لە چەندىن ناچەى ولاتسى فارس دەوترى: مورگاب ياخود مورخاب. لە ناچەى پىرسى پوليس دەوترى: ميرو دەشت. لەمەرگەۋەرى باشوورى ئورمىيە دەلېن: ميرك (J).
- Gewicht - ميۋە (ز). ما (ئا)

- Kessel - مەنجەر (م). مەنجەل (J)
- Gewicht - مەن (ز)
- Linse - يەك مەن = ۱۲۸۰ مسقال
- Feile - ۹۸ مسقال = نيوكيلسو (يەك پاۋەندى ئىنگليز)
- Hausmans - ۲/۱ مەن = ۲۰ سىر
- Feldmaus - موژى (ئا). منژو (فن) مەنجو
- Ameise - موژى (ز) پروانه: پرپەند
- Mutter - موشى كىياھ (س) (J. 400)
- Zobeltier - موشى گورد (س)
- Siegel - مويرچنە (س). مورچە (فن). پروانه:
- Platane. - ميرو
- Rückgrat - مووى نە (س) پروانه: داك، دايك
- Nelke, Nelkenfarbe. - موسويە (س) موسورە مەردر (فن)
- Gastmal (J. 412) - مؤر (م). موور (فن)
- Schaf - مؤژ (ز). مؤژ (فن) لەۋە ئەچى وشەكە ھىندى بيت!
- Kessel - مويرتك (م). دارى ستر (ز): جۆرە درەختىكە گەلايەكانى دەخرىنە سەر لاشەى مردوۋ بۇ ئەۋەى لاشەى مردوۋەكە خىرا بۇن نەكات.
- Gewicht - موروى پشت (ئا). مورەى پوشت (فن)
- Nelke, Nelkenfarbe. - ميخەكى، ميخەك (م). ميخەك (فن)
- Gastmal (J. 412) - ميۋانېى (م). ميھمانى (فن)
- Schaf - مى (ز). ما (ئا)

- Seufzen - نالین^(۳۳) (م)
 ده می ئیستا: ده نالم
 ده می رابوردوی ته و او: نالیم
 پارتیتسیپ: نالیو
 نالیده: (فن). (J. 416)
 - Ulme. - ناریند (ز). ناروهن (فن): (جوره
 دره ختیکه)
 - نانی تیری (م). خویز (تهر): جوره نانیکه ته نک و گه وریه. (J. 416)
 - dünn - ناسک (م). نازوک (فن) (J. 414)
 - hässlich - نا ناشیرین، ناشیرن (م)
 Hübach شیرین (م)
 Süß شیرین (فن)
 - Kehle, Gurgel, - نا (س)
 نام — ژیرکه (س). ich verschlucke.
 نا: قورگ، شهوک: kehle
 م: پاناو
 ژیر = زیر: hinunter
 که: له کردنه وه هاتووه: machen
 نای: (فن)
 - Kennen - ناسین (م) (J. 414)
 - Leich nam, sarg - ناش (م). نه عش (تهر)
 - Krank ناویش (گ). ناخوش (فن) پروانه: نه خوش

(۳۳) وشه ئەلمانیه که مانای (ناخ هه لکیشان) ده دات. — وەرگێت —

- Schwester - می می (ز). میمک (J). (خوشک)
 - Färse. - مینگوین (م)
 Weiblich می:
 پروانه: گاو: مانگاو (J. 388)
 - Leichman - میت (م) مهیبت (تهر) (J. 410)
 - Ameise - میروو (م). مور (فن) مورچه
 پروانه: مورچینه (J. 388)
 - grosse fliege - میتش (م). میتش (J)
 میتشه نگوین (م) پروانه: ههنگ
 - Mücke, Kleine Fliege - میتشوله (م)
 - Gehrin, Mark. - میتشک (م). میژی (تا). مهغز (فن)
 - Tal - میدویم (س)
 میدان (فن)
 - Offner platz (J. 411) - میخهک (گ) دوو مانای ههیه:
 (J. 307 b, n)
 Nelke - قه ره نفول
 Nasenring - لووته وانه
 Weinstock. - مایم (تا) پروانه: میو:
 - Roh. Nicht gekocht - نه کولاو (م)
 - Steril - نه زوک (م). مازوک (م) نازا (پا)
 - Krank - نه ساغ (م). ناچاق (فن). پروانه: نه خوش
 - Schicken, Senden - ناردن (م)
 ده می ئیستا: ده نیرم
 ده می رابوردوی ته و او: ناردم
 پارتیتسیپ: نیردراو (J. 451)

	پاوه‌ند ده‌بی. به‌روسی پییده‌لین: لوکو (Loko)
- brüllen	- نه‌عره لیدان (م). نه‌عره (ته‌ر)
- mentha	- نانہ (م) نه‌عنا (ته‌ر) بروانه: پونگ، پینگه
- Sperling	- مه‌لویچیک (گ.ز) (J. 405)
- Zweig	- نه‌مام (م) (J. 423)
- zeigen	- نه‌مانستن (م)
	تایا شه وشه‌یه له راناوی کردار: (نومایان) هوه نه‌هاتوره؟!
- Querholz des Spatens	- نه‌تلی، نه‌علی (تا)
- eine Saure Pflaume	- نلک (خ) (فن)
- Fingernagel	- نوونیک (تا). نینۆک (J).
- Schreiben	- نوویسیان (ک) بروانه: نووسین.
- Erbse	- نۆیخه (گ). نوک (م. J) بروانه: نوک ناخود (فن)
- Junge kuh	- نۆین (گ). بروانه: نینگوین، گویره‌که، گۆلک
- neun	- نوو (گ). نوو (فن) (J. 424)
- Zeug, Kleider	- نو- وین (م)
(J. 422) Bett	نو- وینی نووستن
Schlafzeug	نو- وینی خه‌وی
- vorn	- نوای (ز)
- Schnabel	- نووک (م. گ) نوک (فن) (J. 425)
	بروانه: ده‌نووک، دندووک، ده‌ندووک.
- Schlaf	- نووست (م) نوویست (J). بروانه:

- Nabel	- نایفه (گ). ناووک (م). ناوی (په‌هله‌وی)
	ناف (فن): die Mitte
- zwischen. Mitte	- ناو (گ). ناف (فن) بروانه: نیو، نیوان
	- ناو (گ)، نیو، نام (فن) (J. 415)
- Schmied, Hufeisen (J. 421)	- نالدن (گ). نه‌عل (ته‌ر)
- Sinken	- ناوچگن (گ)
	ناو: mitte
	چگن: چوون: gehen
- werfen	- نایتن (گ) (J. 414)
- Brief, Bech	- نامه (گ)
	- کاغه‌ز: Brief
	کاغه‌ز (فن) papier (J. 416. 322)
- Verweigern	- نابیستن (م)
	ده‌می ئیستا: نای بیهم.
	ده‌می رابوردووی ته‌واو: نه‌م بیست.
	پارتیتسیپ: نه‌بیستراو (J. 62)
- Pflug	- نه‌خ (تا): (گاسنی جووت کردن). گاسن
	نه‌خ (فن): Pflugschar
- Leiter	- ناردواین (م). ناردواین (فن). (J. 418)
- auslöschen	- نیشاینن (گ). نیشاندن (فن)
- Linse	- نیسک (م). نسک (پ). نوژی (ز)
	(J. 420)
	- ناچه (م): جۆزه ماسیبه‌که له روویاریکی ساوجبولاغدا هه‌یه جارویار (۹۰)

- Einwohner. - نيژته ژى (گ). پروانه: نيشته جي
 - Mitternacht - نيوه شهو. (گ) (J. 428 a, 10)
 - drinnen, inder Mitte - نيو (م). ناو (گ. J)
 له هه ندى شوين وشه ي: نيو ماناي حريم دهدات.
 پروانه: (تهنده روون) (فن) ههروه ها، نيم
 (فن)
 - Fast, beinahe, nah - نيوك، پروانه: نافه ه
 Es waren 1000 leute - نيويك، نزيك (م). نه زديك (فن)
 - Name - نزيك به هزار كهس بو
 - wie heist du - نيو، ناو (م). نام (فن)
 نيوي تو چييه؟
 - Mittag, Nachmittay - نيمرو ده ماي، ده مي نيمه رو
 نيمرو: halbe Tay
 ده ما: دوما: پاش، پشت nach كهواتا دوانيمه رو.
 - Ziegenbock - نيوه رو (م) Mittag. (J. 428)
 - das wild, Jagd. - نيوچاوان، ناوچاوان (م)
 - Schatten - واته له نيوان ههردو چاودا (J. 428 a. 14)
 - نيري (م) پروانه: سابرين. نيري، نيهري
 - نيوچير (م). نوي چير. (J. 418)
 - نيسي، نسا (ف) پروانه: سيبر:
 نوس (پ). نوسووم (قهزوين)
 دهستي نيسي (ف). دهستي نيسا، تاروم، تهره في نوسووم: واته: نه ولايه ي
 سيبره، سيبري لييه، لايه ني چيايه ك ياخود خانويك كه رووي له لاي باكوور بيت.
 تايا ده كرى وشه تهم و مژاوييه كه ي ((دهسته نسا)) ي كارته كه ي ژورتيلوس و

خهوت
 - نوويستن، نووستن (م)
 - Schlafen
 ده نوم: ich Schlafe
 نووستم: ich Schliefe
 نووستوو: geschlafen
 نوويستن (J)
 - نووسين (م). نوويشتهن (فن)
 - Schreiben
 ده مي نيستا: ده نووسم.
 ده مي رابوردووي ته واو: نووسيم
 پارتيتسيپ: نووسراو. (J. 425)
 - Junge Kuh
 نوکيل (ز). له دوو بهش پينكهاتوو
 نو: نوي: neu
 کيل: كه ل: گا: Bulle
 - نو ماي (ز): ته سپي يه ك ساله.
 - Filz,
 نو ايي (س). نماد (فن) (J. 423) پروانه:
 لباد، لمه د.
 - Fieber
 - نو به تي (م) ته بي نو به تي (فن) نو به ت
 (هر) پروانه: له رزووتا. تا.
 - Gebet
 نوير (م). نياز (ك) نماز (فن) نميز (J)
 - neu
 نو ي (م) (J. 424)
 - Matraze (J. 416)
 نالي (خ). نه هالي (س)
 - Jetzt
 نه اي، نهو (گ) پروانه: نيستا (J. 426)
 - Halb
 نيم قوت (ك). نيم كوت (J. 428)
 - مرگايو (گ) واته: گويره كه يه كي ۱-۴ سالانه (J. 427)

- Maulwurf - واز^(۳۴) (ز)
- Schlafen - ویتنه (گ). پروانه: نوستن
- Liegen - وییتاین (گ)
- Plätteisen - وتووی (م). وتوو (فن)
- auf wecken - وهدهبه رهیتان (م) پروانه:
(J. 452a, 11. 151 a, 18)
- Kind - وهچهها (س). بهچه (فن) پروانه: منال،
مندال، زاروو
- verfolgen - وهدواکهوتن (م). پروانه:
ردهدووکهوتن (J. 195a, 1)
- hungrig - ورسی، ورسگی، ورسیتی، پروانه:
برسی، برسیتی.
- Bär - ورچ (م)، هرش، هرچ (ك) (J. 441)
- greifen - وهرگرتن (م)
وهردهگرم ich greife
وهرگرتن (J) ۳۰۱-۴۳۱
- Liegen (J. 431) - وهرکهوتن (م) پروانه: پالکهوتن،
پاکشان.
- mahlen (J. 4) - وردکردن (م) پروانه: هارپرین.
- bellen - وهرپین (م)
دهوهرم، وهرپیم، وهرپیوو. (J. 217)

- میرکارتۆر، له سهفید روود، روژئاوای تهپرستان، وهك ((لای باکووری تهلبورز))
روون بکرتیهوه؟ Dorn, Kaspia, 82 کاتیک من، مانگی کانونی دووهمی
رابوردو له جووتیاریکی تورکمانستانم پرسی: ئهوه بوچی لهقهه دپالی چیاى بهتاو،
که بهرامبهر به ترکمانستانهوه، ئیمه ئیستا که لهقهه دپالی باکووری ئهم چیاى بهتاو،
ئهوهنده بهفری زۆر و زه بهندی پیوهیه، لهوهلامدا جووتیاره که وتی: ((چوون تهرهفی
نیسه نهست)). واته: چونکه ئهوه لایه نه نیسی و سیبهره. نهسا (فن) (J)
- Schwester - واله (م) پروانه: خوشک. خاههر (فن)
- پروانه: زهزه وارهزه (J. 161)
- Trank - وایی (س) باد (فن) با (J. 32)
- وام (س) واته: ئهوهی ده خوینرتیهوه
- Fliegen - وارییاین (گ). پهریدهن (فن) (J. 292)
- Hühchen - وایرک (گ): پروانه: بارۆکه. (J. 292)
- mit - وا (گ). با (فن) (J. 32)
- Sprechen, Sagen - وایتن (گ) وتن، گوتن، بویتز
واتمون (پا). وا (ك) وایتن.
- ههندیك لهو باوهردهدان وایتن و گوتن یهك شت نین. پروانه: ئهم گوڤاره ژماره-۳۲ له
- ۴۰۴ ههروهها (یو: ۸۳)
- dieser, Jener (J. 24b. I) - وا (ئا) پروانه:
ئهو و ئهم.
- regnen - وارین، وارین (ك.گ). پروانه بارین
باریدهن (فن) (J. 34)

(۳۴) وشه ئه لمانییه که مانای جرجیکی گهوهی کویره، شیوهی له مشکیکی گهوره دهچی زهوی
دهدری و وهك که نال له کوتاییه که بیدا ته پوله که یه کی بچوک دروست دهکات. - وهرگیتز -

- Steuern - وستاینن (گ)
- Werfen - وهشاینن (گ). وهشاندن
مه‌شنه مه‌شینه ich werfe
ئاویشته: erwarf، هاویشتی...
ئاویشته: له: ئاویتنه‌وه: که‌وتۆته‌وه
(J. 16)
- hübsch, schön, wohl - وش، وهش (گ) وش‌روو (گ) پروانه:
جوان
خوش، خوشروو (فن) (J. 433a.11)
- وهسنى (خ) پروانه: هه‌وئ:
ئه‌گهر پیاویك دوو ژنی هه‌بئ، ژنه‌كان به‌یه‌كتری ده‌لئین: وهسنى!
- وهسنى به‌ فارسی مانای رقه‌به‌ر
ده‌دات.
- Wem - وه‌کی (گ) پروانه: ئئ‌کی، هی‌کی
- Blatt - وه‌لگ (س). به‌لگ (فن) په‌لك.
- Schnee - وه‌رف (س.گ) وه‌فره (په‌هله‌وی) به‌فر
به‌رف (فن) (J. 45)
- Begräbniss, begraben - وین (م) وین کردن^(۳۶):
- trocken - وشك (م). خوشك (فن) (J. 446)
- verlieren - ون کردن، ون (م):

(۳۶) ئەو وشه ئەلمانییەى نووسەر بەرامبەر به‌ وشه‌ی ((وین))ی موکریان به‌کاری هیناوه‌ مانای له‌ چال‌ نان و له‌گۆر خست‌ ده‌دات. - وه‌رگێٔر -

- hoch, hoher Grund (J. 44) - وه‌رز، وه‌راز (ز). به‌رز، به‌راز
- Lamm - وه‌رك (ز). به‌ررئ (فن) (J. 43): به‌رخ
- Wolf - وه‌رگ (س). گورك (فن)
- Bulle, Kalb - وه‌رزا (س) ورسا (J): گا، كه‌ل
- Ackerbauer - وه‌رزئیر (گ). وه‌رزیر، وه‌زیگر (پا)،
به‌زیگهر
- پروانه: جوتئیر، جوتئیار
- wehen - وازه‌ینن (ك)، وه‌زیده‌ن (فن) (J. 37)
- وز پروانه: بووز
- وزاق (س). وه‌زه‌غ (فن - J). پروانه:
قورباقه، بۆق
- وه‌رین، پروانه: وه‌رین.
- Strick - وه‌رس، وه‌ریس (ئا). رسامین (فن)
(J. 431)
پروانه: گوریس، په‌ت.
- hungrig - وایشه (س)، ورسی، برسی،
- وشتر^(۳۵) (س)
- hübsch - وه‌شروو (گ). خوشروو (فن). پروانه:
رووخۆش، خوشروو
- Stehen - ویساین، ووسان (گ) وستان، وه‌ستان
ئێستاده‌ن (فن). راوه‌ستان به‌پێوه.

(۳۵) ئەو وشه ئەلمانییەى نووسەر بەرامبەر وشتر دایناوه، مانای گوێزده‌که و گۆلکی ساواو جوانه‌گا ده‌دات. - وه‌رگێٔر -

- Sommer	- هاوین (م) پروانه: تاووسان. هامین (په هله وی)
- Schlüssel	- هاچیر، هاچیر (م). کلیل. ئه چیر (ت).
- Wilke	- ههور (م) ئهر (فن) (J. 25)
- Waise	- هه تیوو (م). یه تیم (فن). (J. 28)
- soeben	- هائیسه (گ). ئیسه (فن)
- bringen	- هاوردن (ك). ئاوردن (فن) (J. 23 b)
- Esel	- ههر (گ). خهر (فن). پروانه: گوی دریژ. کهر
- Säge.	- ههیری (گ. ز). ئهرری (فن)
- Thon	- ههری (گ. م). خهریک (ك) ههری (J)
- Hase.	- ههروویسه (گ). ههرویش (س) پروانه: کهرویشک:
	- ههر (م) پشگری کرداره بو پیداکرتن و دوویات کردنه وه به کاردیت: دهرۆم: ich gehe, ich werde gehen ههر دهرۆم: ich werde sicher gehen. زۆرجار ((ههر دهرۆم)) وهك ده می دادی به کاردیت.
- nur	- ههر ئه وهنده (م)
- Erde.	- ههرد، ههرده (ئا). زهوی، خاک، ئهرز(ئهر)
- Birne	- ههرمی، ههرمی (م)، هورمۆد (په هله وی)
	پروانه: ئهرمو، ئهرمود (J. 442)
- billig.	- ههرزان (م). ئهرزان (فن) (J. 5)

Weg verlieren verirren	- ری ون کردن:
- Braut	- ژوی، ووی وی (گ) ویوهک (په هله وی) پروانه: بوک
- Wespe	- ژوه ژایلسی (گ) پروانه: زهرده وائسه، زه رگه ته
- anzünden	- ویخستن (ئا)
- Zufällig	- وهها هه لکه وت (م)
- Weide (salix)	- وی (س. گ) پروانه: له وهر (J. 65)
- Wald	- ویشه، ویشه (ز) بیشه (فن) (J. 66)
- Furt	- ویبایر (ز). گودار (فن) (J. 58) پروانه: بوار
- grosse Sieb.	- ویژینگ (ز) بیژینگ (م)
- Gurke	- هاروی (م)، ئاروی
- Geschrei	- هاوایر (ئا) هاوار (م). هاوار (J) ۴۵۴
- Onkel	- هایلو (س). خالو (فن) پروانه: خال (ئهر) (J. 149). برای دایک
- Tante	- هاله (س)، خاله ه (فن) پروانه پوور: خوشکی دایک
- Kommen	- هاتن (م) دیم: ich komme هاتم: ich kam هاتوه: gekommen فرمان: وهره، وهرن هاتن: ئا، گ، ی، ك (J. 437)

	ich wähle	هه‌لده‌بژیرم:
	ich wählte	هه‌لم بژارد:
	gewählt	هه‌لبژیراوه: هه‌لبژیردراوه:
- Fetter käse		- هایله، هاله (ز). هه‌لییاک (فن) جۆره په‌نیریکه له شیر و تویتۆ دروست ده‌کری.
- Adle.		- هه‌لۆ، هالۆ (م) (م). تۆلو (س) ناله (J)
- aufwecken		- هه‌لستاندن (م) هه‌لی ده‌ستینم: ich wecke auf هه‌لم ستان: هه‌لمه‌ستان: ich weckte auf هه‌لستینراوه: auf geweckt بروانه: هه‌لستان: (J)
- auf hängen		هه‌لئوسین، هه‌لئوسین (م) ده‌می ئیستا: هه‌لده‌واسینم ده‌می رابوردووی ته‌واو: هه‌لماواسی، هه‌لمواسی؛ پارتیتسیپ: هه‌لئواسراوه. هه‌لئواسهر: aufhängend (J. 449)
- Ei		هیلکه (م) هیلکه (م) بروانه: خایی، هیلک (J)
Das Huhn hat heute ein Ei gelegt		ئه‌ورۆ مریشک هیلکه‌ی کرد (م): هیلکی (گ)
- Flucht		- هه‌لات (م)
- Fliehen		- هه‌لاتن (م)

- Hirse		- هه‌رزن (م). ته‌رزن (فن)
- Wolle		- هیره، هیره (ئا). هیری (J): خوری
- Geschrei		- هه‌رایبی (خ). هه‌وار. هاوار (ئا)
- er verdaut (J. 446)		- هه‌زم نای کهر و (س). هه‌زم (ته‌ر)
- gestern		هزییکه، هیزییکه (گ) هیزه (س): دوینی:
		بروانه: (J. 432. Tomaschek, Pamir-Dial-18) (واته زاراوه‌ی زمانی په‌میر)
- Leicht		- هاساین، هاسان (م). ئاسان (فن) (J. 8)
- Eisen		- هه‌سن (ئا) ئاسن، ئاهن (فن) (J. 439)
- Pferd.		- هه‌سپ (ئا)، ته‌سپ، ته‌سپ (فن) بروانه: وڵاخه به‌رزه
- Knochen		- هیستی (ئا). بروانه: ئیسک. ئیسقان (J. 444)
- Pflug		- هه‌ش هه‌ش (س). خه‌ش (فن)
- Weintraube (J. 26)		- هیشوو (م)
		- هیفته، هه‌فتی (م): واته هه‌شت یه‌کی باتمانیک که ده‌کاته ۵ پاوه‌ندی روس. بروانه: مه‌ن
- Suppe		- هه‌لیمایوم (م). هه‌لیم (ته‌ر). فن. ئاو:
- täuschen		- هه‌لیخه‌له‌تانندن (م) ده‌می ئیستا: هه‌لی ده‌خه‌له‌تینم ده‌می رابوردووی ته‌واو: هه‌لم خه‌له‌تاینند پارتیتسیپ: هه‌لخه‌له‌تینراوه (J. 158. 287)
- Wählen (J. 50)		- هه‌لبژاردن (م)

دەمی ئیستا: هەلدیم، هەلدیم
 دەمی رابوردووی تەواو: هەللاتم
 پارتیتسیپ: هەللاتم (J. 58a,21)
 - anschwellen, aufschwellen - هەلئسان (م). ئاماسیدەن (فن)
 دەمی ئیستا: هەلئەسپ
 دەمی رابوردووی تەواو: هەلئەسپ
 پارتیتسیپ: هەلئەساو
 - rupfen - هەلئەندن (م). کەندەن (فن)
 دەمی ئیستا: هەلئەکەنم
 دەمی رابوردووی تەواو: هەلئەکەند
 پارتیتسیپ: هەلئەکەندراو
 - es geschieht, es fällt vor - هەلئەکەوی (م)
 بروانە: هەلئەکتین، هەلئەکتین (J)
 - auf nehmen - هەلئەگرتن (م) (J. 450)
 هەلئەگرە: - nimm es
 بیئە: - bring es
 راستییەکە: بیئەنە وەك له فارسی نویدا: - وەردار بییار.
 - wiege - هەلئویرەکی (ز). بروانە: بیئەن، لانک،
 بیئەنە:
 - Schaukel (فن) هەلئوچین: راژاندن:
 - Baumwollenreiniger - هەلئەلاج (ز): ئەو کەسەییە لۆکە
 دەکاتەو:
 فارس بەو کەسە دەلئە له دئیەووە بۆ دئیەکی تر دەچی، دئیەووە، ئەووەی بە
 گوندەکاندا دەگەرئ.
 - Neumond - هیلایل، هیلال (م) (ئەر)

دەمی ئیستا: هەلئیم، هەلئیم
 دەمی رابوردووی تەواو: هەللاتم
 پارتیتسیپ: هەللاتم
 هەللاتن، هیلاتن (J. 448)
 - brach - هۆلاکۆی (م)
 (J. 272,b) braches Feld
 زەوی هۆلە کۆ
 - Loch - هۆل (س). بروانە: هۆل، کول
 - به ئەلئمانی: höhle: هۆلە
 به ئینگلیزی: هۆل Hole.
 - gleiten - هەلئەلیسکان (م)
 دەمی ئیستا: هەلئەلیسکیم.
 دەمی رابوردووی تەواو: هەلئەلیسکام
 پارتیتسیپ: هەلئەلیسکاو (J. 236 b, 33)
 - reiben - هەلئەسوتن (م)
 دەمی ئیستا: تی هەلئەسووم
 دەمی رابوردووی تەواو: تپم هەلئەسوو
 پارتیتسیپ: تی هەلئەسوراو. (J. 248)
 - aufstehen - هەلئەستان، هەلئەستان (م)
 هەلئەستەم: ich stehe auf
 هەلئەستام: ich stand auf
 - هەلئەستاو: (J. 444 aufgestanden)
 - Stolpern - هەلئەنگوتن (م) بروانە: ساتمە،
 ساتمە بردن:
 دەمی ئیستا: هەلئەنگووم

- Bienenkönigin - ههنگ^(۳۷) (م)، هینگ (J) ههنگوی. ههنگوین.
ههنگوین: Höning
- Feige - ههنجیر (م). هژیر (J). نهنجیر (فن)
- Schafstall - هۆل (م) پروانه: هۆله مەر. ناغەل
- blond - هول (ز)
- Luft. Wetter - ههوا (م).
- ههوا چاقه: (J. 454) das wetter ist Schön
- Joch - هویا (ز). پروانه: نیروئاموری جووت
- weben - هۆندنهوه (م)
دهمی ئیستا: دههۆمهوه.
دهمی رابوردوی تهواو: هۆندمهوه
پارتیتسیپ: هۆندراوهوه.
- Flechten - هونان (J. 456)
- Wachtel - ههوارده (م) (J. 430) پروانه: بالنده
- Blut - هوین، هون (گ). پروانه: خوین. خون
خون (فن) (J. 165)
- هۆر (گ.م.ز): شیوهی تیپو کیسه و
جهوالله له موو دروست دهکری.
پروانه: جیهور (J. 122 ?)
- anstrengen - ههول دان (ك- سهقر). هۆلهکی (فن)
- Hof - باولی (تاخ) ئاولی (ت) (J. 146)

(۳۷) وشه ئەلمانیهکەى نووسەر مانای - شازنی ههنگ تهگهیهنی.

- dreschen, Lärm machen, Schreien - هول کردن (گ)
پروانه: گاله گال، قیره قیر، قیژه قیژ. (J. 449b)
- grosser Lärm - ههلا ههلا (م): دهنگه دهنگ
- Pflaume, Pfirsich. (J. 450) - ههلوی (م.گ). ئالو، هۆلو (فن)
- Anstrengung - هایلە پهلای (گ)
- Ellenbogen - بوونشک (تا). ئانیشک (J. 23)
- Stirn - ههنیی (تا). پروانه: تهوئیل. (J. 23)
- aus Haut - ههنباینه (گ، ل، ز، م). ئەمبان (فن)
پروانه:
- Verfertigter Sack - هه مبانە، هه مانە. (J)
له شیوهی تووره که و کیسهیه له چهرم و پیستی ئازهل دروست دهکری.
- Senden - هه نایردن، هه ناردن (گ) پروانه: ناردن
- Wessen (J. 439) - هانی کی (گ) پروانه: هی کی، ئی کی.
- alle. - هه موو (م). هه مه (فن) پروانه: گشتی
- Überall (J. 451 a) - هه موو جییه (م)
- wenig. (J. 452) - هه ندیک، هه ندهک (م). ئەندهک (فن)
- dort - هه ندی ه (تا): له دوو بهش پیکهاتوه:
- Locativ- AFFix - هه ن+پاشگر (ئاوه لکاری) شوین
- Stimme - هی نا، هه نای (ز). (خونیا- فن-،
خوناک، په هلهوی)
- Fett - هه ملیک (ز): پروانه: - وهرکی هه ملیک:

رۆنی مەر

- dieser - يه (ز) پروانه: ئەمه، ئەوه، يى (ك)
- waise - يه تيم (م). يه تيم (ئەر) پروانه: هه تيوو، هه تيم
- Leim - يه پچکه (م) (ت). J
- Gott - يه زدان (گ)
- Gott dein Freund - يه زدان يارت: خوات له گهل:
- Oder Adieu - يا خود خوا حافظت بى
- der Wallach. - ياخته (م.ز). ناخته (فن)
پروانه: يه خته: ئەسپى خه سينراو (J. 3)
- Gerste (J. 121) - يو (گ). يه (س). جو (فن)
- grobes baumwollens Zeug - يو مە (س). جامى (فن)
- ein Kleiner Jagdhund - يووز (م). يوز (فن)
پروانه: سه گى راو.
- der das Joch am Pfluge - يوزين (ئا). يوج، يوخ (ف)
- befestigende Lederriemen - واته (قايشيکه له چهرم دروست کراوه کاتى جووت کردن و زهوى کيلان نيرو
نامورى پى دهبه ستري).

- Wiedehopf - هوب هوپى (ئا). پوپو (فن)
به فەرهنسى دهوترى: huppe.
(جوژه بالنده و مه ليکه)
- Teig - هه وير (ئا). خه مير (فن) (J. 448)
- Lagerplatz, Lager - هوى وه (ئا) (J. 24)
- Ei - هيك (ئا) پروانه: هيلکه، خايى
(J. 458)
- hinlegen - هشتن، هه شتن (گ) (J. 445)
- werth sein, kosten - هينان (م)
دهمى ئيستا: ديم
- bringen - دهمى رابوردووى تهواو: هتد وه هينان:
- Mond - هيو (ئا). پروانه: مانگ (J. 457)
- morgen - هيا (س) پروانه: سبه ينى
- Butterschlauch, Haut - هيزه (ز) پروانه: خيگه
- holen, bringen - هينان (م). نايين، هاوردن
دهمى ئيستا: ديم
رابوردووى تهواو: هينان
پارتيتسيپ: هينراو
- heiraten, Faru nehmen - پروانه: ژن هينان:
- Nest - هيلانه، هيلانه (م) (J. 450)
- Sieb - هيلهك (م) ئيلهك (فن)
- Hüfte - هيت (ئا) (J. 146)
- eilf - يانزده (گ) پروانه: يازده، يانزه،
يانگزه

بهشی دووهر

چهند تییینییه کی زمان و ریزمان

یو: پهره گرافی: ۶۱

Ju. Para. 61

ناو:

له ناوچهی موکریاندا، بۆ پیکهینانی کۆی ناو: (نان) به کار دیت:

- دار: داران Baum, Bäume (م)

- پیاو: پیاوان Mann, Männer

له زارو دیالیکته کانی تر دا: -- ها - (فن) به کار دیت له گهل: گهه:

- پیا: پیاگهه Mann- Männer (ک)

له ناوچهی سنه^(۱) دهوتری:

ئادهمی گهل: Menschen (Ju- 123)

Ju. Para. 62.

یو: پهره گرافی: ۶۲

پیکهینانی ده م: Bildung der Kasus:

دراوه پاژ Genitiv له موکریان به یارمهتی شهو راناوی گهیه نهره ی^(۲) ((ی)) پیک دیت که کهوتۆته نیوان ناوو شهو وشهیهی تر که به دوایدا دیت له رسته کهدا بۆ نمونه. شهو راناوه به م شیوهیه ده رده کهوی:

ی، ی، ئی، هتد:

سهری من: mein Kopf

شهسپی من: mein Pferd

له مالی خۆی: in sein eigenes Haus

پاشگری (را) بۆ بهرکاری به یاریده ده در Dative ههروهه بۆ بهرکاری بی یاریده ده در Akkusativ به کارناهیتری.

تاک کۆ

دووژمن Der Feind دووژمنان die Feinde

ئی دووژمن des Feindes ئی دووژمنان der Feinde

به، وی دووژمن dem Feinde به، وی دووژمنان den Feinden

دووژمنه که den Feinde له دووژمن vom feinde

دووژمنه کان die feinde له دووژمنان Von den Feinden

لیره دا ده می بهرکاری بی یاریده ده به هۆی به کارهینانی که یاخود ك داده ریژی. له م زاروه و له زاری گۆرانیشدا ههروایه. بروانه: رسته ی: ۲۹، ۳۷، ۵۳.

Ju. Para. 53, 16

یو: پهره گرافی: ۵۳، ۱۶

پاشگری بهرزکردنه وهی ئاوه ئناو Komparativaffix: به: (تر) ده بی، به لام له زمانی کوردیدا سۆیه رله تیف نییه و بهرگۆی ناکه وی. بۆ نمونه:

بچووک: kleiner بچووکتتر: kleiner

گهوره: gross گهوره تر: grosser

(۲) راناوی گهیه نهر له جیاتی وشه ی ئه لمانی: - Relativpronomen به کارهاتوه.

(۱) سنه پایتهختی ناوچهی کوردستانی فارسه. کهوتۆته باکووری هه مه دان و کرمانشاه. پیی ده گوتری: سه نه ندج، ناوه که ی کورت - کراوه ته وه بۆ: سنه، سه حنه شاره دییه که (گوندیکی گه وره یه) کهوتۆته نیوان هه مه دان و کرمانشاه وه. دوو قوناخه ری له یه که وه دووره. ه. ش.

- ۸۰- ههشتا دوم (م). ههشتادوم (فن)
- ۹۰- نهوه دووم (م). نهوادووم (فن).
- ۱۰۰- سه ته م (م). سه دووم، سادووم (فن).

Ju. Para 65.

یو- په ره گراف: ۶۵
راناوه که سییه کانی که سی یه که م:

	تاک	کۆ
Nom	ناو: ئەمن. من	ئیمه، ئەمه
Gen.	دراوه پال: ئی من، ئی من	ئی ئیمه، ئی مه
Dativ.	به رکاری به یاریده: له من. له ئەمن	له مه
Akk	به رکاری بی یاریده: ئەمن	ئیمه

Ju. Para. 66.

یو: په ره گراف: ۶۶
که سی دووم- راناوه که سییه کان

	تاک	کۆ
Nom.	ناو: ئەتو	ئیه
Gen.	دراوه پال: ئی تو، هی تو	ئی ئەنگۆ، ئی ئیه
Dativ.	به رکاری به یاریده به تو، به تو	به تو، به ئیه
Akk	به رکاری بی یاریده ئی توو	ئیه

Ju. Para. 64.

یو: په ره گراف: ۶۴

ژماره ی کوردی وه ک فارسی وایه جگه له م ژمارانه ی خواره وه:

دوو: کوردی	دۆ	فارسی
چوار: کوردی	چه هار	فارسی
پینج: م	بهنج	(فن)
حهوت: م	ههفت	(فن)
نۆ: نوو: کوردی	نوھ	(فن)

ئەوی سه رنج راده کیشتی ژماره کان به گشتی به پیتی ه: H کۆتاییان دیت:

چوارده ه	چه هارده ه
حه فده ه	هه فده ه
چل، چیل	چهل
شیست، شهست	شست
سه ت	سه د
دووسه ت	دوو یست
ههزار و دوو سه ت و نۆ	۱۲۰۹
۱- ئەوهل، به ری (ئا).	ئوهول (فن)
۲- دووه م. دوویه م.	دووم (فن)
۴- چوارووم.	چه هاروم (فن)
۵- پینجه م (م).	پهنجوم (فن)
۷- ههوته م (م).	ههفتوم (فن)
۹- نۆیه م (م).	نۆیوم (گ). نۆهوم (ف)
۱۰- دهیه م (م).	داهوم (فن)
۷۰- ههوتایدوم (م)	ههفتاهوم. ههفتادووم (فن)

کتیبه کهم، کتیبه که مان و، کتیبه که تان. ناوو دۆخی بهرکاری بی یاریده.

Ju. Para. 70.

یو: پوره گرافی: ۷۰.

Reflexivpronomen

رانای خوئی

مورکیان (م)	گۆران (گ)	فارسی نوی (فن)
ئەمن، خۆم، بۆخۆم	ئیشته ئم	مەن خود، خودەم
ئەتوو، بۆخۆد	ئیشته نیت	توو، خود، خودەت
ئەو، بۆخۆی	ئیشته نیش	ئو، خود خودەش
ئیمە، بۆخۆمان	ئیشته ئمان	ما، خود، خودمان
ئەو، بۆخۆتان	ئیشته نتان	شوما، خود، خودتان
ئەوان، بۆخۆیان	ئیشته نشان	ئیشان، خود، خودشان

Ju. Para. 71.

یو: پوره گراف: ۷۱

Pronomina demonstrative

رانای نیشاندا

واته: کۆ و تاک: diese, jener, diese, jene

له مورکیان: ئەو:

جاریکیان گویم لی بوون یه کیک وتی:

- ئەو ئەسیان diese pferde له جیاتی ئەو هی بلی:

- ئەو ئەسپه کان jenepfere

له وه دهچی ئەمه ههله یهک بووی!

Ju. Para. 72.

یو: پوره گراف: ۷۲.

Pronomen relativum

رانای گه یه نهر

له مورکیان دهوتری: ئە گه روا:

Ju. Para. 67

یو: پوره گرافی ۶۷

که سی سییه م.

تاک	کۆ	ئەو
Nom.	ئەوان	ئەو
Gen.	ئە ئەوان	دراوه پال: ئە ئەوی
Dativ.	بەوان، لەوان	بەرکاری بە یاریده: بە ئەو. لەوی
Akk	ئەوان	بەرکاری بی یاریده: ئەویان

Ju. Para. 68.

یو: پوره گرافی: ۶۸

راناو هه سییه کانی به پاشگره وه به دهگه من له ناوچه ی مورکیاندا

به کارده هیتری:

م. ت. ش. مان. تان. شان.

- ئە گه مالم بوو: Wenn mir ein Haus ware

Wenn ich ein Haus hätte.

چ- خه به ریتته؟ Was ist dir? Was machst du?

مه یلش نه شود (فن) er wollte nicht es war nicht sein wunsch

Ju. Para. 69.

یو: پوره گراف: ۶۹

له مورکیان، رانای خواه نیه تی به م جۆره پیک ده هیتری:

۱- راناو هه سییه کان له دۆخی دراوه پالدا.

۲- پیشگری راناو یه کان. وهك. م. ت. ی. مان، تان، بیان،

- کتیبه م، کتیبه ت، کتیبه ی، کتیبه مان، کتیبه تان، کتیبه بیان.

- mein, dein, usw. Buch:

ئەمانه له مورکیان به م جۆره ده گوترین: mein, unsere ihre Buch, Bücher,

zufällig - وهها هه لکهوت، له ناکاوا، بهرینکهوت
 wie, Welch - چلۆن، چۆن
 Nur - ههر تهوه ننده
 Sehr - زوور. زۆر. فره، مشه،
 Wenig - هه نديک، هه ندهک، ته ندهک (فن)
 Zusammen - پيکهوه
 danach - لهوئ پاش. پاشی
 weitem - له دوور
 draussen - له دهرهوه، له دهر
 unten - خوارهوه، ژیرهوه
 da, dort - تهویندهر
 darin - نیو، ناو
 oben - بهره ژوور
 hie und da - لهوئ- لیڤه
 hinterher - له دوايي، له پاشان
 hier - ئیڤه
 jenseits - تهولا،
 bis jetzt - تا تهوئستا، تا ئیستا
 hier - لیڤه
 wo - کوئ. کوجا (فن)
 überall - هه نووجی، هه مووجی، هه نهجی (فن)
 entgegen - بهرانبهر. بهرامبهر. بهرابهر (فن)
 nochmals - دیسان، جاریکي تر، جاریکي دی
 einmal - جاریک،

der, wer, welcher - تهو، کئ، هی کئ:
 der Mann, welcher gestorben ist. - تهو پیاوه ته گهروا مردووه:
 Ju. Para. 73. - یو: په ره گراف: ۷۳.
 Prohomena interrogativa - راناوی ئامرازی پرس
 was, welche- wer welche. - له موکریان: چ: کامه: کیهها:
 Ju. Para. 74. - یو: په ره گراف: ۷۴.
 Pronomina indefinite - راناو و ئامرازی نه ناسین
 له موکریان:
 .Jemand - کهس:
 .Keiner - هیچ کهس:
 .nichts - هیچ:
 Ju. Para. 75. - یو: په ره گراف: ۷۵.
 Adverbia - ئاوه لکار
 له موکریان:
 darum - بهو سه به به (تهر. ت)
 gut - چاک، باش، خاس
 bequem - دینج، دنج
 Leicht - هه سان، هه سان، ئاسان
 gern - له دل، به دل. تهز دل (فن)
 vergeblich - به تال (تهر)
 gezwungen - به تو بزبی

naktwerden, auskleiden	-	رووت بوونهوه:
brechen	-	رشانهوه
verbergen	-	شاردنهوه
weben	-	هۆندنهوه
auslöschen	-	کوژاندنهوه
umkahren	-	گێرانهوه، گهپانهوه:
Lecken	-	لستنهوه

ئهم کلکه (وه) له هه موو دهم و له لای هه موو که سیك دهرده کهوی.

کردار: Verba.

۱- فارسی نوی: کردن: machen		
-	دهمی ئیستا	موکری (م)
-	ده کهم	مه کهرم
-	ده کهی	مه کهری
-	ده کا	مه کهرۆ
-	ده کهن	مه کهرام
-	ده کیی	مه کهرید
-	ده کهن	مه کهرین
-	رابوردووی بهردهوام	دهمی ئیستا
-	ده مکرد (م)	بمکهه (س)
-	ده تکرد (م)	بدکهه (س)
-	ده یکرد (م)	بیشکهه (س)
-	ده مانکرد (م)	بمونکهه (س)
-	ده تانکرد (م)	بتونکهه (س)
-	ده یانکرد (م)	بیشونکهه (س)

Spät	-	دیرهنگ، دیرهنگ، دیر (فن)
dieser Tag	-	ئه ورۆ، ئه مرۆ، ئه مرۆز (فن)
(J) gestern	-	دوینه، دوینی، دوی، دۆنی
Voriges	-	پاره که، پار (J).
Schliesslich	-	تهواب، تهواو
damal	-	له و هقتی، ئه و هخته، جاران
warum	-	بوچی، بی چه (فن)
Ja.	-	ئه ری، به ئی، ئا، ئه ری (J)

یو: پهره گراف: ۷۷. Ju. Para. 77. ئامرازه کانی په یوه ندی Präpositionen

-	به:	zu	به رکاری به یاریده
-	تا:	bis, zu	
-	نیو، ناو:	in, innerhalb	
-	پیکه وه، به یه که وه:	mit	
-	بی، بی:	ohne	
-	خوار، ژیر	unter	
-	ژوور	innerhalb	
-	جور	über	

چهند تیئینییه که دهر باره ی: یو: پهره گرافی ۸۲. ۱۸۱. وه- که وه ک کلک وایه و سه ر له پیاو ده شیوینی هه موو کرداره کانی له زاری موکریاندا ده کری به وه- یا خود به بی وه- گهردان بکرتن Konjugation ته نیا هه شت کردار نه بی که ده بی هه همیشه پاشگری وه- یان پیوه بی:

-	خولاندنه وه:	drehen
---	--------------	--------

کردوویه (م)	۲- چگن (گ).	چووم (نا)	شوودهن (فن).
دهمی ئیستا:			
- مه‌یشم (گ)	- مه‌یشی (گ)	- مه‌یشم (س)	- مه‌یشی (س)
- مه‌سوو (گ)	- مه‌سوو (س)	- مه‌سوو (س)	- مه‌سوو (س)
- مه‌شان (گ)	- مه‌شید (س)	- مه‌شید (س)	- مه‌شید (س)
- مه‌شین (گ)	- مه‌شین (س)	- مه‌شین (س)	- مه‌شین (س)

دهمی رابوردووی ته‌واو:	Perfektum
- چگم، چگیم (گ)	چیم (ك)
- چگی، چیگی (گ)	چیت (ك)
- چگو، چیگو (گ)	چی (ك)
- چگان (گ)	چینن (ك)
- چگید (گ)	چین (ك)
- چیگین (گ)	چیگین (ك)

فرمان:	Imperativus.
- بیشو، بشو (گ).	بیشه (س) بیچو (ك)
- بیشو، بشو (نا)	بیشه (س) بیچو (ك)

دهمی رابوردووی ته‌واو	Perfektum:
- کردم (م)	- کیردیم (گ)
- کردیی (م)	- کردی (گ)
- کرد (م)	- کیرد (گ)
- کردمان (م)	- کردام (گ)
- کردوو، کردتان (م)	- کردید (گ)
- کردیان (م)	- کردین (گ)

دهمی دادی: Futurum

- گهره‌کمه بکه‌رم (گ):	es ist mir nötig, dass ich tue:
- گهره‌کته بکه‌ری (گ). پیتی -ت- ی گهره‌ک؟	
- گهره‌کشه بیکه‌رو (گ).	
- گهره‌کمانین بیله‌رام (گ)	
- گهره‌کتانی بیکه‌رید (گ)	
- گهره‌کشین بیکه‌رین (گ).	

فرمان:	Imperativus
- بیکه (م)	بکه‌ر (گ)
- بیکهن، بکه‌ن (م)	بیکه‌رید (گ)
	-

پارتیتسیپی رابوردووی ته‌واو	Partiz. Perf.
کراو (م)	
پارتیتسیپی دهمی ئیستا	Partiz. Präs.

۳- نویسن:

نویسن (ثا)	نویسن (م)	Schreiben (فن)
دهمی ئیستا	رابوردووی ته واو	نهویشتهن (فن)
ئهزنویسم (ثا). ده نووسم (م):	من نهویساند (ثا). نووسیم (م)	
تهنوویسیه (ثا). ده نووسی (م):	ته نهویساند (ثا). نووسیت (م)	
ئهزنویسیه (ثا) ده نووسی (م):	ئهو نهویساند (ثا). نووسی (م)	
ئهزنویسیام (ثا) ده نووسین (م):	ئهز نهویساند (ثا). نووسیمان (م)	
تهن نوویسیه (ثا) ده نووسین (م):	تهن نهویساند (ثا) نووسیتان (م)	
قان نوویسیه (ثا) ده نووسن (م):	قان: نهویسانه (ثا) نووسییان (م)	
ناکردن: نا نووسم:	ناکردن: نه نووسی	

دۆخی ناو- بکه	Subjektiv
(م) بنووسم. ناکردن: ناينووسم	
- (م) کاشکی (کاشکی) نووسیام:	Hätte ich doch geschrieben
بهت، بامان، باتان، بایان.	
- (م) کاشکی ^(۳) نه نووسیبا، کاشکی نه نووسیوو:	
	Hätte ich nicht geschrieben.
- بۆچ نه نووسی:	

Warum habe ich nicht geschrieben.

۴- فارسی نوی: بوودهن:

دهمی ئیستا: (م) ده بم. ده بای. ده بی. ده بن. ده بن.
فرمان: بیه، بین، (گ): بۆ. (ک). بوو.
پارتیتسیپ: بوویه
رابوردووی بهردهوام: (م): ده بورم. (ثا) ده بیم.
رابوردووی ته واو: (م) بووم. (ثا) بوومه. بیم. (گ) بیم. (ک) بیم.

(م) بووی	(ثا) بووی. بیی	(گ) بیی	(ک) بیت
بوو	بوو، بی	بین	بی
بووین	بووین، بین	بیام	بیمان
بووین	بووید، بیید	بییهه	بیتان
بوون	بوویند، بییند	بیین	بین

(۳) وشه ئەلمانیه که ی نووسەر بهرامبەر به کاشکی- کاشکه- مانای خۆزگه و پریا ده دات. -وهرگیتر-

فرمان	رابوردووی بهردهوام
(م) بنووسه. (ثا) بنوویس	(م) ده مانووسی. (ثا): مه ده نوویسی
(م) بنووسن. (ثا) بنوویس	(م) ده تنووسی. (ثا): ته نووسی
ناکردن: مانووسه. مانووسن	(م) ده نووسی. (ثا): ئه نوویسی
پارتیتسیپی رابوردووی ته واو	رابوردووی بهردهوام
	(م) ده مانووسی. (ثا) ئه نوویسی
نوسراو (م). نهویسی (ثا)	(م) ده تان نووسی. (ثا) تهن نوویسی.
ناکردن: نه نووسراو	(م) ده یان نووسی. (ثا) قان نوویسی

Plusquamperfkt دهمی رابوردووی دوور

(ثا) من نهویسیوو. (م) نووسیوووم. ناکردن: نه نووسیوو:-
نهت، نه، نه مان، نه تان، نه یان نووسیوو.

۵- فارسی نوی: ههسته ن:

دهمی ئیستا:

ناکردن	(م)	(ك)	(گ)	(ئا)
نیم	هه م	هه م	هه م	هه یه
نی	هه ی	هه ی	هه ی	هه یی
نییه	هه ییه	هه ییه	هه ییه	هه ییه
نین	هه یین	هه ییمن	هه ییه م	هه یین
نین	هه یین	هه یین	هه یی	هه یید
نین	هه ن	هه ن	هه ن	هه ییانند

دهمی ئیستای بی یاریده ده:

(م) هه م بی

هه ت بی

هه ی بی، هه ی بی

هه مان بی

هه تان بی

هه یان بی، هه یان بی

رابوردوی ته واو:

(ئا) هه نیم

هه نی

هه ن

هه نیم

هه نی

هه نان

۶- شوه دن-ی فارسی نوی له زاری (س) (پ) (گ) (پا) دا وهك: warden,

gehen به کار دیت

دهمی ئیستا:

(پا)	(گ)	(س)
هه شه ه	هه ووم.	هه شه ن
-	هه ووی.	هه شه ی.

Konditionalis

دهمی ئیستای بی یاریده ده:

(ك) بووم	(گ) بووم	(م) رییم ^(۴)
بت	بووی	ده بیی
بووت	بووت	ده بی
بووییم	بووییم	بین
بوویین	بوویین	بین
بوون	بوون	بین

Futurum.

دهمی دادی

(م): ده بم، ده بی، ده بیی، ده بین، ده بین. ناکردن: نایتم.

(فن): بو ده، باشیم. (م) بووم.

(۴) له شوه دندا (Sein, Werden) هه ر به م جو ره یه. له زاری (گ. پ. س. پا) دا مانای رویشتن ده دات. بو نمونه کرداری ره فته ن: gehen, له جیاتی warden به کار دیت. لو ره کان ده لیتن:

- هه وا سارد مه رده (مه ره وده. فن). Das Wetter wird Kalt

- هه وا سارد ره فت. ... ist Kalt geworden

له زاری مو کریان - رییم - له جیاتی ich würde به کار دیت و وشه که له فارسی نوییه وه هاتوه.

له زاری (خ) دا ئەم فۆرمانه بهرگویی ده که ون: مه رده م. مه ریت... هتد. بو نمونه: نه خو ش مه رده م ich

werde Krank. یا خود نابوت مه رده es wird Schlecht. هه ره وک له زمانی ئینگلیزی دا

ده گو تری: he has gone bad: ئەم دوو وشه ی دوایی له لایهن تور که دیوه ره کانه وه به کار دیتن.

نابوت (فن): نا- بوود = بی که لک، بی سوود، خراب مایه پووچ. هتد. واته unnutz,

unbrauchbar, Schleht

دهیدن - مهویت. ته گه لوو.
 دهیدنه - مهویم. مهووم، مهشوو. ته شم، ته شیم
 هه دد. هه دید. هه دهنند - مهود، مهوید. ته شید، ته شد
 هه دهنند - مهوین، مهون. ته شه ند

پارتیتسیپی رابوردوی تهواو:

(م) دام، دهت (دات)، دای، دامان، دهتان (داتان)، دایان.

(م) ناکردن: نه مدا، نه تدا، نایدا، نه مان، نه یان

دهمی رابوردوی تهواو نه بوو:

(م) ده مدا. ناکردن: نه مده دا (س) هیمدا، همدا
 - هیدا، هشدا، هموندا
 هتوندا، هشوندا

فرمان:

(م) بیده، بده، بدن. ناکردن: مهیده. (س) هدی

پارتیتسیپ:

م: دراو.

ناو:

دهمی رابوردوی دوور

دابووم. ناکردن: نه مدابوو

Konditionalis

ناکردن: نه م دابی. نه م دابی.

ناکردن: نه م دابی.

۸- فارسی نوی: نامه دن: هاتن: Kommen

دهمی ئیستا:

(س) منایم، ناییم، نایی، ناییو، نایید، نایند

ته شوو له زاری (س) دا به مانای: تهو دهچی، دهروا ergeht. له (پا) دا ده بی به هیشتو.

Imperfektum

دهمی رابوردوی تهواو نه بوو:

بیشان (س)

بیشوویه

بگله، بیگیله: بیشوو: واته: دهروا: ergeht

بشم، بیشیم

بیشووید، بشووید

بشووینه ند

فرمان:

بیشو، بشو (گ)

ویشو (پا)

(س) بشوو، بیشو

۷- فارسی نوی: داده ن: دن (م) مانای geben

دهمی ئیستا

(س) هه دان

ناکردن: نایده م

(م) دهیده م

هیده، هه ده

دهیده ی

هه دوو

دهیدا

هه دم، هه دیم

ناکردن: نایده یین

دهیده یین

رابوردوی تهواونهبوو:

(س) بووی مایان، بووی مایه، بووی مه، بووی ماییم: ید، یند

فرمان:

(س) بوویره.

۹- فارسی نوی: خووردهن: خواردن: Essen

دهمی ئیستا:

(س) ئایخوردان ئایخوره، ئایخورو، ئایخورد، ئایخورهند

رابوردوی تهواونهبوو:

(س) بمخاه، بدخاه، بشخاه، بیموخاه، بتوخاه، بیشوخاه

فرمان:

(س) بخور، بیخور.

۱۰- فارسی نوی: فروختهن: فروشتن.

دهمی ئیستا:

(س) ئهی هروشیان-ی، یو، یم-ید، ههروهها: (م). دهفرووشم.

رابوردوی تهواونهبوو:

(س) بموی هیروت، بیدهپروت، بش-بهموون- بهتوون- بیشوین- هروت.

فرمان:

(س) بهپروش.

رابوردوی تهواونهبوو:

(م) دهم فرویت، دعت، دهی، دهمان، دهتان، دهیان فرویت.

پارتیتسیپ:

فروی توویه.

Sprechen

۱۱- فارسی نوی: گوفتهن:

(س) ئاوهژان-ی، یو، یم، ید، ههروهها (پا): ههوهژی.

(ز) مووشین: Sie sprechen

رابوردوی تهواونهبوو:

(س) بموا، بت، ئهش، بموون، بتوون، بشوون، - وا (پا). ئموات.

فرمان:

(س) بیوه. (پا): وا

ankommen

۱۲- فارسی نوی: رهسیدهن^(۵):

دهمی ئیستا:

(س) ئهی رهسان- ئی، یی، یو، یم، ید، ئهئند.

رابوردوی تهواونهبوو:

(س) بی رهسایان، بیرهسای، بیرهساه، بیرهسایم، ید، ئهئند.

فرمان:

(س) برهسا.

Senden

۱۳- شانندن (ئا).

دهمی ئیستا:

(ئا) ئهز دهشینم

رابوردوی تهواو:

مشایند

(۵) ئه و شه ئه ئمانیهی بهرامبهر (رهسیدهن) نووسراوه مانای- هاتن- دهات. -وه رگیتر-

پارتیتسیپ:

شاندوو

رابوردووی تهواونهبوو:

شاندوو

فرمان:

بشيوو

Bringen.

۱۴- ئانين (ئا).

دهمی ئیستا:

(ئا) ئەز تنم، تینیم. پروانه:

(م) ئەز دینیم.

رابوردووی تهواو:

میایینی.

فرمان:

واينه

رابوردووی	دهگريام	دهلهرزيم	دهمهيتنا	دهمحوو	دهم شويشت	دهمردم
تهواو نهبوو	نهدهگريام	نهدهلهرزيم	نهدههيتنا	نهدهجوو	نهدهشويشت	نهدهمردم
رابوردووی	گريام	لهرزيم	هيتنا	جووم	شويشتم	مردم
تهواو	نهگريام	نهلهرزيم	نههيتنا	نهجوو	نهشويشت	نهمردم
ناو-کردار	بگريم	بلهرزم	بيهيتم	بيجووم	بيشوم	بمردم
	نهگريم	نهلهرزم	نهيهيتم	نهيجووم	نهيشوم	نهمردم
ئيستاي بي	گريابم	لهرزيم	هيتنا	چووم	شويشتم	مردبام
ياريددهر	نهگريابم	نهلهرزيم	نههيتنا	نهجووبی	نهشويشتم	نهمردبام
دهمی	گريابووم	لهرزيبووم	هيتنابووم	جووبووم	شويشبووم	مردبووم
رابوردووی دور	نهگريابووم	نهلهرزيبووم	نههيتنابوو	نهجووبوو	نهشويشبوو	نهمردبووم
فرمان	بگري	بلهرزه	بيهيته	بيجوو	بيشو	بمرد
	مهگري	مهلهرزه	مهيهيته	مهيجو	ميشو	مهمرد
	بگرين	بلهرز	بيهيتم	بيجوون	بيشون	بمردن
	مهگرين	مهلهرز	مهيهيتم	مهيجوون	مهيشون	مهمردن

Ju. Prara. 85.

يو: پهرهگراف: ۸۵

له زاری موکرياندا کو به — ههموو دهبي:

alle Aghas - ههموو ناغايان

alle Staaten - ههموو مهملهکهتان

ههميشه ئاوهلئاو لهگهناو تهبايه.

Ju. Para. 86.

يو: پهرهگراف: ۸۶

Genetiv دراوه پال

دراوه پال به (ی، یی، ئی) بيك دههينري:

۱۷۰

	۲۰	۱۹	۱۸	۱۷	۱۶	۱۵	
چاووگ (م)	مردن	شويشت	جوون	هيتان	لهرزيم	گريان	
	sterben	waschen	kauen	bringen	zittern	weinen	
پارتیتسیپ	مردوو	شوړاو	جوړاو	هيتراو	لهرزيبو	گرياو	
	نهمردوو	نهشوړاو	نهجوړاو	نههيتراو	نهلهرزيبو	نهگرياو	
دهمی	دهمردم	دهشوم	دهجووم	دینم	دهلهرزم	دهگريه	
ئيستاي	نامردم	ناشوم	ناجووم	ناهيتم	نالهرزم	ناکريه	
دادی							

- ۸- هه‌ندیک ئاوی سارد له سه‌ری من ده‌پێژی.
- Er giesst ein wenig Kaltes Wasser auf meinen Kopf.
- ۹- هه‌لگره‌ بینه: ویردار بیار (فن). - Nimm und bringen
- ۱۰- بیگره‌ بینه.
- ۱۱- ده‌ستی ده‌گیرفانی ته‌وی نا.
- Er steckte die Hand in ihre Tasche.
- ۱۲- که‌وش ده‌پیم کرد. - Ich zog die Schuhe an
- ۱۳- خۆم به‌ده‌ستی خولای ده‌ده‌م. - Ich ergebe mich in Gottes Hand
- ۱۴- دل‌م به‌و جوانه‌ی ده‌سووتا: - Ich habe Mitleid mitdem JüngLing
- ۱۵- له‌گه‌ل له‌شکری پادشا ده‌عوای کرد.
- Er Kämpfte mit des königs Heer.
- ۱۶- ته‌گه‌ر من بکوژریم ته‌نگۆ ده‌عوا بکه‌ن.
- فارسی: ته‌گه‌ر مه‌ن کوشته شه‌ویم شوما ده‌عوا کونید
- Sollte ich getödtet werden so kämpft ihr.
- ۱۷- ته‌گه‌ر ئاقل بوای ده‌چالاو نه‌ده‌که‌وتی:
- Wärst du klug, so wärst du nicht in den Brunnen gefallen.
- ۱۸- ده‌یزانی له‌ وینده‌ری دزه‌ک بوو.
- Er bemerkte, dass dort ein Dieb war.
- ۱۹- فکرم کرد بو ته‌و رۆژانه که‌وا رام بردوو.
- Ich gedachte an jene Tage, welche ich verlebte (Passirte).
- که‌وا: (فن): هه‌میشه له‌ دۆخی به‌رکاری بی یاریده‌ ده‌درا ده‌بی.
- ۲۰- هه‌رچ وه‌ده‌ستت ده‌که‌وی ئی تووه‌.

- برای توو dein Bruder
- بابی توو dein Vater
- له‌ مائی خۆی aus Seinen Haus
- ته‌توو قازی دێیه‌ مه‌ی ihr seid Qadi unseres Dorfs.
- بو مائی نوکه‌ری قازی ده‌رۆیی
- er ging in das Haus des Dieners des Richters.
- دارشتنی دراوه‌پال به‌هۆی (مال)ی فارسییه‌وه له‌ زاری موکریانیدا به‌رگۆی ناکه‌وی.
- رسته‌کان له‌ زاری موکریانیدا:**
- ۱- ده‌مانگی سه‌فهدا: نامرازی په‌یوه‌ندی Präposition دووباره‌ کراوه‌ته‌وه‌.
- Im Monat Safer.
- ۲- پێی راسته‌ له‌ پێی چه‌په‌ گه‌وره‌تره‌:
- Der rechte Fuss ist grosser als der Linke.
- ۳- مانگ له‌ ته‌ستیره‌ی گه‌وره‌تره‌، له‌ رۆژ کچوکتر:
- Der Mond ist grosser als ein Stern, Kleiner als die Sonne.
- ۴- سرکه‌ی موفت له‌ هه‌نگوینی کرپاو شیرینتره‌. (په‌ند)
- Geschenker Essig ist Süsser als gekaufter Hönig.
- ۵- ته‌سپی ته‌عه‌روفی ته‌ماشای زاری ناکه‌ن. (په‌ند).
- Besieh nicht den Mund eines geschenkten Pferdes.
- ۶- له‌وی ته‌لّه‌ته‌ ده‌پرسم.
- Ich werde ihm fragen.
- ته‌گه‌ر ده‌می ئیستا- ته‌لّه‌ته‌ی له‌گه‌ل هات ده‌بی به‌ ده‌می دادی.
- ۷- له‌و کاره‌ی خه‌به‌ری هه‌یه‌.
- Er weiss von dem Geschäft.

۳۶- ته گهر کوشتی بوو ته قسیر ئیشتنیش بی. (گ).

ته گهر بمریت ته قسیر خو بی.

- wenn er getötet wird so ist es seine Schuld.

- stirbt er, so, ist es seine Schuld.

۳۷- شه خسیکم دی رووژ پهنج مهن نان وه پهنج مهن شهراو مهورد نهژ دلی شوو

ته واریش بی (گ).

شه خسیک دیم که ههر رووژ پهنج مهن نان وه پهنج مهن شهراو خواردیت. نیمه

شو و ههم وورسگی بی (ک)

- Ich habe eine Person gesehen, die jeden Tag fünf Man Brot und fünf Man wein ass (und trank) und doch um Mitter nacht hungrig war.

۳۸- مهواژین که سولتان رووم^(۱) ئیشتینش کوشت تهما فره ههی که مهواژین

کوشته بی (گ).

ویشن سولتانی رووم خووی کوشت تهما فره کهس ههس که ویشیت کوشتیا (ک).

(ههس=ههست: (فن).

- Man Sagt, dass der Sultan der Türkei sich umgebracht hatte, aber viele sagen, dass er getötet worden sei.

۳۹- مهیتنه نی ههزار تیمهن سوویی وه من بتن (گ).

ته وانین ههزار ته من سووب وه من بتن (ک).

- Können ihr mir morgen 1000 Tüman geben?

میتون: (خ) ich gebe. میدههین: (فن).

(۶) تهوی لیبه دا سه رنج راده کیشی نووسه به رامبه به وشه ی (روم) کوردی له ته لمانییه که دا

وشه ی (تورک) داناهه. - وه رگیتر -

۴۰- ژنی قازی شه به تی ئاوی لیمو ورد وه دو سهعات هه نی مرد، قازی ژههرش

وه ئاوی دان. (گ).

ژنی قازی شه به تی ئاوی لیمو خوارد وه دو سهعات دیت مرد، قازی ژههر وه

ئاوی دی.

- Des Richters Frau trank Limonade und Starb zwei stunden spatter, der Richter hatte sie vergiftet.

رسته کانی زاری گوران (گ)

۴۱- ئیشته ینیم مه نزلیم نییه، یایگت میهماینیم. (گ).

- Ich habe kein eigenes Haus, ich bin irgendwo Gast.

۴۲- چون ژن وه منایل نی مه نهژ ئاینا مه نزلیشان کرتی بی، ناچایر نهژ ئاینا

تهو وایر نامایم.

- Da unsere Frauen und Kinder dort Wohnung genommen (gemacht) hatten, So Stiegen wir nötigerweise auch dort ab- (kamen nieder).

۴۳- یاینی پی یوی لازمهن، چ ه مه که ری؟

- Sie brauchen ein Haus, was werden sie tun?

۴۴- ئیسه فره ه کارم ههی.

- Jetzt habe ich viel zu tun.

۴۵- مه یلی قه لیانت ههن؟

- Willst du eine Pfeife rauchen?

۴۶- ژایی زوویی بیارین تا سهرد نهوی.

- Bringt den Tee Schnell, dass er nicht kalt werde.

۴۷- بيك ساعات له خۆرئاوا گوزدهشت.

- Es ist eine Stunde nach Sonnenuntergang.

۴۸- وه خۆرئاوا دۆ سهعات نيم مهنييه.

- Es ist zwei und halb Stunden vor Sonnenuntergang.

۴۹- من ئەوانىيه گيمان ميرەم كه ئيوه هيزى شوۆ سهعات كووك نهيكهروۆ:
ئەوانه: چەنن (فن).

- Mir Scheint es, dass sie ihre (her gestern Abend nicht
aufgezogen haben.

(من گيمان ميرەم) ياخود (من گيمان ميريت): es kommt mir der Glauben

۵۰- چرايى لازم نييه ماه شايب ئەست.

- Ein Licht ist nicht nötig, es ist Mondschein.

۵۱- سويع كهى ههوميى؟

- Wann stehst du morgens auf?

۵۲- خهيم ئاى. فارسى نوئ: خهيم ئامەد

- ich bin Schläfrig.

۵۳- دەر وایزه كه بکيشه و دەر كه كهيس نهیی.

- Mach die Tür zu, dass keiner hinein kommt.

۵۴- قەرير ئى من ئاوينن ئى، هەر شوۆ دۆ سهعات وه سويع ميمانوو
هاوميزيم نايه مى وانيم.

- Meine Gewohnheit ist so, jede Nacht Stehe ich Zwei Stunden
vor Soinnenaufgang auf und lese ein Buch.

۵۵- وه چ ه مهيلت (میلت) هەن؟

- was wünschst du?

۵۶- ئيمروۆ سۆاير ميوم، ئەسپه كه تيمار^(۷) بيكه ر.

- Heute werde ich ausreiten, strigle das Pferd.

۵۷- ئى ئەسپ مهشه لوو.

- Dieses sagst du den Preis drieses braunen Pferdes?

۵۸- قيمه تى ئا ئەسپى ئال چەند مهياوژى؟

- Wieviel sagst an dem preis dieses braunen

وشه ي (ئال) ماناى قاوه يى كال ياخود رهنگى چه قەل دەدات.

۵۹- فرهه چت وينه ن:
- Es ist sehr mühsam.

۶۰- ئى كهسه كييه؟ ئينه به گزاره ي روومييه.

- Wer ist dies? Ein türkischer Edelmann.

۶۱- ئەگەر چى روومييه ئەما وه ئەمساوى وه فەرەنسەوى وه ئەنگلیزی فرەه
خاس قسه مه كه روو.

- obwohl er Türke ist, spricht er Sehr gut deutsch, französisch und
englisch obwohl- aber= ئەما

۶۲- ئاين فرهه سياحه تش كه رده ن.

- Er hat viel Reisen gemacht.

۶۳- چ ه گه ره كته بيكه رى؟

- Was wirst du tun? (möchtest du tun?)

۶۴- گه ره ك بينوويسم، بايه د نامه نه ويسا.

- Ich werde Schreiben, ich muss einen Brief Schreiben: (ich
möchte Schreiben).

۶۵- كاميك گه ره كمى بينيشم.

- Ich möchte ein wenig Sitzen.

(۷) نووسەر وشه يه كى ئەلمانى بهرام بهر (تيمار)ى گۆرانى به كار هيتناوه كه ماناى رنه ك كردن دەدات.

"Dictionnaire Kurde de Jabe" و له نووسینه‌که‌ی مندا نین که له ژماره-
 ۳۸ ی سالی ۱۸۸۴ ی گۆفاری DMG دا بلاوم کرده‌وه.

کرداره وازو ئاساییه کان

Sich befreien	ره‌ها شوودن	- به‌ه‌للا بوون
vergehen, vorbeigehen	گوزه‌شته‌ن	- بیگرتن
arbeiten	فه‌لیگی کرده‌ن	- بیگارکردن
entgegen gehen	ئیس‌تقبال ره‌فته‌ن	- پیری رووین
- treffen, scheiben schissen	نیشانه زه‌ده‌ن	- پیکان
- galoppieren	ره‌وانیده‌ن	- تاودان
- satt werden	سیر شوودن	- تیربوون
- bewegen	حه‌ره‌که‌ت داده‌ن	- جۆ وائین
- Schlucken	فوروو که‌رده‌ن	- چه‌قانن
- Schreien	سه‌دا که‌رده‌ن	- چیرانن، چیران
Wachsen	روویدن	- هه‌راکردن
Vacciller	کیلی شوودن	- هه‌رگی بوون
Springen	جشته‌ن	- هه‌لپه‌رین، هه‌لپه‌رین
aufstehen	به‌رخاسته‌ن	- هه‌لسان
Stöhnen	ئاه وه خه‌می یازه‌کیشیدن	- هه‌ناسه‌کیشان
angreifen	حه‌مله که‌رده‌ن	- هه‌لمه‌ت دان
absteigen	پیاده شوودن	- داوه‌زین
verlieren	باخته‌ن	- دائیان
Verdauen	ته‌حلیل بورده‌ن	- دا بیردین

به‌شی سییه‌ه

نامیلکه‌که‌ی پیش‌خدمه‌ت

ماوه‌یه‌کی کورت له‌مه‌وبه‌ر^(۱) شه‌بول هه‌سه‌ن پیش‌خدمه‌ت، که دانیش‌تووی
 نه‌رده‌لانه، قامووسی ((کیتابی لۆغه‌تی کوردی)) بلاوکرده‌وه. نووسه‌ر له
 پیشه‌کییه‌کی کورتدا ده‌لی:

زمانی کوردی گرینگترین و ده‌وله‌مه‌ندترین زمانی ئەم ولاته‌یه، ئەگه‌رچی تائیس‌تا
 کتیبی‌کی له‌سه‌ر نه‌نووسراوه، بۆیه ئەو به‌ پیویستی دانا، ئەم کتیبه‌ی له‌به‌ر ده‌ست
 دایه، بنووسی:

نامیلکه‌که‌ ۳۳۴ وشه و چه‌ند نمونه و ۱۹۲ رسته‌ی کوردی تیا‌دایه.

یۆ شه‌وه‌ی ده‌رفه‌تی هه‌لپه‌یه‌که‌ نه‌ده‌م، یه‌که‌م شه‌ه و شه‌ فارسیانه‌م دووباره
 نووسییه‌وه که نووسه‌ر به‌رامبه‌ر وشه‌ کوردییه‌کان داینان و دووه‌م، له‌به‌ر شه‌وه‌ی
 نامیلکه‌که‌ روون نییه، لی‌ل و ته‌موومژاوییه و نیشانه‌ جیاکه‌ره‌وه‌کانی له‌ زۆر شویتندا
 به‌هۆی چاپی به‌ردی خراپه‌وه ناخوینرینه‌وه یاخود به‌ باشی دیارنن، ناچاربووم ده‌ست
 له‌ چه‌ندین رسته و وشه‌یه‌که‌ هه‌لگرم. من ته‌نیا شه‌ه و شه‌ه و فورمه‌ وشانه‌م دووباره
 کرده‌وه که له‌ نووسراوه‌که‌ی یوستیدا:

(۱) ئەم به‌شه‌ سالی ۱۸۸۸ له ژماره -۴۲-ی هه‌مان گۆفاردا بلاوکراوه‌ته‌وه.

- auslöschen.	خاموش کرده‌ن	- کوژانن
	له موکریان ده‌گوتری: گوژاندنه‌وه. پروانه: شه گؤفاره: ژ-۳۸، ۱۰۰	
Säen	کاشته‌ن	- کیلان ^(۲)
Begleiten	هم راه بوده‌ن	- له تهک بوون
ausschlagen (pferd)	له‌گه‌د نه‌نداخته‌ن	- له ققه خستن
tragen	بارکهرده‌ن	- لی نییان
	(ی) ده‌لی: لی نینان واتای: apporter ده‌دات.	
- grasen, kaus.	چی‌رانیده‌ن	- له قهرپانین
- grasen	چی‌ریده‌ن	- له‌قهرپین
- im Ambusch liegen	که‌مین کرده‌ن	- مه‌لازبوردین
- sotlporn	سه‌ک سه‌که‌ه کرده‌ن	- نزگه ره‌کردن
	ولاخه‌به‌رزه (ته‌سپ) ته‌گه‌ر به‌ ناریک و پیکی بروت: به‌پی‌چه‌وانه‌ی (راه وار)ه‌وه: شه‌ز کاهیلی که بود نه‌ه سه‌ک سه‌ک نه‌ راه وار (ته‌نوده‌ی).	
- beten	نیماز کرده‌ن (وضوء - شه‌ر)	- وژکردن
gleich sein	موساوی بووده‌ن	- وه‌ک یه‌ک بوون
verarmen	فه‌قیر شووده‌ن	- هه‌ژار بوون

* * *

(۲) وشه‌ی شه‌لمانی نووسه‌ر به‌رامبه‌ر به‌ کیلان یاخود کیلان مانای تۆو وه‌شاندن و تۆو چاندن دیت. - وه‌رگیتیر-

Krümmen	خه‌م کرده‌ن	- دا ته‌وانین
Zurück bleiben	عه‌قه‌ب مانده‌ن	- دورامان
Finden	په‌یدا کرده‌ن	- دووزین
stehlen	به‌و مانایه‌ ده‌نوسی:	نه‌بول هسه‌ن وشه‌ی (دیزین) به‌و مانایه‌ ده‌نوسی:
Schimpfen	فؤخش داده‌ن	- دووژین دان
	دوشنام داده‌ن	
Rennen machen	دووانیده‌ن	- ریغانین
		له‌ کرداری: ره‌وین، ره‌واندین-ه‌وه هاتوه.
Frieren, gerinnen	مه‌نجومه‌د شووده‌ن	- ریچیان
sich verbeugen	ته‌عزیم کرده‌ن	- سه‌ر دانه‌وانین
	نه‌میده‌ن (فن)	
verstecken	په‌نه‌ان کرده‌ن	- شاردین
reiben	مالیده‌ن	- شیلان
mischen	به‌هم زده‌ن، مه‌خلوت کرده‌ن	- شیوانین
- leicht galoppieren (pferd)	چه‌هار نال کرده‌نی ته‌سپ	- غارکردن
- wegwerfen	دوور نه‌نداخته‌ن	- فپری دان
Schreien, rufen	سه‌دا کردن	- قاوکردن
Wehklagen, schreien	فه‌ریاد زده‌ن	- قپرانین
		چپرانن = خوریده‌ن (فن) پروانه: خهران
Husten	سورفه‌ کرده‌ن. کؤخ (پا)	- قوو زین
		(کؤخه) شه‌و وشه‌ کوردیبه‌ له‌ گه‌ل کؤخه‌ک هه‌میشه‌ به‌رگوی ده‌که‌وی.
- kehren, mit Besen.	جه‌روب کرده‌ن	- گیزک دان
- Singen	شه‌واز خونده‌ن	- گوورانی چپین
		چپرانین فارسیبه‌ (ی) به‌ژرین نووسیویه‌تی: چپین.

چه ند نمونه يهك

چه ند كرداريكي واز و ناسايي وهك ليسته كه ي پيشو

- دانيشتن

(فن) نشيسته ن

دهمي ئيستا: من داينيشم ههروهه داينيشم

توو داينيشت، دانيشت

ئو داينيشت، دانيشت

ئم داينيشن، دانيشن

ئهوان داينيشن، دانيشن

رابوردووي تهواو:

داينيشم

داينيشتي

داينيشت

داينيشتين

داينيشتن

داينيشتن

دهمي رابوردووي دوور:

من داينيشته كوم

توو داينيشته كي

ئو داينيشتهك

ئم داينيشته كين

ئوو داينيشته كين

ئهوان داينيشته كين

كيلان

(فن) كاشته ن

من ته كلیم، ئاكيلم

توو ته كيلی، ئاكيلی

ئو ته كيلی، ئاكيلی

ئيو ئاكيلن

ئهوان، ئاكيلی

كيلام

كيلات

كيلای

كيلامان

كيلاتان

كيلايان

كيلاگوم

كيلاگهت

كيلاگی

كيلاگيمان

كيلاگيتان

كيلاگييان

دهمي دادی:

يکيليم

يکيلي

يکيلي

يکيلين

يکيلين

فرمان:

دانيش

دانيشن

ناکردن:

من دانانيشم

بکيله

بکيلن

من نايکيلم

ich werde nicht säen

ich sitze nicht

چه ند كرداريكي ناواز: Unregelmässiges Zeitwort

وتن، گوفته ن sprechen

دهمي ئيستا:

من بيژم، بيژي، بيژيت، بيژين، بيژين، بيژين.

رابوردووي تهواو:

وتم، وتت، وتي، وتمان، وتيان، وتيان

رابوردووي دوور:

وتيكيمه، - کيته، - کی، - کيمان، - کيتان، - کييان.

فرمان:

بيژ، بيژهن، بيژين.

grassen	چاریدهن	- له وهرین
	چهرید	له وهری
	میچهرید	ئاله وهری
	چهرین	له وهریک
	له گه د ئه نداختهن	- له ققه خستن
schlägt aus		له قه ئاڅا
schlug aus		له ققی خیست
hat ausgeschlagen		له ققی خیستیک
Nahrungsmittel	خوراکی (فن)	خارده مه نی
Birne		- حه رموو گولابی
		ئارموو، هه رمی، هیرمی، هه رمی، هۆرمۆد (J. 442)
Wassermelone	هه نده وانه (فن)	- هاننی برّوانه:
		شووتی
Aprikose	زهردالو	- شیلانه
		برّوانه: قه یسی (شه لیل؟ فن - J. ۲۶۷. شیلان: Hegerose)
Rübensuppe	ئا شینه لغه م	- شیلن (شیلنم)
die Rübe		شه له م، شیلنم
Fleischippe	ئاب گووشتی تورش	- خالو

	تهو کردارانه ی گهردان نا کرین
regnen	بارین. باریده ن (فن):
es hat geregnet	باریک
es regnet	ئه واری
es regnete	باری
frieren, gerinnen	ریچیان. مه نجومه د شوو دهن
	ئه مه له لیسته ی کرداره ئاساییه کاندایه.
	ئه ریچی
	es gerinnt
	es gerann
	es ist geronnen
	ریچیاک
- reifen	- گین (بۆ میوه) ره سیده ن (فن)
	له لیسته ی کرداره ئاساییه کاندایه:
reife	گه یی، گه بییک، ئه کی:
reife, ist reif, wird reifen	- کاویژ کردن
wieder kauen	نشخوار کرده ن (فن)
	کاویژ ده کا
	گاویش (تورکییه)
fliegen	په ریده ن (فن)
	- فپرینم
wird fliegen	ئافیرر
Flog	فیری
hat geflogen	فیریک

Der Reiher	دەرما	- قۆلنگ
		قۆلنگ، قۆلنگ،
		كولنگ
Hase	من به دووری نازانم لیتره دا	دەرما:
	هه له یهك هه بی. (J. 351)	
graues Rebhuhn?	که پکی چیل	- سووسك
	ئايا ئەمە کوردییە؟ سووسك (فن) وهك تیهو وایه amnoperdix	
		- گهوانی، ساری خالدار
		گاگه ل- له فارسدا دوو جۆره ره شه ولاخ بهرچاو ده که وی جۆری یه که م رهش و خالی سپی پتوویه، جۆری دووهم رهش و سپی و بهرسنگی و گوانی سوورن. ئەمە ی دواییان - تابلان- ی پی دهوتری و هه ره له باکووری خۆرئاوای ولاتی فارس هه یه.
die Trappe		- مش سی، مش موری
		سی = بهرد: stein
Eine Art Rubhuhn		- فیسیقه، سووسك
		(سوئیسك)
Wiedehop	هوه دوهود	- په پوه سو لایمانه
		پروانه: دیکی سیلایمان، پیپۆ (J)
		- قنگ هه ل تیکه نه، قنر هه لته کینه، دوم جومبانهك (ف) Bach stelze
		قنگ = Podex. (فن: خنج، خینج) هه ل تیکانین = Wackeln
		تک = Zusammen، نانین: هیئتان Bringen
		دوم: فن: کلک: Schwanz. جومبانیدهن، جومبایدن = wackeln
Wespe	زه مهوری قرمز	- سووره مووزه
	ژابا له فهرهنگه کهیدا وتوویه: موزی مه بهست له	سووره = سورخ

Wasser	خه ل (ئه ر) .Essig	پروانه:
gekochtes (S. 92)	پوخته نی	- چیشت
Pfirsich	هۆلوو	هه شتانۆ
		(له وشه ی فارسی: شه فتالوو وه رگیپراوه یان نا؟) پروانه: هه لوژه
Koriander	سیاه دانه	- سیاووله

زینده وهر - ئازهل

	کاکولی (فن): دوور نییه ئەمە هه له بی و کاکولی کوردی بیته. جووره له فارسیدا جۆره هه لوویه که. کاکولی که وایی ده بی هه لوویه کی سه ره کلاوی.	- جووره
Lerchenfalke	قوورقی	- واشه
	قورقی تورکییه. وارشی (په هله ویه)	واشه له فارسییه وه وه رگیپراوه، قورقی تورکییه. وارشی (په هله ویه)
Der Saker Falke	چه رخ	- سه قهر
		شه کره (په هله ویه).
Rabe	زاخی که سهك، که شهك	- قیش قهره
		قهره (ت): رهش Schwarz. قه له رهش. پروانه:
Rabe, krähe	krächzen	قیژیک، قیژاک
	Vogel (بالتده)	قش قش کردن
(J. 309)	Adler (هه لو)	قوش (تورکی)
Schwarzes Rebhuhn	قهره کبیک	قهره قووش:
	(J. 75)	- بارر
		پروانه: پۆر، پۆرپۆر (فن)

Augenwimper	مژده	- برژانيك
		پروانه: مژدهنگ، برژانگ، بيژۆلك J. 397
Leber	جگهر	- جهرگ
Magen	شيكه مه بي	- گدهك. گده
		پروانه: وهرگ، گهير.
Lunge	جگهرى سه فيد	- سى
		شوش (فن). شوش
		(په هله وى)؟
		چهند چه مكيكى تر
morgen	فهدا (فارسي)	- سووزى
über morgen	پهس فهدا	دۆسوو
Tag nach übermorgen	پهس دار فهدا	سى سوو
		(سوو له سو بجه وه هاتوره J. 268-269)
Hosenband	به ندى زيىرى	- هوو جه مه
	جامه	
Strumpf	جوراب	- گوروا
		پروانه: گۆره وى (تارامى: گورپه ي J. 369)
		- بهرپ، گليم، جام: جۆره رايه خيكيه له خورى دروست ده كرى.
		پروانه: بهر، بهر هك، بهر ه.
Hafersack (J. 107-109)	تۆ بره ه (ف)	- تووره كه
Steigbügel	ريكاب	- ووزهنگى
		پروانه: ناوزهنگيى
Packsattel	پالان	- كوپان

	سه ره مووزه ^(۳)	
Junges Schwein	به چه بى خووك	- چووخه بازيه
		وهش = بهراز. وهش ساله وهك گوساله = گویره كه؟ Kalb. (چووكه = بهراز بهرووسى).
		چوشكه = Ferkel بهرازی كيوى (بچووك).
	تازى: پروانه: تاخجى، تاژى: Windhund	- تابه خى
		(تاخجى ياخود تاژى جۆره سه گيكي باريكى راوشكاره)
		- چوتوور و گيسك. چه پيش؟ واته كار (به چكى بزنى) يهك ساله. چه پيش (فن)
		(تشتور، چور، گيسك. J. 100. 133. 374)
		ئه ندامانى لهش
Lippe	لهب (فن)	- لچ
Kinn, (J. 132)	چانى	- چه ناكى
Ohr	گوش	- كوچه كى ه
Kehle (J. 368)	گه لوو	- قورك
Nase	ده ماخ؟	- لووت
Ellenbogen	ميرفهق	- قنگانيك
		پروانه: ئه نيشك، ئانيشك J. 23
	ئه نگوشتى	- كلك تووته له
Kleiner Finger	كوچك	
		پروانه ي: كلك تووته، په نجه تووته. (J. 104)

(۳) به ته واوه تى ساخ نايته وه نووسهر مه به ستى له مه چييه؟ ئايا مه به ستى مازوى بهرى دارمازوو سه رمازووه يان شتى تره؟ - وه رگيپر -

Thal	ددهول	دیری
	بروانه: دۆل، شیوو، نشیوو. (J. 189)	
Kleines	- تریشتی	تیشه
	ثامیریکیه وهك: تهوور-	
	بیور وایه	
Sesam	- زیل	بهزریك
	بروانه: كوخی	
- dunes weiches Brod	- نانی شاتی	نانی لهواش
blan	- گووك	کیبود
	(گووك، گووك تورکییه).	
Fingerhut	- کیلکوانه	ئهنگوشتانه
	كلك (لیره) = پهنجه. كلچك: (J. 339)	
	ئهنگوستیله. ئهنگوشت، ئهنگوست.	

چه ند کورته رسته یهك

	فارسی (فن)	کوردی	ئهلمانی
	- کوجا بودی؟	له گونه بوون؟	Wo waren sie?
	- کوجا میره وید؟	کورا چین؟	Wo geht Ihr hin?
	- ئهز کوجامی یاید؟	له گونه تین؟	Von wo kommt Ihr?
	- شام جازیره ئهست؟	شامیان خستیکه	Das Abendessen ist bereit
	- چرا حرف نه می زه نید؟	بوچه قسه ناکی؟	Warum sprecht Ihr nicht?
	- چ میکوئید؟	چ ناکی؟	Was macht Ihr?
	- ئهحوالی به چه ها چ تهووره ئهست؟	مناله گان چلۆنن؟	Wie geht es den Kindern

	بروانه: کووهان - فن -	
Fächer	- باد ووشه	باد بیزهن
	باد، وهزیدهن (فن)،	
	(J. 37)	
Stein	- کیچك، كوچك.	سهنگ (فن)
Staub	- تووز	گرد - گهرد
Erde, Asche. (J. 165)	- خوول	خاك
Klatschrosse	- گولاله سووره	شه قایق
	وشه كه له دوو بهش پینكهاتووه: گول + سور (J. 18)	
Bett decke (J. 377)	- لیف	له حاف
Dorfschilze	- قهویغا (کوپیجا)	كه د خژدا
Meister, Herr, Gott	خوا، خا = خودا (فن)	
grobes Baumwollenaug	- جاووك	كه رباس
	بروانه: جهوال. تیپر	
Baumwollner Faden	- گوریس	ریسمان
Skorpion	- ده ماری کول	عه قره ب
	بروانه: دوویشك، دوویشكه، كه ژ ده م كلاش	
Locke, Zopf	- خولامانی	زولف
Locke zopf	بروانه: ئه گریجه، كه زیی	
	- پهلكی	گیس
Weg	- ریگه، ریگا، ری	راه
Bergpass	- كهل	كوتهل
Berg	- کیف، چیا، شاخ	كوو
	بروانه: کیو، (كوف: په هله وی) (J. 337)	

Sei geschwind	زووکه	- زوود باش
ich bin beschäftigt	فیر مائم ههس	- کاردارهه
ich habe eine Bitte	عهرزمان هیس (ههس)	- عهرز دارهه
Was kannst du tun?	چه نه توای بکهی	- چه میتوان بکونی؟
Was kann er tun?	چ ناتوان بکهی؟	- چ میتوانه د بیگونه د؟
Lass ihn es selbst sagen.	بیله بوو خۆش هه ری بیژ	- بیگوزار به رای بی خۆدش
(J. 54-367)		بیگویه د
Er soll tun was er nur kann. J. 437.	هه رچی له ه دهستی تی بیکا.	- هه ر چ نه ز دهستش
		بیگونه د؟
Es ist aus meiner Hand gefallen.	له دهستم كهفت	- نه ز دهستم ئوفتاد
Falle nicht	مه كهفه	- نه یوفتی
Er Fiel	كهفت	- ئوفتاد
Es ist mit ihm	له ته کییه	- هه م راهش نه ست
Junge geh weg! (J. 347. 375)	کورده ه لاچوو	- پسه ر په د شوو
Er küsste mich nicht. (J. 385)	ماچی پیه نه دا ^(٤)	- بووسه به مهن مه داد
Ich Konnte Letzte Nacht nicht Schlafen. (J. 197-258)	دیو شو خۆیم پی نه كهفت	- ریشه ب خایم نه بوورد
Was ist es.	چه سه؟	- چ چیز نه ست؟

(٤) نه وهی نووسه ر به نه لمانی نووسیویه تی مانای نه وهیه: نه و منی ماچ نه کرد.

Wo wohnt Ihr?	مه نزلتان ها له کوو؟	- مه نزلتی شو ما کوجا نه ست؟
Es ist So	هه رواسه	- هه مین ته وره ست.
ich Lüge nicht	دروو نایژم	- دروغ نه می گویم
Soheines verbrannten vaters	باوه هیز (جنیو)	- پوهه ر سوخته
ich bin hüngrig	به ر سیمه	- گور سینه هه سته م
ich bin Satt	تیریم	- سیره م
Lass uns auf Jagd gehen	بیچین په خیر	- بره ویم شکار
Schlag ihm	بیگوژه	- بزه نیش
Ich bin Ihr Dierner	هه تیم ئیتهم	- نۆکه ری شو ما هه سته م
Warum tut ihr so?	بووچه وا تاکی؟	- چرا هه مچی می کونید؟
Ich bin todt	من خوو مر دیم	- مه ن كه هه لاک شوو ده م
Sag es ihm	بیژه پی	- بگو به ئو
Hast du es ihm gesagt?	وه تیت پی؟	- گوفتی به ئو؟
Was sagte er?	چی وت؟	- چ گوفت؟
Gieb es ihm	بیده پی، پی بده	- بن به ئو.
Hast du es von ihm genommen?	لیت سه ن؟	- گرفتی نه ز ئو؟
Ich bitte	نه وات تاخازیم	- نارده زوو می کونه م
	ئاوات، نه وات له - وایین- وه رگیراوه. (J. 296)	
ich will nicht	گه ره که م نییه	- نه میخاهه م
Willst du?	گه ره کته؟	- میخه هی؟
Verstecke dich nicht	خۆت مه شاری	- خودت په نهان مه کون